МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів
(повна назва кафедри)

Кваліфікаційна робота

другий (магістерський)
(рівень вищої освіти)

на тему: **ФІНАНСОВІ ВАЖЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКОВИХ УМОВ ДЛЯ БІЗНЕСУ В ПЕРІОД ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ЗСС»)**

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0723-уфпс-д
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)
Алексійчук О.Ю.

освітньої програми управління фінансами підприємницьких структур

спеціалізації_____
(код і назва спеціалізації)

_____
(ініціали та прізвище)

Керівник професор кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів,
д.е.н., проф. Метеленко Н.Г.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, к.е.н, доц.
Сіліна І.В.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя
2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ім. Ю.М. ПОТЕБНІ

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код та назва)
Освітня програма Управління фінансами підприємницьких структур
(код та назва)
Спеціалізація _____
(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри *д.е.н., проф.*
Клопов І.О.

«____» _____2025 року

З А В Д А Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТА

Алексійчук Олександр Юрійович
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проєкту) Фінансові важелі забезпечення безпекових умов для бізнесу в період війни (на прикладі ПАТ «ЗСС»)
керівник роботи Метеленко Н.Г., *д.е.н.*
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «28» лютого 2024 року № 358-с
2. Строк подання студентом роботи _12.11.2024 р.__
3. Вихідні дані до роботи *Публічна інформація, що досліджується в роботі; статистичні макроекономічні дослідження. Фахові періодичні видання. Наукові роботи. Публічна інформація за темою. Відкриті джерела інформації*
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)_____
Теоретична частина. Досліджено теоретичні та методичні основи формування фінансових важелів безпековості ведення бізнесу.
Аналітична частина. Проаналізовано особливості формування фінансових важелів безпековості бізнесу в умовах війни.
Проєктна частина. Обгрунтовано заходи з удосконалення застосування фінансових важелів, що забезпечують безпекові умови ведення бізнесу в умовах повномасштабної війни в Україні.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
Рис. 1.1. Динаміка кількості підприємств, які отримали статус АЕО станом на листопад 2024 р., Рис. 1.2. Основні фактори високої оцінки розвитку митної сфери України у Звіті Європейської комісії від 30 жовтня 2024 р., Рис. 2.1. Обсяги реалізації продукції ПАТ ЗМК

«Запоріжсталь» у 2022 р., Рис. 2.2. Динаміка дебіторської заборгованості ПАТ «ЗСС» у 2020 – 2022 рр., Рис. 2.3. Динаміка структури капіталу (співвідношення власного капіталу та поточних кредитрських зобов'язань) у 2020 – 2022 рр., Рис. 3.1. Експорт залізорудної продукції України за 2021-2022 роки, Рис. 3.2. Ключові ризики для сталевої галузі України у 2025 р., Рис. 3.3. Прогноз цін на плоский прокат, Рис. 3.4. Експортні операції з України, Рис. 3.5. Прогноз розвитку сталевої галузі України у 2025 р., Рис. 3.6. Динаміка частки України у світовому виробництві сталі і чавуна.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	*Метеленко Н.Г., професор кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, д.е.н.*		
2	*Метеленко Н.Г., професор кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, д.е.н.*		
3	*Метеленко Н.Г., професор кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, д.е.н.*		

7. Дата видачі завдання 03.09.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	*Дослідження теоретичних та методичних основ формування фінансових важелів безпековості ведення бізнесу*		
2	*Огляд джерел інформації з законодавчих та нормативно – правових засад щодо фінансових важелів безпековості ведення бізнесу*		
3	*Збір даних та опрацювання публічної інформації щодо аналізу фінансових важелів ведення бізнесу на ПАТ «ЗСС»*		
4	*Дослідження особливостей господарської діяльності ПАТ «ЗСС» за даними фінансової звітності*		
5	*Удосконалення застосування фінансових важелів, що забезпечують безпекові умови ведення бізнесу в умовах повномасштабної війни в Україні*		

Студент _____ Алексійчук О.Ю.
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проєкту) _____ _____Метеленко Н.Г._____
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ _____Сіліна І.В._____
((підпис) (ініціали та прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП…….. 6

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВИХ ВАЖЕЛІВ БЕЗПЕКОВОСТІ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ... 10

1.1. Інструменти підтримки бізнесу під час війни в Україні: державна політика..…….. 10

1.2. Методичні основи розрахунку фінансових важелів оцінки безпековості ведення господарської діяльності підприємства…… 25

1.3. Виклики та тенденції функціонування металургійної галузі України під час повномасштабної війни 33

РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «ЗСС» ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ВАЖЕЛІВ БЕЗПЕКОВОСТІ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ …… 42

2.1. Організаційно – економічна характеристика ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» ……..…… 42

2.2. Аналіз активів, капіталу та фінансових результатів ПАТ «ЗСС» як індикаторів фінансової спроможності підприємства …….. 49

2.3. Аналіз системи відносних показників (важелів) комплексного оцінювання безпековості бізнесу ПАТ «ЗСС» в умовах війни ……... 63

РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВИХ ВАЖЕЛІВ БЕЗПЕКОВОСТІ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ……. 70

3.1. Моніторинг стану підприємств металургійної галузі та шляхи виходу з кризи під час війни ……..……..…….. 70

3.2. Державна підтримка ГМК під час війни: стратегічні орієнтири на індустріальні парки та важелі безпековості бізнесу …… 80

3.3. Перспективи ГМК у 2025 р. та вектор розвитку у повоєнному періоді у напрямку безпековості бізнесу …… 87

ВИСНОВКИ……. 100

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…… 108

ДОДАТКИ ……...…… 116

АНОТАЦІЯ

Алексійчук О.Ю. Кваліфікаційна робота магістра «Фінансові важелі забезпечення безпекових умов для бізнесу в період війни (на прикладі ПАТ «ЗСС»)»: 137 стор., 11 рис., 2 табл., 59 джерел.

Ключові слова: ФІНАНСОВІ ВАЖЕЛІ, БЕЗПЕКА БІЗНЕСУ, АКТИВИ, КАПІТАЛ, ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ, МЕТАЛУРГІЙНА ГАЛУЗЬ

Обгрунтовано теоретичні та методичні основи фінансових важелів ведення бізнесу в умовах війни. Виконано дослідження фінансово-господарської діяльності ПАТ «ЗСС» та аналіз фінансових важелів безпекового бізнесу в умовах війни. Запропоновано заходи, що спрямовані на удосконалення фінансових важелів безпековості бізнесу в умовах війни для підприємств металургійної галузі України.

ABSTRACT

Alexychuk O.Yu. Master's Qualification «Financial Levers of Safety Terms for Business during the War (on the example of PJSC «ZSS»)»: 137 pages, 11 Fig., 2 tables, 59 sources.

Keywords: FINANCIAL LEVERS, BUSINESS SAFETY, ASSETS, CAPITAL, FINANCIAL RESULTS, METALLURGICAL INDUSTRY

The theoretical and methodological bases of financial levers of doing business in war conditions are substantiated. The study of financial and economic activity of PJSC «USS» and the analysis of financial levers of security business in war. Measures aimed at improving the financial levers of business security in war for the metallurgical industry of Ukraine are proposed.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Початок повномасштабної війни на території України, а також ведення активних бойових дій негативно вплинули на функціонування усіх суб’єктів підприємницької діяльності та економіки в цілому. Саме тому державна підтримка суб’єктів підприємництва в умовах фінансової кризи є важливим завданням задля забезпечення економічної спроможності нашої країни протистояти викликам війни.

Діяльність бізнесів завжди пов'язана з ризиками, а особливо під час війни. Різкі зміни регуляторних вимог, питання мобілізації та бронювання працівників, судові позови проти рф, експорт та імпорт продукції, «токсичні» контрагенти – ось лише невеликий перелік факторів, за яким стежать українські підприємці. З початком повномасштабного вторгнення кожна компанія була змушена перелаштуватись до реалій воєнного часу та переглянути підходи на майбутнє. Коли йдеться про ризики воєнного часу, першими на думку спадають майнові втрати, але є й інші важливі фактори, які бізнес повинен враховувати: законодавство та регуляторні вимоги стали змінюватись швидше, із меншим періодом від ухвалення законів до їх набуття чинності; вимоги фінансового моніторингу стали жорсткішими, а також посилилась відповідальність за співпрацю з контрагентами та фізособами рф; кількість ресурсів зменшилась, а ціна менеджерських помилок зросла, тож для бізнесів є актуальною потреба в оптимізації процесів та управлінні ризиками; щодня збільшується кількість даних та джерел, які потрібно моніторити. Регуляторні ризики виникають тоді, коли компанія не дотримується певних вимог. Це можуть бути постанови регуляторів, закони, міжнародні стандарти тощо. Якщо бізнес не звертає увагу на ці правила, він може отримати штраф, судовий позов чи навіть заборону на діяльність. Також порушення негативно впливають на репутацію компанії та можуть призвести до відтоку партнерів, інвесторів та клієнтів. В умовах війни контролювати регуляторні ризики стало складніше, адже було одночасно ухвалено велику

кількість регуляторних змін. Кожного дня законодавці пропонують новації, що впливають на кожного підприємця в Україні. Це стосується й адаптації під стандарти ЄС та ухваленню міжнародних угод, й трудових питань під час воєнного стану, й особливостей звітності та перевірок під час війни. Необхідно контролювати: міжнародне та українське законодавство; нормативно-правові акти та регуляторні акти (галузеві та в цілому для бізнесу); постанови та рекомендації контролюючих органів; аналітику та новини галузі.

Отже, сьогодні контроль ризиків – це глобальний тренд, що дозволяє компаніям не просто втриматись «на плаву», а й перетворити несприятливі умови на свою користь. Адаптивність бізнесу до ризиків і змін відкриває перспективи за багатьма напрямами: для пошуку інвесторів, побудови довіри клієнтів, виходу на міжнародні ринки, позитивного іміджу та репутації. Це створює стратегічну й конкурентну перевагу, дає можливість бізнесам вийти в лідери ринку.

На підставі досліджених факторів та викликів, що постали перед українською економікою за рік війни, можемо виокремити такі важливі та необхідні вектори розбудови та розвитку металургійної галузі після нашої перемоги та закінчення війни: відновлення металургійної галузі як провідної сфери національної економіки із метою забезпечення стрімкого зростання попиту на металоконструкції для відбудови зруйнованих міст та сіл; відновлення стабільного енергопостачання, звільнення від окупації територій із металургійними заводами дасть змогу відновити повну потужність роботи цих підприємств, і, як наслідок – збільшити обсяги експорту металопродукції у країни ЄС та інші; важливо збільшити потужність роботи на таких активах, як «Запоріжсталь», «АрселорМіттал Кривий Ріг», «Дніпросталь», «Запоріжкокс», «КаметСталь» і «Южкокс»; збереження відкритості морського простору, зокрема Одеського порту, в межах «зернової угоди», сприятиме збільшенню обсягів експорту металопродукції, щоб зменшити логістичне завантаження та вийти на нові ринки збуту. Залучення інвестицій у

відновлення житлової та машинобудівної інфраструктури сприятиме збільшенню попиту на металопродукцію; полегшення доступу українських товарів до ринків багатьох країн світу позитивно впливатиме на прогрес у розвитку української металургії, тому тема магістерського дослідження є актуальною і вкрай своєчасною.

Об'єкт дослідження магістерської роботи – процеси управління фінансовими важелями забезпечення безпекових умов для бізнесу в період війни (на прикладі ПАТ «ЗСС»).

Предмет дослідження – сукупність теоретичних та практичних аспектів з удосконалення фінансових важелів забезпечення безпекових умов для бізнесу в період війни.

Мета магістерської роботи – розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення фінансових важелів забезпечення безпекових умов для бізнесу в період війни (на прикладі ПАТ «ЗСС»).

Для досягнення зазначеної мети в магістерській роботі ***вирішено наступні завдання***:

– досліджено теоретичні та методичні основи фінансових важелів безпековості бізнесу в умовах війни;

– досліджено інструменти підтримки бізнесу під час війни та методичні основи розрахунку фінансових важелів оцінки безпековості господарської діяльності підприємства;

– досліджено виклики та тенденції функціонування металургійної галузі України під час повномасштабної війни;

– виконано аналіз активів, капіталу та фінансових результатів як індикаторів фінансової спроможності підприємства;

– виконано аналіз системи відносних показників (важелів) комплексного оцінювання безпековості бізнесу на ПАТ «ЗСС»;

– здійснено моніторинг стану підприємств металургійної галузі;

– запропоновано удосконалений підхід ідентифікації безпековості бізнесу під час війни.

В магістерській роботі використано такі загальнонаукові і спеціальні методи дослідження: діалектичний метод і метод спостережень, методи критичного та порівняльного аналізу і синтезу, системний підхід, ситуаційний підхід.

Наукова новизна одержаних результатів магістерського дослідження полягає у наступному:

– ***удосконалено*** теоретичний підхід до ідентифікації безпековості бізнесу під час війни шляхом поєднання дослідження галузі в довоєнний період, під час війни з урахуванням міжнародного досвіду;

– ***набув подальшого розвитку*** аналітичний інструментарій ідентифікації безпековості бізнесу, який грунтується на дослідженні фінансово-господарської діяльності підприємства; дослідженні стану і викликів в галузі та окреслення перспектив розвитку галузі у напрямку безпеки для бізнесу на підставі стратегічних орієнтирів, окреслених в державній політиці України.

Інформаційною базою магістерської роботи є методичні та наукові праці з теми дослідження, нормативні та законодавчі акти України, статистична інформація.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати магістерського дослідження пройшли апробацію на Міжнародній науково-практичній конференції «Формування концепції цифрової трансформації та соціально-відповідального цифрового громадянина у контексті європейського досвіду» (м. Запоріжжя), 21 – 22 листопада 2024 р., тема тез доповіді «Виклики, ризики, інновації та трансформаційні процеси для українського бізнесу під час війни».

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 137 стор. Робота містить 11 рисунків. Список використаних джерел включає 59 найменувань.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВИХ ВАЖЕЛІВ БЕЗПЕКОВОСТІ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

1.1. Інструменти підтримки бізнесу під час війни в Україні

Початок повномасштабної війни на території України, а також ведення активних бойових дій негативно вплинули на функціонування усіх суб'єктів підприємницької діяльності та економіки вцілому. Саме тому державна підтримка суб'єктів підприємництва в умовах фінансової кризи є важливим завданням задля забезпечення економічної спроможності нашої країни протистояти викликам війни.

Станом на листопад 2024 року за даними Казначейства, доходи державного бюджету [2 – 4] становили 2347,5 млрд грн (у т. ч. загального фонду – 1 671 млрд грн). Порівняно з аналогічним періодом минулого року зафіксовано збільшення на 6,4 % (загального фонду +18,2 %). Касові видатки з державного бюджету за цей період становили 3348,3 млрд грн, у т. ч. загального фонду – 2656,7 млрд грн; порівняно із січнем – жовтнем 2023 р. вони збільшилися на 7,5 та 13,2 % відповідно. Продовжувалася робота щодо опрацювання проєкту Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» (реєстр. № 12000), а саме *31.10.2024 р.* Верховна Рада України розглянула проєкт у першому читанні та, за результатами розгляду, схвалила Бюджетні висновки Верховної Ради України (постанова Верховної Ради України «Про висновки та пропозиції до проєкту Закону України про Державний бюджет України на 2025 рік» від 31 жовтня 2024 р. № 4055-IX).

Зокрема, було запропоновано збільшити видатки для низки програм, які стосуються: розвитку, закупівлі, модернізації та ремонту озброєння, військової техніки, засобів та обладнання; підтримки сільгоспвиробників; розбудови мережі ветеранських просторів; заходів із відновлення здоров'я захисників, внутрішньо переміщених осіб (ВПО); надання освіти закладами загальної

середньої освіти; надання медичної допомоги; соціального захисту громадян; підтримки культури та спорту тощо. Також запропоновано відмовитися від фінансування Дорожнього фонду (43,2 млрд грн) та спрямувати кошти за загальним фондом на зменшення дефіциту державного бюджету та/або збільшення видатків на першочергові загальносуспільні потреби, насамперед на національну безпеку і оборону; розглянути питання щодо відновлення роботи Державного фонду регіонального розвитку та ін. Окрім того, рекомендовано розподілити кошти між органами влади на основі пріоритетів, які схвалила Стратегічна інвестиційна рада. *08.11.2024 р.* Кабінет Міністрів схвалив доопрацьований до другого читання проєкт Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік», документ подано до Верховної Ради України. Зважаючи на обмежені можливості щодо мобілізації внутрішнього та додаткового зовнішнього ресурсу, пропозиції Верховної Ради України було враховано частково. Зокрема, доходи та видатки державного бюджету планується збільшити лише на 2,8 млрд грн, відповідно – до 2339,1 млрд грн та 3941,015 млрд грн. Тому змінити напрями окремих видатків планується насамперед за рахунок перерозподілу коштів.

За пропозицією Верховної Ради України, уряд відмовився від фінансування Дорожнього фонду (43,2 млрд грн), а його потенційні доходи із спеціального фонду державного бюджету переспрямовано до загального фонду. Для зміцнення обороноздатності додатково виділено: 1 млрд грн – на розвиток озброєння та військової техніки; 0,5 млрд грн – для здешевлення кредитів підприємствам оборонно-промислового комплексу. При цьому скорочено видатки для Генеральної прокуратури на 1,2 млрд грн. У доопрацьованому проєкті Закону враховано рішення Стратегічної інвестиційної ради, відтак проведено розподіл 36,4 млрд грн на реалізацію пріоритетних напрямів публічних інвестицій у сфері освіти (11,8 млрд грн), водопостачання (8 млрд грн), соціального захисту (6 млрд грн), охорони здоров’я (5,6 млрд грн), транспорту (4,4 млрд грн), державного управління (0,5 млрд грн) та культури (0,07 млрд грн). Передбачено відновлення роботи

Державного фонду регіонального розвитку (1 млрд грн). Для підтримки тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції передбачено додатково 1 млрд грн. Також 12 млрд грн спрямовано на підвищення виплат вчителям, а для МОЗ виділено додатково 0,65 млрд грн. Для Мінсоцполітики додатково спрямовано понад 1,4 млрд грн, зокрема задля підтримки ВПО (1 млрд грн), на послуги денного догляду для дітей з інвалідністю (0,33 млрд грн), оплату хмарних ресурсів для цифрових технологій (0,1 млрд грн). Для надання компенсацій за знищене житло передбачено 3 млрд грн, а за пошкоджене майно – 1 млрд грн. Планується, що ресурс загального фонду місцевих бюджетів зросте на 15 % порівняно з планом 2024 р. і становитиме 327,5 млрд грн. Базова дотація зросте до 24,2 млрд грн [5]. Згідно з Регламентом Верховної Ради України (стаття 158) розгляд у другому читанні проєкту Закону про Державний бюджет України на наступний рік має завершитися не пізніше 20 листопада року, що передує плановому.

Впродовж 2024 року реалізовувалися необхідні заходи щодо виконання положень Державного бюджету України на 2024 р.: *22 жовтня 2024 р.* проведено розподіл коштів з рахунка для задоволення потреб охорони здоров'я, відкритого Міністерству охорони здоров'я в Національному банку, для реалізації проєкту з реконструкції будівлі Славутицької міської лікарні на суму 16,33 млн грн; *25 жовтня 2024 р*. розподілено додаткову дотацію задля здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України, що зазнали негативного впливу через повномасштабну збройну агресію Російської Федерації, між обласним бюджетом Луганської області та 82 бюджетами територіальних громад на загальну суму 343,9 млн грн; *5 листопада 2024 р.* унормовано питання щодо надання фінансової державної підтримки підприємствам, які визначені критично важливими для функціонування економіки в особливий період у сфері оборонно-промислового комплексу, а саме: затверджено Порядок надання такої підтримки та Порядок використання коштів державного бюджету, передбачених для її надання. Така підтримка

здійснюватиметься шляхом здешевлення вартості кредитів підприємствам, які беруть участь у виконанні державних цільових програм, пов'язаних із розвитком оборонно-промислового комплексу; *5 листопада 2024 р.* внесено зміни до деяких постанов Кабінету Міністрів України, що стосуються надання субвенцій у сфері освіти. Зокрема, стосовно питань розвитку програми «Нова українська школа» та освітньої субвенції (унормовано напрями надання субвенції), на облаштування безпечних умов у закладах, що надають загальну середню освіту (щодо граничних обсягів коштів, які виділяються місцевим бюджетам); *8 листопада 2024 р.* проведено перерозподіл видатків Мінекономіки: їх обсяг за програмою «Забезпечення державної підтримки реалізації інвестиційних проєктів із значними інвестиціями» було зменшено на суму 1 237,16 млн грн; натомість збільшено видатки за програмами «Державне стимулювання створення індустріальних парків» (на 237,16 млн грн) і «Підтримка внутрішнього попиту на вітчизняні товари та послуги» (на 1000 млн грн); 8 листопада 2024 р. проведено перерозподіл субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на проєктні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, підтримку малих групових будинків та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, на суму 50,18 млн грн. Прийнято рішення про виділення коштів з резервного фонду для покриття витрат об'єктів державної, комунальної та приватної власності, у будівлях (приміщеннях) яких у період воєнного стану на безоплатній основі розміщувалися внутрішньо переміщені особи, за березень 2022 – червень 2024 рр. – у сумі 17,71 млн грн та за липень 2024 р. – у сумі 22,05 млн грн. [2].

Єврокомісія відзначила значний прогрес України за переговорними розділами «Митний союз» та «Оподаткування». Європейська комісія 30 жовтня 2024 р. оприлюднила Звіт у межах Пакета розширення Європейського Союзу [6]. Він містить оцінки Єврокомісії щодо прогресу, досягнутого країнами-кандидатами та потенційними кандидатами на вступ до

ЄС. У рамках Пакета розширення ЄС представлено Звіт про річний стан підготовки та прогрес України щодо політичних та економічних критеріїв вступу до ЄС. Також він містить оцінку наближення національного законодавства до права ЄС відповідно до всіх переговорних розділів. Цей Звіт є одним із документів, які формують порядок денний трансформацій України на шляху до членства у ЄС. Зокрема, митна та податкова сфери отримали одні з найвищих оцінок серед усіх переговорних розділів.

Митний напрям є одним із двох переговорних розділів (разом із розділом «Зовнішня, безпекова та оборонна політика»), які отримали найвищу оцінку в Звіті – «високий рівень підготовки» та «значний прогрес». Крім цього, Україна також продемонструвала найвищий рівень прогресу за розділом «Митний союз» порівняно з іншим країнами-кандидатами на вступ в ЄС. Єврокомісія позитивно оцінила зміни, які було внесено до Митного кодексу України з метою його подальшого узгодження з Митним кодексом ЄС. У квітні 2024 р. успішно розпочалася експлуатація наступної версії електронної транзитної системи NCTS – фаза 5 (NCTS-P5). Україна досягла прогресу в упорядкуванні застосування митних спрощень. Кількість авторизованих економічних операторів (АЕО) зростає щомісячно (рис. 1.1).

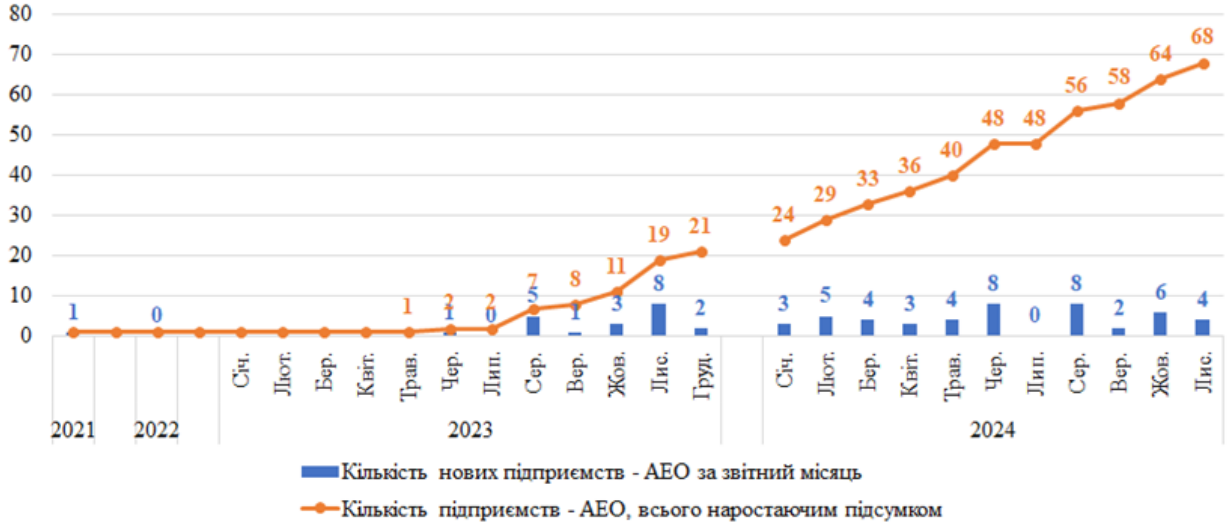

Рис. 1.1. Динаміка кількості підприємств, які отримали статус АЕО станом на листопад 2024 р.

Крім того, у лютому 2024 р. було схвалено Довгостроковий національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрової трансформації та цифровізації Держмитслужби (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Основні фактори високої оцінки розвитку митної сфери України у Звіті Європейської комісії від 30 жовтня 2024 р. []

У сфері оподаткування, як зазначено у Звіті, Україна досягла «значного прогресу» та має «частковий рівень підготовки». Було внесено зміни до Податкового кодексу з метою подальшого приведення його у відповідність до законодавства ЄС. У Звіті зазначається, що положення українського законодавства про ПДВ в цілому відповідають праву ЄС. Акцизне оподаткування частково приведено у відповідність до законодавства ЄС. Триває робота над іншими напрямами, зокрема у сфері прямого оподаткування. Також у 2024 р. успішно стартував перший автоматичний

обмін інформацією про фінансові рахунки. Важливо наголосити, що жодна з оцінок Єврокомісії не містить висновків про регрес України.

МФУ затвердило Порядок формування та оприлюднення переліку доброчесних платників податків. На виконання Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей податкового адміністрування під час воєнного стану для платників податків з високим рівнем добровільного дотримання податкового законодавства» від 18 червня 2024 р. № 3813-IX Міністерство фінансів України наказом від 07 жовтня 2024 р. № 495 затвердило Порядок формування та оприлюднення переліку платників податків з високим рівнем добровільного дотримання податкового законодавства (далі – Перелік) [8]. До Переліку буде включено юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, резидентів «Дія.City», які відповідатимуть низці вимог та критеріїв з урахуванням системи оподаткування (зокрема, йдеться про вимоги до рівня сплати податків, рівня нарахування заробітної плати тощо). Відповідно, платники, дані про яких буде внесено до Переліку, отримуватимуть у податковому адмініструванні певні переваги, серед них, наприклад, такі: мораторій на документальні (поза)планові перевірки, крім деяких видів; скорочення строків камеральної та документальної перевірок з метою отримання бюджетного відшкодування; скорочення строків надання індивідуальних податкових консультацій; закріплення за платником особистого комплаєнс-менеджера. Щоквартальне формування Переліку допоможе платникам податків переглянути результати та обставини здійснення діяльності, а отже, вжити заходів щодо покращення власних показників. Таким чином, положення Закону України № 3813-IX та наказу Мінфіну № 495 мають позитивно вплинути на економіку через заохочення підприємств до легальної діяльності, поліпшення бізнес-клімату та підвищення сплати податків до бюджету [8].

Державна податкова служба (ДПС) презентувала субсайт «Територія високого рівня податкової довіри». На виконання Закону України № 3813-IX та наказу Мінфіну № 495 ДПС розробила та 6 листопада 2024 р. запустила

субсайт [8] для інформування щодо цього проєкту та Переліку платників податків з високим рівнем добровільного дотримання податкового законодавства. Мета проєкту – побудова прозорих і справедливих податкових відносин, що ґрунтуються на взаємній відкритості та довірі між платниками податків і державою. Протягом листопада 2024 р. представники ДПС презентували переваги проєкту Американській торговельній палаті в Україні (6 листопада), Українському клубу аграрного бізнесу (7 листопада), Українській Раді Бізнесу (8 листопада), Українському союзу промисловців і підприємців (11 листопада), Раді бізнес-омбудсмена України (12 листопада), Європейській Бізнес Асоціації (14 листопада) тощо. Отже, ДПС у режимі активного та відкритого діалогу *заохочує платників податків до високого рівня добровільного дотримання податкового законодавства.*

У МФУ 12 листопада 2024 р. відбулося п’яте засідання Міжвідомчої робочої групи з питань застосування програмних реєстраторів розрахункових операцій (ПРРО). Члени робочої групи підтримали необхідність викладення у новій редакції термінів: «програмний реєстратор розрахункових операцій», «фіскальні функції для ПРРО», «фіскальний режим роботи для ПРРО». Також учасники робочої групи підтримали пропозицію про доповнення Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 06 липня 1995 р. № 265/95-ВР (зі змінами). Дискусію щодо конкретних формулювань визначень цих понять заплановано на наступне засідання робочої групи.

ДПС у період 9 листопада – 1 грудня 2024 р. проводить щорічне дослідження задля оцінювання задоволеності бізнесу рівнем обслуговування податковими органами. Опитування є анонімним та добровільним. Результати опитування будуть оприлюднені на вебпорталі ДПС одразу після їх опрацювання. Зокрема, наприкінці анкети можна надати зауваження, пропозиції, коментарі щодо організації та якості обслуговування (наприклад, стосовно вдосконалення наявних та впровадження нових сервісів тощо).

Таким чином, співпраця бізнесу з податковими органами може допомогти їм поліпшити чи модернізувати свою роботу.

Держмитслужба провела семінар про новації митного законодавства для підготовки бізнесу до поступового переходу на митне законодавство європейського зразка. На тематичному семінарі, присвяченому роз'ясненню питань стосовно практичної реалізації основних положень Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу» від 22 серпня 2024 р. № 3926-IX, йшлося про: нову концепцію митного представництва та практичні аспекти розподілу обов'язків між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності з митними брокерами; розширення переліку операцій, дозволених на митних складах, та впровадження нових вимог до отримання авторизацій на застосування спрощень; роз'яснення щодо змін у процедурах зберігання документів, питаннях прав інтелектуальної власності та багато іншого.

Відкритий діалог із бізнесом сприятиме ефективному переходу до нових митних правил і впровадженню європейських стандартів у роботі суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також митних органів.

Уряд України очікує на реалізацію механізму Extraordinary Revenue Acceleration Loans for Ukraine (ERA), який може забезпечити надходження додаткових 50 млрд дол. США вже у 2025 р. у вигляді грантів або позик, обслуговування та погашення яких відбуватиметься за рахунок доходів від заморожених російських суверенних активів, що знаходяться в юрисдикціях країн G7. Зокрема, 23 жовтня 2024 р. у м. Вашингтоні (США) під спільним головуванням уряду України, Групи Світового банку та МВФ відбулося шосте засідання круглого столу міністрів на підтримку України. Міністри фінансів України та Сполучених Штатів Америки підписали спільну заяву про залучення 20 млрд дол. США для України у межах ініціативи ERA, яку започаткувала «Велика сімка». Європейський парламент 22 жовтня 2024 р. на пленарному засіданні підтримав пропозицію Європейської комісії щодо надання Україні макрофінансової допомоги (Macro-Financial Assistance, MFA)

обсягом до 35 млрд євро на 2024–2025 рр. Запропоноване фінансування є частиною ініціативи ERA щодо збільшення надходжень до бюджету України. Також було підтримано пропозицію створити Механізм кредитної співпраці з Україною (Ukraine Loan Cooperation Mechanism, ULCM), який забезпечить безповоротну форму макрофінансової допомоги. Рішення ще має бути погоджено Радою ЄС [2]. Уряд Сполученого Королівства також оголосив пропозицію щодо спрямування Україні 2,26 млрд фунтів стерлінгів (3 млрд дол. США), які погашатимуться за рахунок майбутніх прибутків, отриманих від заморожених суверенних російських активів. Ці кошти буде надано на забезпечення видатків сектора безпеки та оборони, зокрема посилення протиповітряної оборони, закупівлю необхідного військового обладнання тощо. Ця пропозиція також є частиною домовленості країн G7 щодо започаткування механізму ERA зі збільшення надходжень до бюджету України загальним обсягом 50 млрд дол. США. Кредит (США, ЄС, Сполученого Королівства) погашатиметься за рахунок майбутніх прибутків, отриманих від знерухомлених російських суверенних активів. Залучення цих коштів відбуватиметься через ULCM. Макрофінансова допомога не буде прив’язана до конкретних видатків, вона дозволить забезпечити найнагальніші потреби, включно соціальні, гуманітарні. Отже, Україна не спрямовуватиме внутрішні фінансові ресурси на забезпечення будь-яких витрат, пов’язаних із позикою.

Виклики, спричинені повномасштабною воєнною агресією РФ проти України, зберігаються, тому бюджетна підтримка від міжнародних партнерів залишається критично важливою для забезпечення фінансової стабільності. У жовтні – листопаді 2024 р. до загального фонду державного бюджету України надійшло грантове та пільгове зовнішнє фінансування, у т. ч.: від *МВФ* – 1,1 млрд дол. США, що стало можливим внаслідок успішного п’ятого перегляду програми Механізму розширеного фінансування (EFF). Україна виконала всі структурні маяки, які було передбачено до п’ятого перегляду, та ще два достроково; від *Канади* – 300 млн дол. США, що передбачено

Четвертою додатковою угодою з урядом Канади щодо залучення відповідного кредиту. Кошти надаються на пільгових умовах: строк – 10 років, процентна ставка – 1,5 % річних. Пільговий період – 4,5 роки від дати надходження коштів; *грант від США* обсягом 1,35 млрд дол. США, що був спрямований урядом США через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) та у координації з Міністерством фінансів США, Державним департаментом США. Ці кошти було перераховано до держбюджету України через проєкт Світового банку «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні» (PEACE in Ukraine). У поточному році бюджетна підтримка від США передбачена в розмірі 7,8 млрд дол. США, із яких уже мобілізовано 5,2 млрд дол. США. Залучені кошти спрямовуються на фінансування першочергових соціальних та гуманітарних видатків держбюджету [2].

Облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) залишаються другим за значущістю джерелом фінансування держбюджету, що використовується, зокрема, для забезпечення фінансових потреб держави в умовах воєнного стану, у т. ч. на видатки сектора безпеки та оборони. У жовтні 2024 р. Міністерство фінансів України залучило рекордну суму від випуску державних облігацій – 106,9 млрд грн в еквіваленті: 83,4 млрд грн; 569 млн дол. США. Військові облігації становили майже 82,8 млрд грн із загального обсягу випущених держоблігацій за жовтень поточного року. Станом на 1 листопада 2024 р. в обігу перебували ОВДП на понад 1,76 трлн грн. Найбільші частки – у комерційних банків (46,7 %) та НБУ (38,5 %). Частки юридичних осіб та фізичних осіб – 8,4 % та 4 % відповідно. Частка нерезидентів становить 1,3 %, частки страхових компаній – 1,1%, а територіальних громад – 0,04 %.У межах спільного проєкту Міністерства фінансів України та Міністерства цифровізації, що започаткований у жовтні 2022 р., у додатку «Дія» з’явилися дві нові військові облігації: облігація «Дебальцеве» (ISIN: UA4000232904), що має термін погашення 12 травня 2027 р., а її номінальний рівень дохідності становить 16,10 %; облігація «Авдіївка» (ISIN: UA4000232888), термін

погашення – 20 травня 2026 р., номінальна дохідність – 15,10 %. Після того як у вересні 2024 р. Кабінет Міністрів України прийняв постанову «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 31 січня 2001 року № 80», яка дозволяє Міністерству фінансів України здійснювати switch-операції (проактивний обмін облігацій), у додатку «Дія» з'явилася можливість реінвестувати отримані від погашених військових облігацій кошти в нові облігації.

З початку 2024 р. завдяки військовим облігаціям до державного бюджету було залучено понад 300 млрд грн. Купівля військових облігацій – це інвестиція у перемогу України. Початок листопада 2024 р. ознаменований успішними домовленостями України з міжнародними партнерами та МФО щодо майбутнього бюджетного фінансування в 2025 р., зокрема в цьому контексті: *Європейська комісія* надала позитивну оцінку індикаторам, які Україна виконала в межах Плану для Ukraine Facility, передбачених для III кварталу 2024 р. (Україна виконала всі дев'ять індикаторів, передбачені цим Планом). Реформаційні заходи охоплюють низку сфер: боротьба з корупцією, бізнес-середовище, ринок праці, регіональна політика, енергетичний ринок та захист довкілля. Позитивна оцінка Єврокомісії відкриває шлях до спрямування Україні другого регулярного траншу (надається за умови виконання індикаторів) у розмірі 4 млрд євро. Рішення також має бути схвалене Радою ЄС; *місія Міжнародного валютного фонду* спільно з керівництвом Міністерства фінансів України, Національного банку України та експертами розпочала обговорення питань, що стосуються шостого перегляду програми Механізму розширеного фінансування (Extended Fund Facility, EFF). До шостого перегляду Україна має виконати чотири структурні маяки: здійснити огляд довоєнних політик і практик середньострокового бюджетного планування; оцінити фінансові ризики для фінансової стабільності та підготувати план дій для різних сценаріїв; оцінити фінансовий стан підприємств централізованого теплопостачання; розробити політику управління державною власністю в державних підприємствах,

політику дивідендів і стратегію приватизації. У разі успішного перегляду Україна отримає наступний транш обсягом близько 1,1 млрд дол. США; *у рамках проєкту Світового банку PEACE in Ukraine* Україна отримає близько 1,37 млрд дол. США, про що Мінфін України та Банк підписали відповідну грантову угоду. Угода про грант передбачає залучення Україною траншу в рамках Проєкту PEACE in Ukraine, що складається з таких сум: 1,35 млрд дол. США – грант від Сполучених Штатів Америки та 10,8 млн євро – кошти з Цільового фонду багатьох донорів зі співфінансування Програми Другої позики на політику розвитку у сфері економічного відновлення для України.

Рівень інфляції поступово зростає шостий місяць поспіль. Індекс споживчих цін (ІСЦ) у річному вимірі в жовтні 2024 р. зріс до 9,7 % порівняно з 8,6 % – у вересні. У місячному вимірі (відносно вересня) ціни зросли на 1,8 % порівняно з 1,5 %, що було зафіксовано в попередньому місяці. Отже, поточний показник інфляції суттєво перевищив попередній прогноз НБУ, опублікований в Інфляційному звіті за липень (8,5 % – станом на кінець 2024 р.). Натомість актуальний інфляційний прогноз регулятора, наведений в Інфляційному звіті за жовтень, передбачає збереження поточного ІСЦ на рівні 9,7 % р/р до кінця 2024 р., гальмування темпів інфляції до 6,9 % р/р у 2025 р. та вихід на цільовий орієнтир (таргет) 5,0 % р/р лише протягом 2026 р. У жовтні 2024 р. найбільші темпи зростання демонстрували адміністративно регульовані ціни (14,5 % р/р), ціни на послуги (11,0 % р/р), вартість оброблених продовольчих товарів (10,7 % р/р) і сирих продуктів харчування (10,5 % р/р). Водночас вартість пального збільшилась на 3,2 % р/р, а ціни на непродовольчі товари зросли на 2,9 % р/р. Вартість більшості товарних позицій і послуг у жовтні зросла як у річному, так і в місячному вимірах. Проте динаміка вартості окремих товарних позицій була суперечливою (здешевлення відносно жовтня 2023 р. та подорожчання відносно попереднього місяця), зокрема яєць (-14,6 % р/р та +18,1 % відносно вересня), одягу (-5,1 % р/р та +1,3 % відносно вересня), взуття (-4,7 % р/р та +1,1 % відносно вересня). Натомість серед основних товарних позицій подешевшав одночасно в річному

та місячному вимірах лише цукор (-6,5 % р/р та -4,2 % відносно вересня). Поточна цінова динаміка, очевидно, не дасть НБУ підстав для зниження облікової ставки у найближчій перспективі.

Міжнародні резерви зменшилися на 2,3 млрд дол. США. Станом на 1 листопада 2024 р. обсяг міжнародних резервів країни скоротився до 36,6 млрд дол. США, або на 6 % відносно попереднього місяця. Основними чинниками поточної динаміки резервів у жовтні були інтервенції НБУ на валютному ринку (3,4 млрд дол. США), виплати, пов'язані з погашенням та обслуговуванням держборгу (1,0 млрд дол. США, зокрема 88 млн дол. США на користь Міжнародного валютного фонду), та надходження від міжнародних партнерів на рахунки уряду загальною сумою 1991 млн дол. США, у т. ч. 1111 млн дол. США – від МВФ, 569 млн дол. США – від розміщення валютних ОВДП, 290 млн дол. США – від уряду Канади. Поточний обсяг міжнародних резервів країни суттєво перевищує довоєнні показники, проте на 16 % нижчий за абсолютний рекорд (43,8 млрд дол. США), зафіксований станом на 1 квітня 2024 р. Адекватним рівнем міжнародних резервів держави прийнято вважати валютний еквівалент майбутнього тримісячного імпорту, натомість п'ятимісячна вартість імпорту характеризується як оптимальна величина. Отже, зафіксований станом на 1 листопада 2024 р. обсяг резервів, що є еквівалентом 4,6 міс. прогнозованого імпорту, цілком коректно характеризувати як «майже оптимальний» [2].

НБУ прийняв рішення про збереження облікової ставки на поточному рівні. Правління Національного банку ухвалило рішення про те, щоб залишити облікову ставку на рівні 13 %. Під час прийняття цього рішення регулятор ураховував комплекс імовірних позитивних сценаріїв (зокрема, пришвидшення процесу євроінтеграції та відновлення енергетичної галузі) та ризиків, до яких НБУ відносить подальше зниження економічного потенціалу через втрати територій, виробництв і людей; виникнення додаткових потреб бюджету для підтримки обороноздатності; додаткове підвищення податкового навантаження, що може посилити інфляційний тиск; подальше руйнування

портової та енергетичної інфраструктури; загострення негативних міграційних тенденцій з подальшим розширенням дефіциту робочої сили; посилення геополітичної напруженості. Оновлений прогноз регулятора передбачає утримання облікової ставки на поточному рівні принаймні до літа наступного 2025 року.

Отже, станом на листопад 2024 р. продовжувалася робота над проєктом Державного бюджету України на 2025 рік та його доопрацюванням: документ було прийнято в першому читанні; схвалено Бюджетні висновки Верховної Ради України до проєкту; Кабінет Міністрів України подав доопрацьований до другого читання проєкт Закону до Верховної Ради України. Одночасно реалізовувалися заходи щодо виконання Державного бюджету України на 2024 рік та вдосконалення відповідної законодавчої бази. Протягом жовтня – листопада підтримка фінансової стійкості в цих сферах забезпечувалася, зокрема, завдяки низці важливих чинників та інструментів. Так, Єврокомісія у своєму Звіті високо оцінила роботу обох сфер і надала рекомендації щодо їх подальшого розвитку. Також було затверджено Порядок формування та оприлюднення переліку доброчесних платників податків, презентовано сайт «Територія високого рівня податкової довіри»; розпочалося і триває (до 1 грудня включно) щорічне дослідження стосовно оцінювання задоволеності бізнесу рівнем обслуговування податковими органами; надано роз’яснення новацій митного законодавства для підготовки бізнесу до поступового переходу на митне законодавство європейського зразка; виконувалися заходи з підготовки до вдосконалення програмних реєстраторів розрахункових операцій. Протягом періоду, що розглядається, оголошено про фіналізацію домовленостей, досягнутих на політичному рівні за підсумками засідання G7 в Апулії (Італія) весною 2024 р. щодо надання Україні макрофінансової допомоги обсягом 50 млрд дол. за рахунок майбутніх прибутків від заморожених суверенних активів РФ у ЄС. Ефективними можна вважати практику укладення двосторонніх домовленостей щодо отримання зовнішньої бюджетної підтримки, збільшення обсягів залучення фінансів від

продажу військових облігацій і домовленості України з міжнародними партнерами та МФО стосовно майбутнього бюджетного фінансування в наступному році. Грошово-кредитна сфера характеризувалася прискоренням темпів інфляції та подальшим поступовим скороченням обсягу міжнародних резервів, що наразі не становлять критичної загрози. Антикризові заходи регулятора були спрямовані, зокрема, на консервацію помірно жорсткої монетарної політики у спосіб утримання облікової ставки на поточному високому рівні з метою збереження привабливості гривневих активів та забезпечення курсової стабільності гривні.

1.2. Методичні основи розрахунку фінансових важелів оцінки безпековості ведення господарської діяльності підприємства

Головною умовою забезпечення неперервності функціонування підприємства є організоване, своєчасне, якісне та ефективне управління, що становить сукупність взаємопов'язаних послідовно здійснюваних функцій. Виникнення кризових явищ на підприємстві значною мірою пов'язано з недостатньою увагою керівників підприємств до аналітичної роботи, яка є опосередкованим захистом підприємства від виникнення кризи платоспроможності. З метою отримання кваліфікованої оцінки господарської діяльності власники та керівники підприємств дедалі частіше звертаються до аналітичних розрахунків, зокрема до фінансового аналізу, проведення якого дозволяє одержати висновок про достатність платіжних засобів, співвідношення власних та залучених коштів, швидкість обороту капіталу й причини його зміни, обсяг фінансування певного виду діяльності тощо. Особливої актуальності аналітична робота набуває у періоди фінансової кризи, тому важливою систематичність цієї роботи є під час війни, коли підприємства потерпають від відтоку людського капіталу; браку оборотних коштів; руйнування інфраструктури; руйнування логістичних зв'язків між

виробниками та споживачами; відмовою партнерів від подальшої взаємодії з підприємством з причини високих ризиків господарської діяльності тощо.

В практиці оцінки фінансового стану підприємства серед вітчизняних науковців існує порозуміння щодо застосування методів та системи коефіцієнтів [9 – 15]. Можна назвати шість основних прийомів аналізу фінансової стійкості підприємства: *горизонтальний (часовий)* – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом; *вертикальний (структурний) аналіз* – визначення структури фінансових показників з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат; *трендовий аналіз* – порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (за допомогою тренду здійснюється екстраполяція найважливіших фінансових показників на перспективний період, тобто перспективний прогнозний аналіз фінансового стану); *аналіз відносних показників (коефіцієнтів)* – розрахунок відношень між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків; *порівняльний аналіз* – внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства та його дочірніх підприємств (філій), а також міжгосподарський аналіз показників даної фірми порівняно з показниками конкурентів або із середньо галузевими та середніми показниками; *факторний аналіз* – визначення впливу окремих факторів (причин) на результативний показник детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження.

Вважаємо, що найбільш повним є набір коефіцієнтів та інших показників, що характеризують фінансовий стан підприємства та дозволяють визначити фінансові важелі впливу на безпековість ведення господарської діяльності, відображений у документі [16], а також необхідно врахувати, що окрім форм фінансової звітності (Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал), у розрахунку показників

бере участь форма «Примітки до річної фінансової звітності», в якій деталізується інформація попередніх форм фінансової звітності, що розширює спектр аналітичності у процесі аналізу. Всі показники та алгоритм їх розрахунку наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Перелік показників та джерел інформації для здійснення комплексного аналізу за даними фінансової звітності

№	Найменування індикатора	Алгоритм розрахунку та джерело вхідної інформації
1	2	3
1	Частка основних засобів в активах підприємства, відсотків	$\frac{\text{ф.№1 р.1010 гр.4}}{\text{ф.№1 р.1300 гр.4}} \times 100$
2	Частка активної частини основних засобів, відсотків	$\frac{\text{ф.№5 (р.130 гр.14} + \text{р.140 гр.14)}}{\text{ф.№1 р.1010 гр.4}} \times 100$
3	Коефіцієнт зносу основних засобів, відсотків	$\frac{\text{ф.№1 р.1012 гр.4}}{\text{ф.№1 р.1011 гр.4}} \times 100$
4	Коефіцієнт зносу активної частини основних засобів, відсотків	$\frac{\text{ф.№5 (р.130 гр.15} + \text{р.140 гр.15)}}{\text{ф.№5 (р.130 гр.3} + \text{р.140 гр.3)}} \times 100$
5	Коефіцієнт оновлення, відсотків	$\frac{\text{ф.№5 р.260 гр.5}}{\text{ф.№1 р.1011 гр.3}} \times 100$
6	Коефіцієнт вибуття, відсотків	$\frac{\text{ф.№5 р.260 гр.8}}{\text{ф.№1 р.1011 гр.3}} \times 100$
7	Співвідношення суми основних засобів основної діяльності до суми основних засобів підприємства станом на кінець року, відсотків	$\frac{\text{ф.№11-ОЗ р.140 гр.7}}{\text{ф.№11-ОЗ р.100 гр.7}} \times 100$
8	Ступінь придатності основних засобів у межах нормативного строку служби, відсотків	$\frac{\text{ф.№1 р.1012 гр.4} - \text{ф.№11-ОЗ р.100 гр.11}}{\text{ф.№11-ОЗ р.100 гр.7} - \text{ф.№11-ОЗ р.100 гр.11}} \times 100$

9	Питома вага повністю зношених основних засобів, відсотків	$\frac{ф.№11\text{-}ОЗ\ р.100\ гр.11}{ф.№11\text{-}ОЗ\ р.100\ гр.7} \times 100$
10	Маневреність власних оборотних засобів	$\frac{ф.№1\ (р.1495 - р.1095)\ гр.4}{ф.№1\ р.1195\ гр.4}$
11	Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності	$\frac{ф.№1\ р.1195\ гр.4}{ф.№1\ (р.1595 + р.1695) гр.4}$
12	Коефіцієнт покриття	$\frac{ф.№1\ р.1195\ гр.4}{ф.№1\ р.1695\ гр.4}$
13	Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{ф.№1\ р.(1195\text{-}1100\text{-}1101\text{-}1102\text{-}1103\text{-}1104\text{-}1110\text{-}1170) гр.4}{ф.№1\ р.1695\ гр.4}$
14	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	$\frac{ф.№1\ р.(1160 + 1165 + 1166 + 1167)\ гр.4}{ф.№1\ р.1695\ гр.4}$
15	Частка оборотних коштів в активах, відсотків	$\frac{ф.№1\ р.1195\ гр.4}{ф.№1\ р.1300\ гр.4} \times 100$
16	Частка власних оборотних коштів в їх загальній сумі, відсотків	$\frac{ф.№1\ (р.1495 - р.1095)\ гр.4}{ф.№1\ р.1195\ гр.4} \times 100$
17	Частка власних оборотних коштів у покритті запасів, відсотків	$\frac{ф.№1\ (р.1495 - р.1095)\ гр.4}{ф.№1\ р.(1100+1101+1102+1103+1104+1110)\ гр.4} \times 100$
18	Частка запасів у оборотних активах, відсотків	$\frac{ф.№1\ р.(1100+1101+1102+1103+1104+1110)\ гр.4}{ф.№1\ р.1195\ гр.4} \times 100$
19	Коефіцієнт покриття запасів	$\frac{ф.№1\ р.(1495+1595+1695\text{-}1425\text{-}1430\text{-}1095)\ гр.4}{ф.№1\ р.(1100+1101+1102+1103+1104+1110)\ гр.4}$
20	Коефіцієнт фінансової автономії	$\frac{ф.№1\ р.1495\ гр.4}{ф.№1\ р.1300\ гр.4}$
21	Коефіцієнт фінансової залежності	$\frac{ф.№1\ р.1300\ гр.4}{ф.№1\ р.1495\ гр.4}$
22	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{ф.№1\ р.1495\ гр.4 - ф.№1\ р.1095\ гр.4}{ф.№1\ р.1495\ гр.4}$

23	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$\frac{ф.№1\ р.1595\ гр.4 + ф.№1\ р.1695\ гр.4}{ф.№1\ р.1300\ гр.4}$
24	Коефіцієнт структури довгострокових вкладень	$\frac{ф.№1\ р.1595\ гр.4}{ф.№1\ р.1095\ гр.4}$
25	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	$\frac{ф.№1\ р.1595\ гр.4}{ф.№1\ р.1595\ гр.4 + ф.№1\ р.1495\ гр.4}$
26	Коефіцієнт структури позикового капіталу	$\frac{ф.№1\ р.1595\ гр.4}{ф.№1\ р.1595\ гр.4 + ф.№1\ р.1695\ гр.4}$
27	Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	$\frac{ф.№1\ р.1595\ гр.4 + ф.№1\ р.1695\ гр.4}{ф.№1\ р.1495\ гр.4}$
28	Показник фінансового левериджу	$\frac{ф.№1\ р.1300\ гр.4 - ф.№1\ р.1495\ гр.4}{ф.№1\ р.1495\ гр.4}$
29	Коефіцієнт забезпечення власними засобами	$\frac{ф.№1\ (р.1495+1520+1521+1525+1526+1530+1535+1540+1545+1665-р.1}{ф.№1\ р.1195\ гр.4}$
30	Продуктивність праці, тис. гривень / особу	$\frac{ф.№2\ р.2000\ гр.3}{ф.№1\text{-}ПВ(місячна)р.1040}$
31	Фондовіддача, гривень / гривень	$\frac{ф.№2\ р.2000\ гр.3}{ф.№1\ р.1010(\frac{гр.3 + гр.4}{2})}$
32	Оборотність коштів у розрахунках, оборотів	$\frac{ф.№2\ р.2000\ гр.3}{(\frac{ф.№1\ р.(1040+1120+1125+1130+1135+1140+1145+1155)гр.3+ф.№1\ р.(1040+1120+1125+1130+1135+1140+1145}{2}$
33	Час обороту коштів у розрахунках, днів	$360/\frac{ф.№2\ р.2000\ гр.3}{(\frac{ф.№1\ р.(1040+1120+1125+1130+1135+1140+1145+1155)гр.3+ф.№1\ р.(1040+1120+1125+1130+1135+1140+1145+1155)гр.4}{2})}$
34	Оборотність запасів, оборотів	$\frac{ф.№2\ р.2050\ гр.3}{(\frac{ф.№1\ р.(1100+1101+1102+1103+1104+1110)гр.3+ф.№1\ р.(1100+1101+1102+1103+1104+1110)гр.4}{2})}$
35	Час обороту запасів, днів	$360/\frac{ф.№2\ р.2050\ гр.3}{(\frac{ф.№1\ р.(1100+1101+1102+1103+1104+1110)гр.3+ф.№1\ р.(1100+1101+1102+1103+1104+1110)гр.4}{2})}$
36	Час обороту кредиторської заборгованості, днів	$\frac{ф.№1\left(р.1595\left(\frac{гр.3 + гр.4}{2}\right) + р.1695\left(\frac{гр.3 + гр.4}{2}\right)\right) \times 360}{ф.№2\ р.2050\ р.3}$

37	Тривалість операційного циклу, днів	$360/\frac{\text{ф.№2 р.2000 гр.3}}{\left(\frac{\text{ф.№1 р.(1040·1120·1125·1130·1135·1140·1145·1155)гр.3+ф.№1 р.(1040·1120·1125·1130·1135·1140·1145·1155)гр.4}}{2}\right)} + 360/\frac{\text{ф.№2 р.2050 гр.3}}{\left(\frac{\text{ф.№1 р.(1100·1101·1102·1103·1104·1110)гр.3+ф.№1 р.(1100·1101·1102·1103·1104·1110)гр.4}}{2}\right)}$
38	Тривалість фінансового циклу, днів	$360/\frac{\text{ф.№2 р.2000 гр.3}}{\left(\frac{\text{ф.№1 р.(1040·1120·1125·1130·1135·1140·1145·1155)гр.3+ф.№1 р.(1040·1120·1125·1130·1135·1140·1145·1155)гр.4}}{2}\right)} + 360/\frac{\text{ф.№2 р.2050 гр.3}}{\left(\frac{\text{ф.№1 р.(1100·1101·1102·1103·1104·1110)гр.3+ф.№1 р.(1100·1101·1102·1103·1104·1110)гр.4}}{2}\right)} - \frac{\text{ф.№1}\left(\text{р.1595}\left(\frac{\text{гр.3+гр.4}}{2}\right)+\text{р.1695}\left(\frac{\text{гр.3+гр.4}}{2}\right)\right)\times 360}{\text{ф.№2 р.2050 р.3}}$
39	Коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості	$\frac{\left(\frac{\text{ф.№1 р.(1040·1120·1125·1130·1135·1140·1145·1155)гр.3+ф.№1 р.(1040·1120·1125·1130·1135·1140·114}{2}\right.}{\text{ф.№2 р.2000 гр.3}}$
40	Оборотність власного капіталу, оборотів	$\frac{\text{ф. №2 р. 2000 гр. 3}}{\text{ф. №1 р. 1495}\left(\frac{\text{гр. 3 + гр. 4}}{2}\right)}$
41	Оборотність сукупного капіталу, оборотів	$\frac{\text{ф. №2 р. 2000 гр. 3}}{\text{ф. №1 р. 1300}\left(\frac{\text{гр. 3 + гр. 4}}{2}\right)}$
42	Коефіцієнт стійкості економічного росту	$\frac{\text{ф. №2 р. (2350 або 2355)гр. 3} - \text{ф. №4 р. 4200 гр. 7}}{\text{ф. №1 р. 1495 гр. 4}}$
43	Поточна платоспроможність	ф.№1 р.(1030 +1035+1160+1165+1166+1167-1595-1695)гр.4
44	Коефіцієнт Бівера	$\frac{\text{ф. №2 р. (2350 або 2355)гр. 3} + \text{ф. №2 р. 2515 гр. 3}}{\text{ф. №1 р. (1595 + 1695)р. 4}}$
45	Рентабельність продукції, відсотків	$\frac{\text{ф. №2 р. (2090 або 2095)гр. 3}}{\text{ф. №2 р. 2050 р. 3}} \times 100$
46	Рентабельність діяльності, відсотків	$\frac{\text{ф. №2 р. (2350 або 2355)гр. 3}}{\text{ф. №2 р. 2000 р. 3}} \times 100$
47	Рентабельність активів, відсотків	$\frac{\text{ф. №2 р. (2350 або 2355)гр. 3}}{\text{ф. №1 р. 1300}\left(\frac{\text{гр. 3 + гр. 4}}{2}\right)} \times 100$
48	Рентабельність сукупного капіталу, відсотків	$\frac{\text{ф. №2 р. (2350 або 2355)гр. 3}}{\text{ф. №1 р. 1900}\left(\frac{\text{гр. 3 + гр. 4}}{2}\right)} \times 100$

49	Рентабельність власного капіталу, відсотків	$\frac{ф.№2\ р.(2350\ або\ 2355) гр.3}{ф.№1\ р.1495\ (\frac{гр.3+гр.4}{2})} \times 100$
50	Період окупності власного капіталу	$\frac{ф.№1\ р.1495\ (\frac{гр.3+гр.4}{2})}{ф.№2\ р.(2350\ або\ 2355) гр.3}$

Діяльність бізнесів завжди пов'язана з ризиками, а особливо під час війни. Різкі зміни регуляторних вимог, питання мобілізації та бронювання працівників, судові позови проти рф, експорт та імпорт продукції, «токсичні» контрагенти – ось лише невеликий перелік факторів, за яким стежать українські підприємці. З початком повномасштабного вторгнення кожна компанія була змушена перелаштуватись до реалій воєнного часу та переглянути підходи на майбутнє. Коли йдеться про ризики воєнного часу, першими на думку спадають майнові втрати, але є й інші важливі фактори, які бізнес повинен враховувати: законодавство та регуляторні вимоги стали змінюватись швидше, із меншим періодом від ухвалення законів до їх набуття чинності; вимоги фінансового моніторингу стали жорсткішими, а також посилилась відповідальність за співпрацю з контрагентами та фізособами рф; кількість ресурсів зменшилась, а ціна менеджерських помилок зросла, тож для бізнесів є актуальною потреба в оптимізації процесів та управлінні ризиками; щодня збільшується кількість даних та джерел, які потрібно моніторити [17].

Регуляторні ризики виникають тоді, коли компанія не дотримується певних вимог. Це можуть бути постанови регуляторів, закони, міжнародні стандарти тощо. Якщо бізнес не звертає увагу на ці правила, він може отримати штраф, судовий позов чи навіть заборону на діяльність. Також порушення негативно впливають на репутацію компанії та можуть призвести до відтоку партнерів, інвесторів та клієнтів. В умовах війни контролювати регуляторні ризики стало складніше, адже було одночасно ухвалено велику кількість регуляторних змін. Кожного дня законодавці пропонують новації, що впливають на кожного підприємця в Україні. Це стосується й адаптації під

стандарти ЄС та ухваленню міжнародних угод, й трудових питань під час воєнного стану, й особливостей звітності та перевірок під час війни. Необхідно контролювати: міжнародне та українське законодавство; нормативно-правові акти та регуляторні акти (галузеві та в цілому для бізнесу); постанови та рекомендації контролюючих органів; аналітику та новини галузі.

До особливо негативних наслідків може призвести співпраця з особами афілійованими з рф та рб. Окрім наслідків, передбачених законодавством України та регуляторами, це й репутаційні втрати, адже через токсичні зв'язки компанія може втратити клієнтів як на українському, так і на європейському ринку. Тож необхідно контролювати дані з державних реєстрів; українські та міжнародні списки санкцій; судові рішення щодо компаній-партнерів, а також негативні згадки в ЗМІ. Зокрема, інформаційні ресурси надають можливість перевірити дані ЄДР, фінансово-майновий стан, інформацію про керівників та бенефіціарів, зв'язки з публічними особами, ризик-фактори тощо.

Договори становлять основу діяльності бізнесу та визначають умови співпраці з кожним співробітником, клієнтом, підрядником чи постачальником. Для українських компаній, війна внесла корективи і в цей аспект діяльності – адже багато галузей почали шукати виходи на закордонні ринки та укладати договори з іноземними контрагентами. При такому розширені потрібно особливо уважно контролювати ризики, зокрема в частині правил іноземних юрисдикцій, перевірки компаній та фізосіб-нерезидентів, національні вимоги щодо компаній, які здійснюють діяльність чи надають послуги закордоном. Також необхідно контролювати термін дії контракту, дати платежів та виконання зобов'язань; зміни в діяльності сторін, наприклад, реєстраційних даних чи власників, появу судових рішень; зміни НПА, на яких ґрунтується договір.

В цифровому світі репутація компанії має ще більше значення, ніж раніше. Адже будь-яка негативна історія може вмить розлетітися по всьому світі, спричинивши відтік клієнтів та бізнес-партнерів. Вірогідно, з кожним роком потреба в контролі репутації посилюватиметься. Зокрема, під впливом

глобального тренду на ESG (дотримання компанією стандартів сталого розвитку), а також зростанню вибагливості аудиторії щодо етичності брендів та їх соціальної відповідальності. Тож контролю підлягають: згадки в медіа щодо компанії та ключових представників; згадки в медіа про партнерів та конкурентів; ключові міжнародні та українські новини та новини галузі.

Судові рішення мають значення не лише для юридичних департаментів. Поряд з регуляторним ландшафтом, що визначає правила для ринку, підприємства повинні розуміти й судову практику, що стосуються їхніх секторів. Пильне відстеження судових рішень дозволяє компаніям уникати подібних прецедентів або будувати виграшну стратегію захисту в суді. Для фірм, які планують подавати позов до суду, моніторинг судових рішень дає цінну інформацію про ймовірність позитивного вирішення їх питання [17].

Отже, сьогодні контроль ризиків – це глобальний тренд, що дозволяє компаніям не просто втриматись «на плаву», а й перетворити несприятливі умови на свою користь. Адаптивність бізнесу до ризиків і змін відкриває перспективи за багатьма напрямами: для пошуку інвесторів, побудови довіри клієнтів, виходу на міжнародні ринки, позитивного іміджу та репутації. Це створює стратегічну й конкурентну перевагу, дає можливість бізнесам вийти в лідери ринку.

1.3. Виклики та тенденції функціонування металургійної галузі України під час повномасштабної війни

Металургійна галузь є стратегічно важливою експортоорієнтованою ланкою промисловості української економіки. Частка виробництва цієї продукції у ВВП України становить близько 10,3 %, а в експортній структурі – 33 % [18]. Продукція металургійної промисловості застосовується у машинобудуванні, транспортній галузі, а також будівництві. Аналізування динаміки виробництва металургії за останнє десятиліття дало змогу дійти висновку, що на неї істотно впливали зовнішні фактори, такі як світова

фінансова криза; нестабільна економічна та політична ситуація через нав'язану війну. Початок повномасштабного вторгнення окупанта в Україну призвів до припинення виробництва найбільших металургійних заводів України. Відповідно до [19], можна зазначити, що у 2014–2015 р. було втрачено декілька металургійних заводів на окупованих територіях Луганської та Донецької областей, зокрема Єнакіївський металозавод, Донецьксталь, Алчевський металургійний комбінат, а також Харцизький трубний завод. Такі втрати спричинили стрімке зменшення обсягів виробництва металопродукції. Із березня 2022 р. підприємства гірничо-металургійного комплексу на підконтрольних територіях України продовжують працювати збитково. Порівняно з довоєнним періодом завантаженість металургійних заводів у 2022 р. в середньому знизилась на 85 %. У кінці 2022 р. продукцію провідного виробника "Азовсталь" продавали за рекордно високими цінами – близько 1500 грн за 5 грам останньої партії. Однак виручка з продажів останніх місяців непорівнянна з багатомільярдними витратами цього сектору економіки [19].

О. Мельник у праці "Тенденції та перспективи розвитку металургійних підприємств України" [5] виклала результати досліджень техніко-технологічного рівня ресурсної бази для українських підприємств, основні показники обсягів інвестицій у металургійну галузь, виокремила принципову відмінність між засадами напрямів розвитку металургійного виробництва, наведеними в публікаціях багатьох науковців. Зроблено висновок, що прогрес металургійних заводів пришвидшуватиметься за умов адаптивності продукту до світового ринку та до конкретних галузей. Інші автори у публікації [6] проаналізували проблему глобальної конкурентоспроможності та інноваційний аспект металургійної промисловості України протягом 2013–2018 р. Дослідники розглянули засади та перспективи розвитку металургійного сектору у контексті посилення глобалізаційних процесів на світовому ринку. Було проаналізовано взаємозалежність між функціонуванням металургійних заводів та припливом закордонних інвестицій у платіжний баланс України, а також проблеми та виклики, які виникають внаслідок

впровадження інновацій у виробництво. Заслуговують на увагу результати дослідження металургійного комплексу України в контексті загальної характеристики та сучасного стану її розвитку, викладені у роботі [7]. Зокрема, автор виокремив вісім етапів розвитку металургійної промисловості. У цій статті вказано такі негативні фактори, що створюють бар'єри для виходу української металопродукції на іноземні ринки: порівняно невисока якість випущеної продукції, що не відповідає стандартизації зарубіжних ринків; призупинення діяльності численних заводів у східних областях; збільшення обсягів випуску та реалізації китайської продукції, конкурентоспроможнішої порівняно із українською; посилення позицій Європи та Азії у конкурентній боротьбі за лідерство на ринку; введення нетарифних та митних обмежень у 2018 р., які сприяли штучному витісненню українських експортерів зі світового ринку металопродукції.

Металургійний сектор України зазнав великих втрат через агресивні військові дії ворога, які призвели до знищення декількох великих меткомбінатів та гірничорудних підприємств. Було знищено розташовані в Донецькій області другий і третій за величиною меткомбінати «Азовсталь» і ММК Ілліча, істотно постраждало й найбільше підприємство металургійної галузі – Авдіївський коксовий. Зазначимо, що на два підприємства групи «Метінвест» припадало близько 40 % виробництва української сталі, тому втрати металургії сильно вдарили по економіці країни. Підприємства гірничометалургійного комплексу на підконтрольній Україні території продовжують працювати збитково, завантаженість металургійних заводів у 2022 р. в середньому знизилась на 85 %, гірничорудних підприємств – на 75–80 %. Зниження виробництва пояснюється необхідністю забезпечення безпеки працівників підприємств у перші дні після вторгнення російської армії. Виробничі й експортні можливості металургії в Україні сьогодні підірвані, що відчутно вплинуло на український ВВП.

Наступний удар по виробництву металу завдав російський енергетичний тероризм. Металургія є одним з найбільших споживачів електроенергії, тому

підприємства галузі були змушені зупинятись під час повних блекаутів, а деякі з них припинили роботу на усю зиму через обмеження постачання електроенергії. Вторгнення окупантів позначилося на виробництві металу набагато більше, ніж на будь-якій іншій галузі економіки, оскільки тимчасово окуповані регіони забезпечували половину виручки металургії у 2020 р. На ММК Ілліча та «Азовсталі» припадала майже третина української чорної металургії. Відтак, великі підприємства Дніпропетровщини та Запоріжжя великою мірою були змушені зменшити обсяги виробництва, проте повністю не зупинялися. Проте підприємства металургійної галузі, територіально розташовані близько лінії розмежування, зупиняли виробництво. За даними компанії «АрселорМіттал Кривий Ріг» [23], через нав'язану нам війну перед вітчизняною гірничо-металургійною галуззю постали дуже жорсткі умови та виклики за весь час незалежності нашої держави. Загалом сталеливарна промисловість України зазнала істотних скорочень обсягів виробництва (70 %).

Упродовж 2022 р. в «АрселорМіттал Кривий Ріг» виробничі потужності не перевищували 25 %, рівень обсягів виробництва знизився у п'ять разів. Зокрема, обсяги видобутку руди зменшилися більше, ніж на половину від за планових показників; виробництво сталі становило лише 23,5 %, чавуну – 28,6 %. Істотно зменшилось виплавлення чавуну (майже на 70 %) на металургійних комбінатах у 2022 р. порівняно з 2021 р. Таке суттєве зменшення відбулося, зокремачерез війну в Україні, перебої в ланцюжках поставок та відсутність попиту на глобальному ринку. Відтак, погіршилася ситуація ще й через збільшення собівартості виробництва, транспортування, підприємства були змушені зменшувати обсяги виробництва або тимчасово зупиняти виробничі потужності [24].

Очевидно, що така ситуація прямо вплинула на експортну діяльність підприємств зазначеної галузі. В структурі економіки України за 2021 р. чорні метали становили чільне місце в структурі зовнішньої торгівлі, адже на їх питому вагу припадало 20 % загального обсягу експортних надходжень.

У 2022 р. спостерігалося велике скорочення – майже 70 % порівняно з 2021 р., а їх питома вага зменшилася вдвічі та становила 10,3 %.

За підсумками шести місяців 2024 р. порівняно з аналогічним періодом попереднього року зростання в металургії становило 29,8 %. За даними ОП «Укрметалургпром», за січень – вересень поточного року виробництво чавуну зросло на 21,9 %, прокату – на 22,7 %, сталі – на 28,2 % [2]. У світовому рейтингу виробників чавуну Україна за підсумками січня – вересня 2024 р. піднялася на 13 місце порівняно з 16-м у 2023 р., у рейтингу виробників сталі – на 20 місце порівняно з 24-м у 2023 р. [25].

Відновлення в металургійному виробництві підтримувалося стабільним функціонуванням морського коридору, що дало можливість збільшити експорт металопрокату за дев'ять місяців 2024 р. на 55,1 % порівняно з відповідним періодом 2023 р. (з 2142 тис. т до 3323 тис. т). Частка експорту в обсягах виробництва металопрокату зросла за цей період з 54,5 % до 68,9 % [4]. За даними Держмитслужби, основними експортними ринками для українського металопрокату в січні – вересні 2024 р. є країни ЄС (69,6 %), Африки (11,7 %), інші країни Європи (7,6 %). Внутрішній попит на продукцію галузі активно підтримують у будівництві, гірничо-металургійному комплексі (ГМК), машинобудуванні, зокрема в оборонно-промисловому комплексі (ОПК).

На підставі досліджених факторів та викликів, що постали перед українською економікою за рік війни, можемо виокремити такі важливі та необхідні вектори розбудови та розвитку металургійної галузі після нашої перемоги та закінчення війни: відновлення металургійної галузі як провідної сфери національної економіки із метою забезпечення стрімкого зростання попиту на металоконструкції для відбудови зруйнованих міст та сіл; відновлення стабільного енергопостачання, звільнення від окупації територій із металургійними заводами дасть змогу відновити повну потужність роботи цих підприємств, і, як наслідок – збільшити обсяги експорту металопродукції у країни ЄС та інші; важливо збільшити потужність роботи на таких активах, як «Запоріжсталь», «АрселорМіттал Кривий Ріг», «Дніпросталь»,

«Запоріжкокс», «КаметСталь» і «Южкокс»; збереження відкритості морського простору, зокрема Одеського порту, в межах «зернової угоди», сприятиме збільшенню обсягів експорту металопродукції, щоб зменшити логістичне завантаження та вийти на нові ринки збуту. Залучення інвестицій у відновлення житлової та машинобудівної інфраструктури сприятиме збільшенню попиту на металопродукцію; полегшення доступу українських товарів до ринків багатьох країн світу позитивно впливатиме на прогрес у розвитку української металургії.

Висновки до розділу 1

Початок повномасштабної війни на території України, а також ведення активних бойових дій негативно вплинули на функціонування усіх суб'єктів підприємницької діяльності та економіки вцілому. Саме тому державна підтримка суб'єктів підприємництва в умовах фінансової кризи є важливим завданням задля забезпечення економічної спроможності нашої країни протистояти викликам війни.

Станом на листопад 2024 р. продовжувалася робота над проєктом Державного бюджету України на 2025 рік та його доопрацюванням: документ було прийнято в першому читанні; схвалено Бюджетні висновки Верховної Ради України до проєкту; Кабінет Міністрів України подав доопрацьований до другого читання проєкт Закону до Верховної Ради України. Одночасно реалізовувалися заходи щодо виконання Державного бюджету України на 2024 рік та вдосконалення відповідної законодавчої бази. Протягом жовтня – листопада підтримка фінансової стійкості в цих сферах забезпечувалася, зокрема, завдяки низці важливих чинників та інструментів. Так, Єврокомісія у своєму Звіті високо оцінила роботу обох сфер і надала рекомендації щодо їх подальшого розвитку. Також було затверджено Порядок формування та оприлюднення переліку доброчесних платників податків, презентовано сайт «Територія високого рівня податкової довіри»; розпочалося і триває (до 1 грудня включно) щорічне дослідження стосовно оцінювання задоволеності бізнесу рівнем обслуговування податковими органами; надано роз'яснення новацій митного законодавства для підготовки бізнесу до поступового переходу на митне законодавство європейського зразка; виконувалися заходи з підготовки до вдосконалення програмних реєстраторів розрахункових операцій. Протягом періоду, що розглядається, оголошено про фіналізацію домовленостей, досягнутих на політичному рівні за підсумками засідання G7 в Апулії (Італія) весною 2024 р. щодо надання Україні макрофінансової допомоги обсягом 50 млрд дол. за рахунок майбутніх

прибутків від заморожених суверенних активів РФ у ЄС. Ефективними можна вважати практику укладення двосторонніх домовленостей щодо отримання зовнішньої бюджетної підтримки, збільшення обсягів залучення фінансів від продажу військових облігацій і домовленості України з міжнародними партнерами та МФО стосовно майбутнього бюджетного фінансування в наступному році. Грошово-кредитна сфера характеризувалася прискоренням темпів інфляції та подальшим поступовим скороченням обсягу міжнародних резервів, що наразі не становлять критичної загрози. Антикризові заходи регулятора були спрямовані, зокрема, на консервацію помірно жорсткої монетарної політики у спосіб утримання облікової ставки на поточному високому рівні з метою збереження привабливості гривневих активів та забезпечення курсової стабільності гривні.

Головною умовою забезпечення неперервності функціонування підприємства є організоване, своєчасне, якісне та ефективне управління, що становить сукупність взаємопов'язаних послідовно здійснюваних функцій. Виникнення кризових явищ на підприємстві значною мірою пов'язано з недостатньою увагою керівників підприємств до аналітичної роботи, яка є опосередкованим захистом підприємства від виникнення кризи платоспроможності. З метою отримання кваліфікованої оцінки господарської діяльності власники та керівники підприємств дедалі частіше звертаються до аналітичних розрахунків, зокрема до фінансового аналізу, проведення якого дозволяє одержати висновок про достатність платіжних засобів, співвідношення власних та залучених коштів, швидкість обороту капіталу й причини його зміни, обсяг фінансування певного виду діяльності тощо. Особливої актуальності аналітична робота набуває у періоди фінансової кризи, тому важливою систематичність цієї роботи є під час війни, коли підприємства потерпають від відтоку людського капіталу; браку оборотних коштів; руйнування інфраструктури; руйнування логістичних зв'язків між виробниками та споживачами; відмовою партнерів від подальшої взаємодії з підприємством з причини високих ризиків господарської діяльності тощо.

Сьогодні контроль ризиків – це глобальний тренд, що дозволяє компаніям не просто втриматись «на плаву», а й перетворити несприятливі умови на свою користь. Адаптивність бізнесу до ризиків і змін відкриває перспективи за багатьма напрямами: для пошуку інвесторів, побудови довіри клієнтів, виходу на міжнародні ринки, позитивного іміджу та репутації. Це створює стратегічну й конкурентну перевагу, дає можливість бізнесам вийти в лідери ринку.

На підставі досліджених факторів та викликів, що постали перед українською економікою за рік війни, можемо виокремити такі важливі та необхідні вектори розбудови та розвитку металургійної галузі після нашої перемоги та закінчення війни: відновлення металургійної галузі як провідної сфери національної економіки із метою забезпечення стрімкого зростання попиту на металоконструкції для відбудови зруйнованих міст та сіл; відновлення стабільного енергопостачання, звільнення від окупації територій із металургійними заводами дасть змогу відновити повну потужність роботи цих підприємств, і, як наслідок – збільшити обсяги експорту металопродукції у країни ЄС та інші; важливо збільшити потужність роботи на таких активах, як «Запоріжсталь», «АрселорМіттал Кривий Ріг», «Дніпросталь», «Запоріжкокс», «КаметСталь» і «Южкокс»; збереження відкритості морського простору, зокрема Одеського порту, в межах «зернової угоди», сприятиме збільшенню обсягів експорту металопродукції, щоб зменшити логістичне завантаження та вийти на нові ринки збуту. Залучення інвестицій у відновлення житлової та машинобудівної інфраструктури сприятиме збільшенню попиту на металопродукцію; полегшення доступу українських товарів до ринків багатьох країн світу позитивно впливатиме на прогрес у розвитку української металургії.

РОЗДІЛ 2
ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «ЗСС» ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ВАЖЕЛІВ БЕЗПЕКОВОСТІ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

2.1. Організаційно – економічна характеристика ПАТ ЗМК «Запоріжсталь»

ПАТ Запорізький Металургійний Комбінат «Запоріжсталь» (далі ПАТ ЗМК «Запоріжсталь») був збудований в 1933 – 1939 роках. В період 1998-2001 рр. згідно з планом приватизації ВАТ «Запоріжсталь» проводилася поступова реалізація державної частки статутного фонду товариства шляхом пільгового розміщення акцій, продажу пакетів акцій на сертифікатних аукціонах, через фондову біржу, на некомерційному конкурсі. У 2015 р. було прийнято рішення про приведення діяльності товариства у відповідність із нормами Закону України «Про акціонерні товариства». Так, було визначено новий тип товариства – публічне акціонерне товариство та затверджено нове найменування товариства – Публічне акціонерне товариство Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь». Вищим органом управління товариством є Загальні збори акціонерів, які обирають Спостережну (Наглядову) Раду та Ревізійну комісію [26].

ПАТ МК «Запоріжсталь» – підприємство з повним металургійним циклом, яке займає лідируючі місця по виробництву сталі в Україні, обсягам експорту, постачанням валюти, а також податковим відрахуванням. Діяльність підприємства пов’язана з виробництвом та збутом агломерату, чавуну, сталі та феросплавів, чорних та кольорових металів, металоконструкції, холодного та гарячого листового прокату з вуглецевих та нержавіючих сталей, гнутих профілей, труб, фітингів для труб зі сталі, жерсті, кисню, азоту, інертних газів, іншої виробничої металургійної продукції. Проектні потужності ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» дозволяють виробляти близько 6,3 млн тонн агломерату, 4,2

млн тонн чавуну, 4,07 млн тонн сталі, порядку 3,7 млн тонн гарячого прокату, і порядку 1,2 млн тонн холодного прокату [27].

Основними споживачами продукції ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» є вітчизняні та закордонні виробники зварних труб, підприємства автомобільного, сільськогосподарського, транспортного машинобудування, виробники побутової техніки.

На ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» впроваджується програма з підвищення ефективності та модернізації виробництва, зниження собівартості продукції та екологічної модернізації виробничих фондів. Пріоритетними завданнями ПАТ МК «Запоріжсталь» є випуск високоякісної продукції при забезпеченні безпечних умов праці персоналу, мінімізації впливів на навколишнє природне середовище, захист здоров'я населення, що проживає в Запорізькій області і підвищення енергоефективності.

Обсяги реалізованої продукції підприємства станом на 31.12.2022 р. представлені в табл. 2.1.

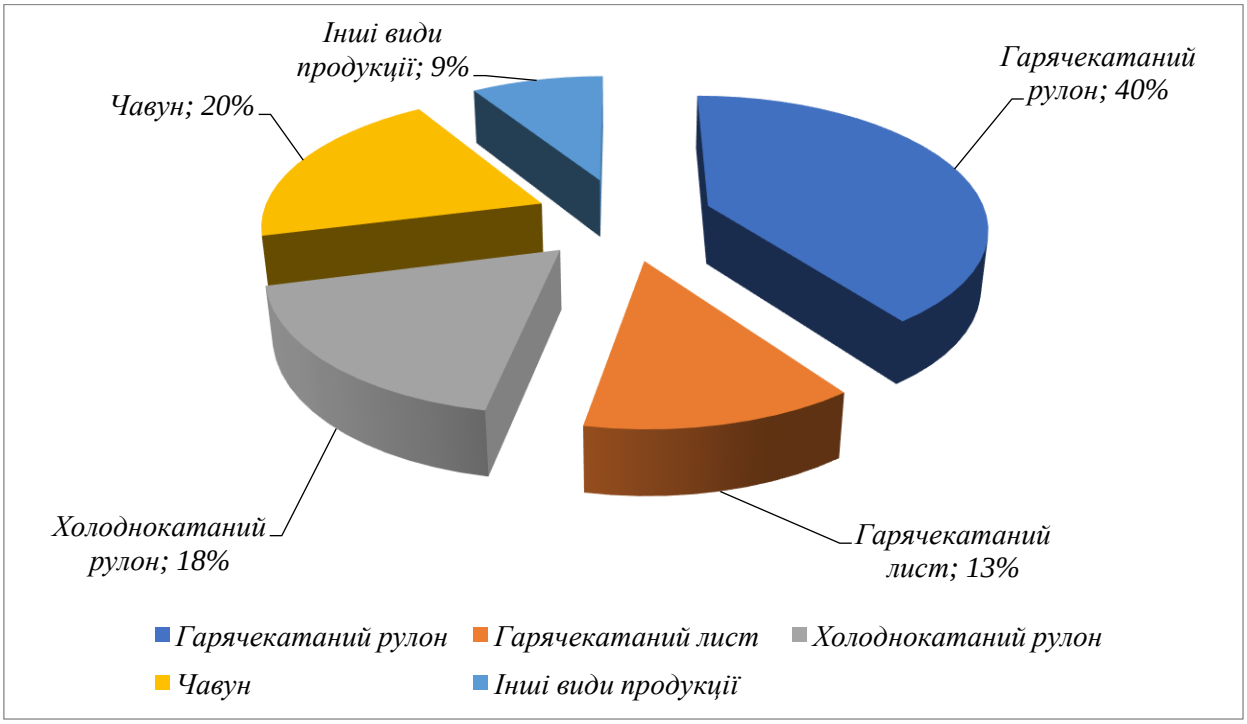

Рис. 2.1. Обсяги реалізації продукції ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» у 2022 р.

Середня вартість реалізації гарячекатаного рулону у грошовій формі складає 23 184 грн./т та він є основною товарною позицією в загальному асортименті підприємства. На друге місце вийшла реалізація чавуну по ціні 14 380 грн/т. Значним попитом на металургійному ринку є холоднокатаний рулон і середня вартість його реалізації у грошовій формі склала 28 962 грн./т. Не набагато менш популярний гарячекатаний лист, який за рік в середньому був реалізований за ціною 26 647 грн./т.

Загальна сума експорту становить 23 798 291 тис. грн. Частка експорту в загальній сумі реалізації становить 50,7%. Основні ринки збуту: внутрішній ринок 51,20%; Європа 24,01%; Америка 9,36%. Основними клієнтами на внутрішньому ринку є: ТОВ «Метінвест СМЦ»; ТОВ «МД Істейт»; ТОВ «ЮНГСТШ», ТОВ «ЗЛМЗ» та інші. Основними клієнтами на зовнішньому ринку є: Metinvest International SA, Metinvest Polska Sp z o. o. та інші. ПАТ МК «Запоріжсталь» значну частку своєї продукції реалізовує на зовнішньому ринку, тобто отримує від держави відшкодування ПДВ, тобто має додатковий фінансовий ресурс у своєму господарському обороті, що позитивно впливає на результати діяльності.

В 2022 р. темпи відновлення економіки були стриманими. Протягом року спостерігалась зростаюча інфляція в розвинутих країнах, що призводило до підвищення відсоткових ставок. Вторгнення росії в Україну, та триваючі блокування у Китаї через ковідні обмеження додало невизначеності на ринку. У результаті в останньому кварталі 2022 року активність секторів, що використовують сталь, знизилася. Це, в поєднанні з ефектом коригування запасів, призвело до більш значного, ніж очікувалося, скорочення попиту на сталь мінус 4,3% (до 1,83 млрд.т) згідно оцінки аналітичної організації World Steel Association.

Всесвітня асоціація виробників сталі (Worldsteel) прогнозує на 2023 і 2024 роки зростання на +2,3% у 2023 році (до 1,82 млрд. т), та +1,7% у 2024 році (до 1,85 млрд. т). Очікується, що виробничий сектор буде основним драйвером відновлення, але високі відсоткові ставки і постійна інфляція, як

і раніше, чинитимуть тиск на попит на сталь. Згідно з регіональним аналізом, після зниження на 3,5% у 2022 році очікується, що загальний попит на сталь у Китаї зросте на 2% у 2023 році і залишиться стабільним у 2024 році. Що стосується Туреччини, то будівельний сектор демонструє падіння з 2018 року і скоротився на 8,4% у 2022 році. З огляду на зусилля з відновлення інфраструктури в районах з високим ризиком землетрусів, очікується, що будівельний сектор Туреччини зросте на 15,0%, що призведе до збільшення попиту на сталь. Прогнозується, що після падіння на 2,6% у 2022 році попит на сталь у Туреччині зросте на 7,4% у 2023 році та на 6% у 2024 році. Попит на сталь у країнах з розвиненою економікою впав на 6,2% у 2022 році через посилення грошово-кредитної політики та високі витрати на енергію. Очікується, що попит на сталь у країнах з розвиненою економікою зросте на +1,3% у 2023 році, й на +3,2% у 2024 році.

Основними виробничими ланками ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» є такі. В агломераційному цеху комбінату виробляється основний залізорудний агломерат. Практично всі процеси виробництва агломерату автоматизовані. На чотирьох доменних печах комбінат щорічно виплавляє 2,5 млн тонн чавуну високої якості для виробництва сталі , великогабаритного чавунного литва та товарного чавуну в чушках. В мартенівському цеху комбінату працює 9 печей, ємністю 250-500 тонн із загальною виробничою потужністю 3,3 млн. тонн сталі в рік. Сталь виробляється скрап-рудним процесом на рідкому чавуні. Мартенівські печі опалюються природним газом. Для інтенсифікації виплавки сталі на всіх печах використовується кисень. Сталь продувається аргоном. Виплавляється сталь – маловуглецева та середньовуглецева конструкційна та звичайної якості, низьколегована – розливається в зливки масою до 20 тонн, використовується для виробництва листового прокату [28]. На обжимному стані слябінг «1150» прокатуються зливки із вуглецевої, легованої та нержавіючої сталі на сляби товщиною 100-200 мм, шириною 1000-1520 мм, довжиною 1800-4700 мм. Сляби, призначені для перекату на лист, в гарячому стані передаються на широкосмуговий стан гарячої прокатки.

Цех гарячої прокатки тонкого листа оснащено агрегатами для забезпечення поставки прокату в листах та рулонах – шириною від 1000 до 1500 мм. Безперервний тонколистовий стан гарячої прокатки «1680» виробляє смуги товщиною 2,0-7,0 мм, шириною 1000-1500 мм, масою рулону – до 16,0 тонн. На трьох агрегатах для гнутих профілів виробляється більше 1500 сортових (кутників, швелерів) та спеціальних фасонних профілерозмірів гнутих профілів з вуглецевої, низьколегованої та нержавіючої сталі з товщиною стінок від 1,0 до 8,0 мм та з шириною розгортки профілю до 1450 мм.

В цеху холодного прокату № 1 на безперервному чотирьохкліттєвому стані «1680», двох одноклітєвих реверсивних станах «1680» та «1200», двадцятивалковому стані «1700» та двох безперервних вузькосмугових чотирьохклиттєвих станах «450» та «650» виробляється холоднокатаний лист, смуги та стрічки із вуглецевої, низьколегованої, легованої та нержавіючої сталі. Цех оснащено засобами для пресування, поперечного та поздовжнього різання, що забезпечує поставку холоднокатаного прокату товщиною від 0,2 до 2,0 мм, шириною від 10 до 1500 мм і довжиною листа до 4000 мм, а також рулонів масою до 14,0 тонн.

Цех холодного прокату № 3 має унікальний стан «2800» для виробництва великогабаритного холоднокатаного листа товщиною 1,5-5,5 мм, шириною 1000-2300 мм та довжиною до 4500 мм із вуглецевих, легованих та нержавіючих сталей. У складі цеху діє спеціалізоване відділення по виробництву шліфованих та полірованих листів і смуг в рулонах із нержавіючої сталі [28].

В 2022 році через військову агресію російської федерації проти України, ПАТ «Запоріжсталь» вимушено скоротив свої виробничі потужності. З урахуванням реалій сьогодення – широкомасштабної агресії рф проти України, що позначилася на роботі бізнесу (руйнування промислових об’єктів, скорочення виробництва працюючих потужностей, складнощі з постачанням сировини та логістичних шляхів відвантаження

готової продукції тощо), підприємства нажаль вимушені суттєво скоротити інвестиційні програми модернізації задля збереження трудових колективів та забезпечення роботою українців в надскладні часи війни. Через відсутність іноземних інвестицій, зростання витрат на сировину і складнощі з відвантаженням готової продукції, що призвело до суттєвого скорочення прибутку, що вкладався у розвиток та реконструкцію, а також через безпосередню близькість до фронту бойових дій - на нашому підприємстві було прийняте надскладне рішення про тимчасове заморожування інвестиційних програм модернізації виробництва (адже комбінат «Запоріжсталь» – це одне із ключових підприємств, яке робить вагомий внесок в економіку України та завжди був лідером з модернізації і реконструкції виробництва).

Ситуація ускладнювалась постійними ворожими атаками на енергетичну інфраструктуру України, що спровокувала нестабільну роботу енергосистеми України. Однак комбінат «Запоріжсталь» прикладав максимум зусиль для забезпечення роботи працюючих технологічних агрегатів спільно з відповідним газоочисним обладнанням, що стало можливим за рахунок вироблення електроенергії власної ТЕЦ підприємства. Протягом надскладного 2022 року, комбінат "Запоріжсталь" вперше після другої світової війни отримав сумний досвід консервації обладнання та зупинки роботи підприємства. Проте висококваліфіковані спеціалісти комбінату забезпечили стабільну, безаварійну та безперебійну роботу підприємства, наразі працюючі технологічні та природоохоронні об'єкти комбінату працюють безперебійно, ефективно та надійно.

Фінансові результати діяльності ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» значною мірою залежать від світових цін та попиту на сталь і металургійні вироби, залізну руду та вугілля, а ще й під час ведення бойових дій на території країни від логістичних спроможностей закуповувати необхідні для виготовлення продукції сировину та ресурси, продавати готову продукцію. На ціни металургійних виробів впливає безліч факторів, включаючи глобальні

економічні умови, попит, світові виробничі потужності, коефіцієнт використання потужностей, витрати на сировину, обмінні курси валют та вдосконалення процесів виготовлення сталі. Динаміка фінансових результатів господарської діяльності ПАТ «ЗСС» представлена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Фінансові результати господарської діяльності ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» у 2020 – 2022 рр.

Найменування показника / рік	2020	2021	Відхилення, тис.грн.	Темп росту, %	2022	Відхилення, тис.грн.	Темп росту, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	45630637	86968733	41338096	190,6	46916321	-40052412	53,9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	43852136	64536759	20684623	147,2	46801073	-17735686	72,5
Валовий прибуток	1778504	22431974	20653470	1261,3	115248	-22316726	0,5
Операційний прибуток	-3464171	21772188	25236359	-628,5	-4197948	-25970136	-19,3
Чистий прибуток (збиток)	-3678076	16809158	20487234	-457	-4864685	-21673843	-28,9

Розрахунок динаміки основних фінансових результатів ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь», виконаний на підставі даних фінансової звітності (Додатки Г, Д, Є), показує, що темп росту собівартості реалізованої продукції в 2022 році склав 72,5%, та випереджує темп росту чистого доходу від реалізованої продукції (53,9%), що свідчить про негативний вплив війни на спроможність ефективного управління витратами, що відносяться до собівартості. Це також свідчить про зниження обсягу власних фінансових ресурсів підприємства. У цьому ж році валовий прибуток знизився майже в 195 разів, порівняно з попереднім роком. В результаті підприємство в значних розмірах понесло збитки від операційної діяльності та чистого збитку.

2.2. Аналіз активів, капіталу та фінансових результатів ПАТ «ЗСС» як індикаторів фінансової спроможності підприємства

Активи підприємства – це його економічний потенціал, майно, яким розпоряджається підприємство у процесі здійснення господарської діяльності. Аналіз активів (в динаміці та структурі) дозволяє отримати інформацію про тенденції змін у складі майна, що впливає на такі важливі фінансові індикатори, як платоспроможність, оборотність. Аналіз капіталу надає інформацію про: фінансову стійкість підприємства; оптимальність структури капіталу з точки зору залежності підприємства від позикових коштів; напрям спрямування коштів на формування того чи іншого виду активів. Тому аналіз активів і капіталу надає інформацію про фінансову спроможність підприємства провадити ефективну господарську діяльність. Поряд з аналізом балансу (активів і капіталу), обов'язковою умовою для отримання повноцінної інформації про безпековість діяльності є аналіз звіту про фінансові результати. Саме звіт про фінансові результати свідчить про спроможність підприємства в результаті використання його майна та формування капіталу отримувати прибуток (збиток).

Розділимо аналітичне дослідження на три етапи. На першому етапі проаналізуємо активи ПАТ «ЗСС» за період 2020 – 2022 рр. (табл. 2.2 – 2.4). Впродовж 2020 р. спостерігається зростання вкладень грошових коштів у об'єкти НМА, темп росту вартості складає 107,8%; проте у 2021 – 2022 рр. відбувається стрімке зниження вартості НМА і на кінець 2022 р. їх залишкова вартість становить лише 3671 тис.грн. проти 42508 тис.грн. га кінець 2020 р.

Інвестиційні вкладення в об'єкти капітального інвестування на початок 2020 р. становлять 1118934 тис.грн., темп їх росту впродовж 2020 р. становить 112,9%; приріст капітальних інвестицій у 2021 р. становить 212647 тис.грн., а темп росту склав 116,8%; лише у 2022 р. спостерігається незначне зниження об'ємів інвестування на 279 335 тис.грн. Але за досліджуваний період такий обсяг інвестування в об'єкти основних засобів свідчить про те, що у

підприємства достатньо грошових коштів для забезпечення поточної діяльності і є ресурси для інвестування в об'єкти основних засобів, що характеризує підприємство як фінансово стійке.

Таблиця 2.2

Порівняльний аналіз активів ПАТ «ЗСС»
(вертикальний та горизонтальний аналіз) за 2020 рік

Найменування статті	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи:	39 438	0,1	42 508	0,1	3 070	0,0	107,8
первісна вартість	39 438	0,1	42 508	0,1	3 070	0,00	107,8
Незавершені капітальні інвестиції	1 118 934	1,8	1 262 847	2,0	143 913	0,2	112,9
Основні засоби:	24 605 308	40,1	24 129 630	38,7	-475 678	-1,3	98,1
первісна вартість	24 605 308	40,1	24 129 630	38,7	-475 678	-1,3	98,1
Інвестиційна нерухомість:	6 741	0,01	6 741	0,01	0	0,0	100,0
первісна вартість	6 741	0,01	6 741	0,01	0	0,0	100,0
інші фінансові інвестиції	1 038 362	1,7	1 038 382	1,7	20	0,0	100,0
Інші необоротні активи	1 804	0,003	1 870	0,003	66	0,0	103,7
Усього за розділом I	**26 810 587**	**43,7**	**26 481 978**	**42,5**	**-328 609**	**-1,2**	**98,8**
II. Оборотні активи							
Запаси	4 539 175	7,4	4 814 500	7,7	275 325	0,3	106,1
Виробничі запаси	1 788 302	2,9	1 955 916	3,1	167 614	0,2	109,4
Незавершене виробництво	851 962	1,4	792 343	1,3	-59 619	-0,1	93,0
Готова продукція	1 897 584	3,1	2 066 003	3,3	168 419	0,2	108,9
Товари	1 327	0,002	238	0,0004	-1 089	-0,002	17,9
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	8 536 090	13,9	8 603 858	13,8	67 768	-0,1	100,8
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
за виданими авансами	1 291 376	2,1	982 826	1,6	-308 550	-0,5	76,1
з бюджетом	1 018 390	1,7	1 164 853	1,9	146 463	0,2	114,4
з нарахованих доходів	872	0,001	42 680	0,07	41 808	0,07	4 894,5
Інша поточна дебіторська заборгованість	18 375 974	29,9	18 757 533	30,1	381 559	0,2	102,1
Гроші та їх еквіваленти	110 580	0,2	157 594	0,3	47 014	0,1	142,5
Рахунки в банках	110 566	0,2	157 591	0,3	47 025	0,1	142,5
Витрати майбутніх періодів	452 495	0,7	526 780	0,8	74 285	0,1	116,4
Інші оборотні активи	253 509	0,4	767 542	1,2	514 033	0,8	302,8
Усього за розділом II	34 578 461	56,3	35 818 166	57,5	1 239 705	1,2	103,6
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	265	0,0004	265	0,0004	0	0,0	100,0
Баланс	**61 389 313**	**100,0**	**62 300 409**	**100,0**	**911 096**	**0,0**	101,5

Залишкова вартість основних засобів на початок 2020 р. становить 24605308 тис.грн., темп росту вартості основних засобів у 2020 р. становить 98,1%; у 2021 р. – 93,9% у 2022 р. – 92,9%, тобто суттєвих змін у складі та структурі основних засобів не відбувалось. Така тенденція свідчить про стабільність господарської діяльності впродовж досліджуваного періоду. Питома вага необоротних активів на початок 2020 р. становить 43,7%, на

кінець року – 42,5%, тобто впродовж 2020 р. питома вага необоротних активів перевищує 40%, що свідчить про «важку» структуру активів, високу питому вагу постійних витрат, тобто прибуток підприємства є чутливим до змін обсягів виробництва та продажу продукції. У підсумку – якщо підприємство знижує обсяги виробництва суттєво, то воно може увійти в зону збитків, що є ризиком втрати фінансової самостійності. На кінець 2021 р. питома вага необоротних активів знизилась до 32,9%, однак загальний обсяг активів зріс на 14 326 825 тис.грн., тобто відбулось переміщення вартості активів в бік оборотних активів, що може свідчити про зростання обсягу господарської діяльності, однак звертає на себе увагу неабияке зростання обсягу дебіторської заборгованості, що може бути розцінене як негативний фактор, який впливає на платоспроможність та фінансову стійкість підприємства. У 2022 р. обсяг дебіторської заборгованості практично не змінився, однак загальний обсяг активів знизився на 6 588 312 тис.грн., що відбулось за рахунок, у більшості, зниження обсягу матеріальних оборотних активів.

Обсяг матеріальних оборотних активів у 2020 р. практично не змінився; у 2021 р. відбувається зростання обсягу матеріальних оборотних активів на 2873587 тис.грн., а в 2022 р. – зниження обсягу матеріальних оборотних активів на 3 494 306 тис.грн., тобто обсяг матеріальних оборотних активів залишився на рівні початка 2020 р. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги на початок 2020 року становила 8536090 тис.грн., на кінець року – 8603858 тис.грн., тобто темп росту дебіторської заборгованості становить 100,8%. Проте дебіторська заборгованість на кінець 2021 року склала вже 19508885 тис.грн., тобто вона зросла на 10905027 тис.грн. або у 2,27 р.; дебіторська заборгованість на кінець 2022 р. склала 19642455 тис.грн. Таке зростання дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги у 2021 – 2022 рр. є ознакою небезпеки бізнесу, зокрема, небезпеки втрати платоспроможності і у подальшому – втрати фінансової незалежності, що необхідно додатково проаналізувати при оцінці капіталу та фінансових результатів.

Таблиця 2.3

Порівняльний аналіз активів ПАТ «ЗСС»
(вертикальний та горизонтальний аналіз) за 2021 рік

Найменування статті	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи:	42 508	0,1	28 761	0,0	-13 747	0,0	67,7
первісна вартість	42 508	0,1	75 144	0,1	32 636	0,0	176,8
накопичена амортизація	0	0,0	-46 383	-0,1	-46 383	-0,1	0,0
Незавершені капітальні інвестиції	1 262 847	2,0	1 475 494	1,9	212 647	-0,1	116,8
Основні засоби:	24 129 630	38,7	22 649 742	29,6	-1 479 888	-9,2	93,9
первісна вартість	24 129 630	38,7	25 242 586	32,9	1 112 956	-5,8	104,6
знос	0	0,0	-2 592 844	-3,4	-2 592 844	-3,4	0,0
Інвестиційна нерухомість:	6 741	0,01	6 741	0,01	0	0,0	100,0
первісна вартість	6 741	0,01	6 741	0,01	0	0,0	100,0
інші фінансові інвестиції	1 038 382	1,7	1 038 362	1,4	-20	-0,3	100,0
Інші необоротні активи	1 870	0,003	2 178	0,003	308	0,0	116,5
Усього за розділом I	**26 481 978**	**42,5**	**25 201 278**	**32,9**	**-1 280 700**	**-9,6**	**95,2**
II. Оборотні активи							
Запаси	4 814 500	7,7	7 688 087	10,0	2 873 587	2,3	159,7
Виробничі запаси	1 955 916	3,1	2 545 985	3,3	590 069	0,2	130,2
Незавершене виробництво	792 343	1,3	1 184 287	1,5	391 944	0,3	149,5
Готова продукція	2 066 003	3,3	3 957 815	5,2	1 891 812	1,8	191,6
Товари	238	0,0004	0	0,0	-238	-0,0004	0,0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	8 603 858	13,8	19 508 885	25,5	10 905 027	11,6	226,7
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
за виданими авансами	982 826	1,58	957 321	1,25	-25 505	-0,33	97,4
з бюджетом	1 164 853	1,9	1 728 573	2,3	563 720	0,4	148,4
з нарахованих доходів	42 680	0,1	2 301 851	3,0	2 259 171	2,9	5 393,3
Інша поточна дебіторська заборгованість	18 757 533	30,1	17 476 930	22,8	-1 280 603	-7,3	93,2
Гроші та їх еквіваленти	157 594	0,3	129 290	0,2	-28 304	-0,1	82,0
Рахунки в банках	157 591	0,3	129 290	0,2	-28 301	-0,1	82,0
Витрати майбутніх періодів	526 780	0,8	576 521	0,8	49 741	-0,1	109,4
Інші оборотні активи	767 542	1,23	1 058 233	1,38	290 691	0,15	137,9
Усього за розділом II	35 818 166	57,5	51 425 691	67,1	15 607 525	9,6	143,6
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	265	0,0004	265	0,0003	0	-0,0001	100,0
Баланс	**62 300 409**	**100,0**	**76 627 234**	**100,0**	**14 326 825**	**0,0**	123,0

Також звертає на себе увагу значний обсяг іншої дебіторської заборгованості, яка на початок 2020 р. становила 29,9% у складі активів; на кінець 2020 р. – 30,1%; на кінець 2021 р. – 22,8%; на кінець 2022 р. – 24,6%. Таким чином, у складі активів дві статті, які свідчать про відволікання грошових коштів із поточного господарського обороту в дебіторську заборгованість, у сумі складають: на початок 2020 р. – 43,8%; на кінець 2020 р. – 43,9%; на кінець 2021 р. – 48,3%; на кінець 2022 р. – 52,6%.

Таблиця 2.4

Порівняльний аналіз активів ПАТ «ЗСС»
(вертикальний та горизонтальний аналіз) за 2022 рік

Найменування статті	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи:	28 761	0,04	3 671	0,01	-25 090	-0,03	12,8
первісна вартість	75 144	0,1	76 086	0,1	942	0,0	101,3
накопичена амортизація	-46 383	-0,1	-72 415	-0,1	-26 032	0,0	156,1
Незавершені капітальні інвестиції	1 475 494	1,9	1 196 159	1,7	-279 335	-0,2	81,1
Основні засоби:	22 649 742	29,6	21 042 229	30,0	-1 607 513	0,5	92,9
первісна вартість	25 242 586	32,9	25 713 975	36,7	471 389	3,8	101,9
знос	-2 592 844	-3,38	-4 671 746	-6,67	-2 078 902	-3,29	180,2
Інвестиційна нерухомість:	6 741	0,01	6 741	0,01	0	0,0	100,0
первісна вартість	6 741	0,01	6 741	0,01	0	0,0	100,0
інші фінансові інвестиції	1 038 362	1,36	992 357	1,42	-46 005	0,06	95,6
Інші необоротні активи	2 178	0,003	755	0,001	-1 423	-0,002	34,7
Усього за розділом I	**25 201 278**	**32,9**	**23 241 912**	**33,2**	**-1 959 366**	**0,3**	**92,2**
II. Оборотні активи							
Запаси	7 688 087	10,0	4 193 781	6,0	-3 494 306	-4,0	54,5
Виробничі запаси	2 545 985	3,3	2 139 287	3,1	-406 698	-0,3	84,0
Незавершене виробництво	1 184 287	1,5	605 348	0,9	-578 939	-0,7	51,1
Готова продукція	3 957 815	5,2	1 421 387	2,0	-2 536 428	-3,1	35,9
Товари	0	0,0	27 759	0,04	27 759	0,04	0,0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	19 508 885	25,5	19 642 455	28,0	133 570	2,6	100,7
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
за виданими авансами	957 321	1,2	59 696	0,1	-897 625	-1,2	6,2
з бюджетом	1 728 573	2,3	1 397 199	2,0	-331 374	-0,3	80,8
у тому числі з податку на прибуток	0	0,0	212 699	0,3	212 699	0,3	0,0
з нарахованих доходів	2 301 851	3,0	1 725 044	2,5	-576 807	-0,5	74,9
Інша поточна дебіторська заборгованість	17 476 930	22,8	17 258 933	24,6	-217 997	1,8	98,8
Гроші та їх еквіваленти	129 290	0,2	121 209	0,2	-8 081	0,0	93,7
Рахунки в банках	129 290	0,2	121 209	0,2	-8 081	0,0	93,7
Витрати майбутніх періодів	576 521	0,8	531 324	0,8	-45 197	0,0	92,2
Інші оборотні активи	1 058 233	1,4	1 867 102	2,7	808 869	1,3	176,4
Усього за розділом II	51 425 691	67,1	46 796 743	66,8	-4 628 948	-0,3	91,0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	265	0,0003	267	0,0004	2	0,0001	100,8
Баланс	**76 627 234**	**100,0**	**70 038 922**	**100,0**	**-6 588 312**	**0,0**	91,4

Отже, детальний аналіз активів показав, що у 2021 – 2022 р. на ПАТ «ЗСС» використовується агресивна політика відволікання значного обсягу грошових коштів із поточного господарського обороту у дебіторську заборгованість, причому мова йде про дебіторську заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, тобто за основним видом діяльності, а також у іншу дебіторську заборгованість – це також заборгованість покупців

та інших контрагентів підприємства. На нашу думку, у важкі роки 2021 – 2022 рр. підприємство намагалось утримати своїх покупців та не втратити ринки збуту, тому це була вимушена міра, але така ризикована міра супроводжувалась і значними ризиками втрати капіталу, тобто вона була небезпечною для бізнесу.

Динаміка дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги (далі – $ДЗ_{птрп}$) та іншої дебіторської заборгованості (далі – $ДЗ_i$) представлена на рис. 2.2.

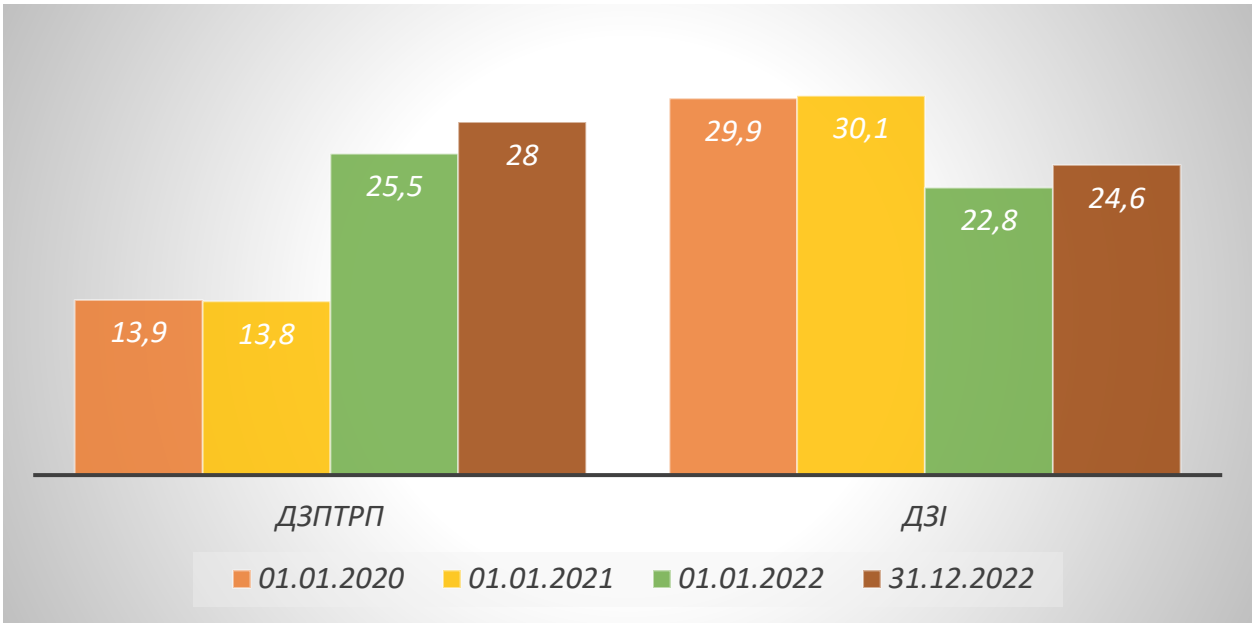

Рис. 2.2. Динаміка дебіторської заборгованості ПАТ «ЗСС» у 2020 – 2022 рр.

На другому етапі проаналізуємо капітал ПАТ «ЗСС» впродовж 2020 – 2022 рр.

На початок 2020 р. питома вага власного капіталу становить 48,8%, на кінець року – 43,6%, таке зниження питомої ваги власного капіталу відбулось з причини зниження обсягу нерозподіленого прибтку на 2711212 тис.грн. Це негативна тенденція тому, що вона свідчить про збитковість діяльності підприємства у досліджуваному періоді. Збитки завжди знижують фінансовий потенціал підприємства та його фінансову стійкість і тим самим знижують фінансову незалежність підприємства від позикових коштів.

Таблиця 2.5

Порівняльний аналіз капіталу ПАТ «ЗСС»
(вертикальний та горизонтальний аналіз) за 2020 рік

Найменування статті	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в пасиах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	темп росту, %
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	660 920	1,1	660 920	1,1	0	0,0	100,0
Капітал у дооцінках	12 993 190	21,2	12 941 174	20,8	-52 016	-0,4	99,6
Резервний капітал	506 200	0,8	506 200	0,8	0	0,0	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	15 784 394	25,7	13 073 182	21,0	-2 711 212	-4,7	82,8
Усього за розділом I	**29 944 704**	**48,8**	**27 181 476**	**43,6**	**-2 763 228**	**-5,1**	**90,8**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Відстрочені податкові зобов'язання	1 053 644	1,7	432 875	0,7	-620 769	-1,0	41,1
Довгострокові кредити банків	473 235	0,8	363 470	0,6	-109 765	-0,2	76,8
Інші довгострокові зобов'язання	4 505	0,01	28 328	0,05	23 823	0,04	628,8
Довгострокові забезпечення	2 189 785	3,6	2 504 142	4,0	314 357	0,5	114,4
Цільове фінансування	343	0,0006	309	0,0005	-34	-0,0001	90,1
Усього за розділом II	**3 721 512**	**6,06**	**3 329 124**	**5,34**	**-392 388**	**-0,72**	**89,5**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	2 632 465	4,3	3 482 251	5,6	849 786	1,3	132,3
Поточна кредиторська заборгованість:							
за довгостроковими зобов'язаннями	13 516	0,02	4 505	0,01	-9 011	-0,01	33,3
за товари, роботи, послуги	24 014 755	39,1	27 106 196	43,5	3 091 441	4,4	112,9
за розрахунками з бюджетом	86 666	0,1	90 038	0,1	3 372	0,0	103,9
за розрахунками зі страхування	18 552	0,03	19 136	0,03	584	0,0	103,1
за розрахунками з оплати праці	103 862	0,17	89 340	0,14	-14 522	-0,03	86,0
за одержаними авансами	28 448	0,046	9 264	0,015	-19 184	-0,031	32,6
за розрахунками з учасниками	13 974	0,02	13 974	0,02	0	0,0	100,0
Поточні забезпечення	199 365	0,3	269 189	0,4	69 824	0,1	135,0
Доходи майбутніх періодів	432	0,001	410	0,001	-22	0,000	94,9
Інші поточні зобов'язання	611 062	1,0	705 506	1,1	94 444	0,1	115,5
Усього за розділом III	**27 723 097**	**45,16**	**31 789 809**	**51,03**	**4 066 712**	**5,87**	**114,7**
Баланс	**61 389 313**	**100,0**	**62 300 409**	**100,0**	**911 096**	**0,0**	**101,5**

В результаті, збільшилась питома вага короткострокових зобов'язань підприємства з 45,16% на початок року до 51,03% на кінець 2020 р., що є ознакою підвищення фінансової залежності підприємства від короткострокових позикових коштів. На кінець 2021 р. ми спостерігаємо зростання нерозподіленого чистого прибутку на 18198057 тис.грн., що призвело до зростання питомої ваги власного капіталу до 57,7%. Відразу і змінилось співвідношення між власним та короткостроковим позиковим капіталом. Так, на кінець 2021 р. питома вага короткострокових зобов'язань

ПАТ «ЗСС» становила 37,4%. На кінець 2022 р. у підприємства спостерігається зниження обсягу нерозподіленого прибутку на 2799357 тис.грн., але такий чинник суттєво не вплинув на структуру капіталу і на кінець року питома вага власного капіталу склала 57,6%. Отже, за період 2020 – 2022 рр. відбулось зміцнення фінансової стійкості підприємства ПАТ «ЗСС», що є важелем безпековості.

Таблиця 2.6

Порівняльний аналіз капіталу ПАТ «ЗСС»
(вертикальний та горизонтальний аналіз) за 2021 рік

Найменування статті	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в пасиах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	темп росту, %
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	660 920	1,1	660 920	0,9	0	-0,2	100,0
Капітал у дооцінках	12 941 174	20,8	11 776 656	15,4	-1 164 518	-5,4	91,0
Резервний капітал	506 200	0,81	506 200	0,66	0	-0,15	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	13 073 182	21,0	31 271 239	40,8	18 198 057	19,8	239,2
Усього за розділом I	**27 181 476**	**43,6**	**44 215 015**	**57,7**	**17 033 539**	**14,1**	**162,7**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Відстрочені податкові зобов'язання	432 875	0,7	1 383 298	1,8	950 423	1,1	319,6
Довгострокові кредити банків	363 470	0,6	0	0,0	-363 470	-0,6	0,0
Інші довгострокові зобов'язання	28 328	0,045	16 101	0,021	-12 227	-0,024	56,8
Довгострокові забезпечення	2 504 142	4,0	2 362 859	3,1	-141 283	-0,9	94,4
Цільове фінансування	309	0,0005	275	0,0004	-34	-0,0001	89,0
Усього за розділом II	**3 329 124**	**5,3**	**3 762 533**	**4,9**	**433 409**	**-0,4**	**113,0**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	3 482 251	5,6	2 673 291	3,5	-808 960	-2,1	76,8
Поточна кредиторська заборгованість:							
за довгостроковими зобов'язаннями	4 505	0,01	0	0,0	-4 505	-0,01	0,0
за товари, роботи, послуги	27 106 196	43,5	24 525 234	32,0	-2 580 962	-11,5	90,5
за розрахунками з бюджетом	90 038	0,1	422 935	0,6	332 897	0,4	469,7
за у тому числі з податку на прибуток	0	0,0	335 159	0,4	335 159	0,4	0,0
за розрахунками зі страхування	19 136	0,03	18 232	0,02	-904	-0,01	95,3
за розрахунками з оплати праці	89 340	0,1	91 958	0,1	2 618	0,0	102,9
за одержаними авансами	9 264	0,01	6 317	0,01	-2 947	0,0	68,2
за розрахунками з учасниками	13 974	0,02	13 974	0,02	0	0,0	100,0
Поточні забезпечення	269 189	0,43	215 732	0,28	-53 457	-0,15	80,1
Доходи майбутніх періодів	410	0,001	454	0,001	44	0,0	110,7
Інші поточні зобов'язання	705 506	1,1	681 559	0,9	-23 947	-0,2	96,6
Усього за розділом III	**31 789 809**	**51,0**	**28 649 686**	**37,4**	**-3 140 123**	**-13,6**	**90,1**
Баланс	**62 300 409**	**100,0**	**76 627 234**	**100,0**	**14 326 825**	**0,0**	**123,0**

Звертає на себе увагу той факт, що впродовж досліджуваного періоду залежність підприємства від короткострокового кредиту знижується, так обсяг короткострокового кредиту на початок 2020 р. становить 2632465 тис.грн.; на кінець 2020 р. – 3482251 тис.грн.; на кінець 2021 р. – 2673291 тис.грн.; а на кінець 2022 р. – лише 1959213 тис.грн. Обсяг короткострокової кредиторської заборгованості впродовж 2020 – 2022 р. суттєво не змінився і знаходиться в обсязі приблизно 24 млрд.грн. Якщо ж ми порівняємо обсяз дебіторської заборгованості за продукці, товари, роботи, послуги з обсязом кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги впродовж 2020 – 2022 рр., то ми побачимо, що наше підприємства ПАТ «ЗСС» знаходиться у більш вигідних умовах з комерційного кредитування, а саме виконується співвідношення цих статей ДЗ < КЗ.

Також слід зазначити, що питома вага поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги є співставною з питомою вагою дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги: питома вага $КЗ_{трп}$ на початок 2020 р. становить 39,1%; на кінець 2020 р. – 43,5%; на 31.12.2021 р. – 32%; на 31.12.2022 р. – 35,2%.

Підсумовуючи, можемо констатувати, що важелями фінансової безпеки ведення бізнесу для ПАТ «ЗСС» є нерозподілений чистий прибуток; оптимальна структура капіталу; раціональна політика залучення та відволікання грошових коштів у кредиторську та дебіторську заборгованості, однак впродовж 2020 – 2022 рр. спостерігається нестабільність фінансової ситуації, що потребує додаткових аналітичних дорсліджень, а саме – ретельний аналіз фінансових результатів та елементів операційних витрат. Також слід відмітити, що підприємство для забезпечення безперервної господарської діяльності залучає у свій господарський оборот власні оборотні кошти, довгострокові позикові кошти, короткострокові кредити та короткострокову кредиторську заборгованість, що потребує постійного моніторингу виконання фінансових зобов’язань задля мінімізації ризиків втрати безпековості бізнесу.

Таблиця 2.7

Порівняльний аналіз капіталу ПАТ «ЗСС»
(вертикальний та горизонтальний аналіз) за 2022 рік

Найменування статті	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в пасиах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	темп росту, %
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	660 920	0,9	660 920	0,9	0	0,1	100,0
Капітал у дооцінках	11 776 656	15,37	10 732 785	15,32	-1 043 871	-0,04	91,1
Резервний капітал	506 200	0,7	506 200	0,7	0	0,1	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	31 271 239	40,81	28 471 882	40,65	-2 799 357	-0,16	91,0
Усього за розділом I	**44 215 015**	**57,7**	**40 371 787**	**57,6**	**-3 843 228**	**-0,1**	**91,3**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Відстрочені податкові зобов'язання	1 383 298	1,8	695 449	1,0	-687 849	-0,8	50,3
Інші довгострокові зобов'язання	16 101	0,02	0	0,0	-16 101	-0,02	0,0
Довгострокові забезпечення	2 362 859	3,1	1 294 887	1,8	-1 067 972	-1,2	54,8
Цільове фінансування	275	0,0004	242	0,0003	-33	-0,00001	88,0
Усього за розділом II	**3 762 533**	**4,9**	**1 990 578**	**2,8**	**-1 771 955**	**-2,1**	**52,9**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	2 673 291	3,5	1 959 213	2,8	-714 078	-0,7	73,3
Поточна кредиторська заборгованість:							
за товари, роботи, послуги	24 525 234	32,0	24 627 846	35,2	102 612	3,2	100,4
за розрахунками з бюджетом	422 935	0,6	123 799	0,2	-299 136	-0,4	29,3
за у тому числі з податку на прибуток	335 159	0,4	0	0,0	-335 159	-0,4	0,0
за розрахунками зі страхування	18 232	0,02	10 002	0,01	-8 230	-0,01	54,9
за розрахунками з оплати праці	91 958	0,1	58 755	0,1	-33 203	0,0	63,9
за одержаними авансами	6 317	0,01	5 955	0,01	-362	0,00	94,3
за розрахунками з учасниками	13 974	0,02	13 974	0,02	0	0,00	100,0
Поточні забезпечення	215 732	0,28	239 392	0,34	23 660	0,06	111,0
Доходи майбутніх періодів	454	0,001	0	0,0	-454	-0,001	0,0
Інші поточні зобов'язання	681 559	0,9	637 611	0,9	-43 948	0,0	93,6
Усього за розділом III	**28 649 686**	**37,4**	**27 676 547**	**39,5**	**-973 139**	**2,1**	**96,6**
Баланс	**76 627 234**	**100,0**	**70 038 922**	**100,0**	**-6 588 312**	**0,0**	**91,4**

Динаміка структури капіталу ПАТ «ЗСС» у 2020 – 2022 рр. представлена на рис. 2.3. Слід звернути увагу на те, що у підприємства є деякі важелі, що впливають на зростання небезпеки при веденні бізнесу:

– суттєвий обсяг дебіторської заборгованості за відвантажену готову продукцію, яка може перетворитись на своєчасне неповернення грошових коштів та обернутись втратою капіталу;

– нестабільність в отриманні чистого прибутку, що спричинено втратою частини покупців, руйнуванням логістичних систем, починаючи з 24.02.2022 р., тобто з початку повномасштабної війни в Україні.

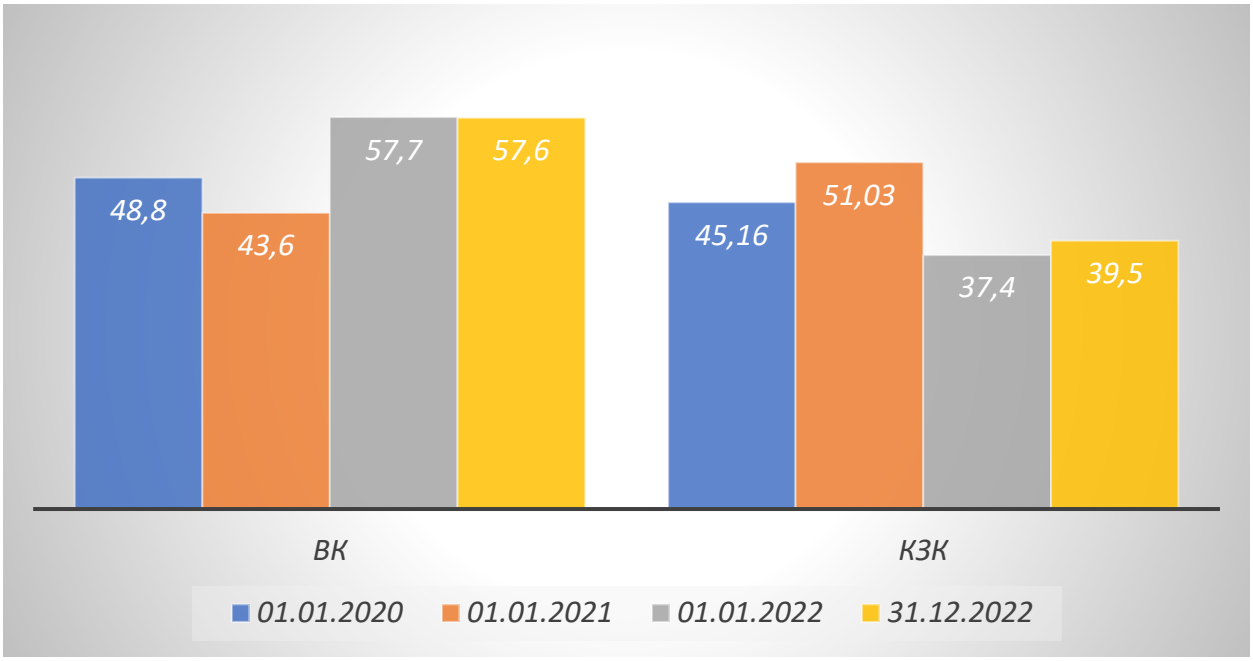

Рис. 2.3. Динаміка структури капіталу (співвідношення власного капіталу та поточних кредитрських зобов'язань) у 2020 – 2022 рр.

Третім етапом аналітичного дослідження є моніторинг звіту про фінансові результати. Зведені таблиці горизонтального та вертикального аналізу фінансових результатів представлені табл. 2.8 – 2.10.

У 2020 р. у порівнянні з 2019 р. спостерігаємо незначне зниження обсягу чистого доходу від реалізації продукції, а саме на 862758 тис.грн., темп росту чистого доходу становить 98,1%. Собівартість реалізованої продукції зростає меншим темпом росту (89,8%), що надало змогу отримати валовий прибуток в обсязі 1778501 тис.грн. проти валового збитку 2019 р. в обсязі 2340816 тис.грн. Але в 2020 р. підприємству ще не вдалось покрити постійні витрати операційної діяльності (адміністративні витрати та витрати на збут), тому фінансовий результат від операційної діяльності у 2020 р. також від'ємний – збиток (3464171 тис.грн.), як і у 2019 р. Підприємство залучає кредитні ресурси, тому фінансові витрати 2020 р. суттєві (1312700 тис.грн.). Чистий фінансовий результат 2020 р. являє собою чистий збиток в обсязі 3 678 076 тис.грн. Однак позитивним є те, що чистий збиток 2020 р. менше за чистий збиток 2019 р. на 654 726 тис.грн.

Таблиця 2.8

Аналіз фінансових результатів ПАТ «ЗСС» за 2020 рік

Найменування статті	Абсолютні величини, тис.грн		Питома вага статей у чистому доході від реалізації, %		Відхилення показників за звітний період		
	за попередній період	за звітний період	за попередній період	за звітний період	тис. грн	в структурі, %	темп росту, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	46493395	45630637	100,0	100,0	-862758	0,0	98,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(48834211)	(43852136)	-105,0	-96,1	4982075	8,9	89,8
Валовий: прибуток	0	1778501	0,0	3,9	1778501	3,9	0,0
Валовий: збиток	(2340816)	0	-5,0	0,0	2340816	5,0	0,0
Інші операційні доходи	1684511	175239	3,6	0,4	-1509272	-3,2	10,4
Адміністративні витрати	(790656)	(539729)	-1,7	-1,2	250927	0,5	68,3
Витрати на збут	(2590652)	(2536941)	-5,6	-5,6	53711	0,0	97,9
Інші операційні витрати	(397398)	(2341241)	-0,9	-5,1	-1943843	-4,2	589,1
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	(4435011)	(3464171)	-9,5	-7,6	970840	1,9	78,1
Інші фінансові доходи	802670	23633	1,7	0,1	-779037	-1,6	2,9
Інші доходи	30	253618	0,0001	0,5558	253588	0,5557	845 393,3
Фінансові витрати	(597550)	(1312700)	-1,3	-2,9	-715150	-1,6	219,7
Інші витрати	(716186)	(46)	-1,5404	-0,0001	716140	1,5403	0,01
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	(4946047)	(4499666)	-10,6	-9,9	446381	0,7	91,0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	613245	821590	1,3	1,8	208345	0,5	134,0
Чистий фінансовий результат: збиток	(4332802)	(3678076)	-9,3	-8,1	654726	1,2	84,9

У 2021 р. спостерігаємо суттєве зростання обсягу продажу продукції практично у два рази: з 45630637 тис.грн. у 2020 р. до 86968733 тис.грн. , темп росту становить 190,6%. Собівартість реалізованої продукції зростає меншим темпом росту, а саме 147,2%. Випередження темпу росту виручки на темпом росту собівартості – це позитивна тенденція до потенційної спроможності підприємства отримувати прибуток. Валовий прибуток у 2021 р. становить 21,9% у складі виручки від реалізації продукції (20653473 тис.грн.). Фінансовий результат від операційної діяльності у 2021 р. склав 21772188 тис.грн. або 25% у структурі чистого доходу від реалізації продукції. Фінансові витрати у 2021 р. знов мають суттєвий вплив на фінансовий результат і складають 558953 тис.грн., але запас фінансової міцності підприємства надав йому можливості отримати чистий прибуток в обсязі 16809158 тис.грн. Отже, у 2021 р. ПАТ «ЗСС» отримало чистий прибуток, що є фінансовим потенціалом

розвитку підприємства та важелем його фінансової стійкості, безпековості та інноваційності.

Таблиця 2.9

Аналіз фінансових результатів ПАТ «ЗСС» за 2021 рік

Найменування статті	Абсолютні величини, тис.грн		Питома вага статей у чистому доході від реалізації, %		Відхилення показників за звітний період		
	за попередній період	за звітний період	за попередній період	за звітний період	тис. грн	в структурі, %	темп росту, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	45630637	86968733	100,0	100,0	41338096	0,0	190,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(43852136)	(64536759)	-96,1	-74,2	-20684623	21,9	147,2
Валовий: прибуток	1778501	22431974	3,9	25,8	20653473	21,9	1 261,3
Інші операційні доходи	175239	2977967	0,4	3,4	2802728	3,0	1 699,4
Адміністративні витрати	(539729)	(563713)	-1,2	-0,6	-23984	0,6	104,4
Витрати на збут	(2536941)	(2804593)	-5,6	-3,2	-267652	2,4	110,6
Інші операційні витрати	(2341241)	(269447)	-5,1	-0,3	2071794	4,8	11,5
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	0	21772188	0,0	25,0	21772188	25,0	0,0
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	(3464171)	0	-7,6	0,0	3464171	7,6	0,0
Інші фінансові доходи	23633	154120	0,1	0,2	130487	0,1	652,1
Інші доходи	253618	14510	0,56	0,02	-239108	-0,54	5,7
Фінансові витрати	(1312700)	(558953)	-2,9	-0,6	753747	2,3	42,6
Інші витрати	(46)	(1190423)	-0,0001	-1,3688	-1190377	-1,3687	2 587 876,1
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	0	20191442	0,0	23,2	20191442	23,2	0,0
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	(4499666)	0	-9,9	0,0	4499666	9,9	0,0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	821590	(3382284)	1,8	-3,9	-4203874	-5,7	-411,7
Чистий фінансовий результат: прибуток	0	16809158	0,0	19,3	16809158	19,3	0,0
Чистий фінансовий результат: збиток	(3678076)	0	-8,1	0,0	3678076	8,1	0,0

У 2022 р. обсяги продажу продукції знов знизились практично удвічі до рівня 46916321 тис.грн., що спричинено, перш за все, розпочатою рф повномасштабною війною проти України. В результати ПАТ «ЗСС» втратило частину замовників продукції, ринки збуту, зруйновані логістичні зв'язки, втрачено персонал. Собівартість реалізованої продукції зросла з темпом росту вище за доходи, тому у 2022 р. підприємство отримало замалий обсяг валового прибутку (115248 тис.грн.), а на рівні фінансового результату від операційної діяльності – збиток в обсязі 4197948 тис.грн.; фінансовий результат до

оподаткування (збито) склав 5776756 тис.грн., а чистий збиток – 4864685 тис.грн.

Таблиця 2.10

Аналіз фінансових результатів ПАТ «ЗСС» за 2022 рік

Найменування статті	Абсолютні величини, тис.грн		Питома вага статей у чистому доході від реалізації, %		Відхилення показників за звітний період		
	за попередній період	за звітний період	за попередній період	за звітний період	тис. грн	в структурі, %	темп росту, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	86968733	46916321	100,0	100,0	-40052412	0,0	53,9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(64536759)	(46801073)	-74,2	-99,8	17735686	-25,5	72,5
Валовий: прибуток	22431974	115248	25,8	0,2	-22316726	-25,5	0,5
Валовий: збиток	0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Інші операційні доходи	2977967	1351564	3,4	2,9	-1626403	-0,5	45,4
Адміністративні витрати	(563713)	(489567)	-0,6	-1,0	74146	-0,4	86,8
Витрати на збут	(2804593)	(2160225)	-3,2	-4,6	644368	-1,4	77,0
Інші операційні витрати	(269447)	(3014968)	-0,3	-6,4	-2745521	-6,1	1 118,9
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	21772188	0	25,0	0,0	-21772188	-25,0	0,0
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	0	(4197948)	0,0	-8,9	-4197948	-8,9	0,0
Інші фінансові доходи	154120	16681	0,18	0,04	-137439	-0,14	10,8
Інші доходи	14510	2914	0,02	0,01	-11596	-0,01	20,1
Фінансові витрати	(558953)	(1526205)	-0,6	-3,3	-967252	-2,6	273,0
Інші витрати	(1190423)	(72198)	-1,4	-0,2	1118225	1,2	6,1
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	20191442	0	23,2	0,0	-20191442	-23,2	0,0
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	0	(5776756)	0,0	-12,3	-5776756	-12,3	0,0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	(3382284)	912071	-3,9	1,9	4294355	5,8	-27,0
Чистий фінансовий результат: прибуток	16809158	0	19,3	0,0	-16809158	-19,3	0,0
Чистий фінансовий результат: збиток	0	(4864685)	0,0	-10,4	-4864685	-10,4	0,0

Отже, динаміка фінансових результатів свідчить по нестійкий фінансовий стан підприємства за таким важливим важелем безпеки, як чистий прибуток. Ми розуміємо, що для такого великого підприємства, як ПАТ «ЗСС», майно якого сформовано з високою часткою основних засобів, які не можуть бути швидко трансформовані в інший вид активу, падіння обсягу продажу продукції означає збитки. На жаль, після 2022 р. ми не маємо змоги аналізувати фінансову звітність з причини закритості цієї інформації, але можемо слідкувати за оперативною інформацією підприємства.

2.3. Аналіз системи відносних показників (важелів) комплексного оцінювання безпековості бізнесу ПАТ «ЗСС» в умовах війни

Під час аналізу фінансової звітності компаній аналітики найчастіше застосовують коефіцієнтний аналіз (ratio analysis), результати якого, своєю чергою, можуть бути як підставою для готових бізнес-рішень, так і використовуватися в якості вхідних даних для подальших етапів дослідження, зокрема сценарного аналізу, стрес-тестування, кластеризації, класифікації, лінійних, логістичних регресій, скорингових моделей тощо. Аналіз фінансових коефіцієнтів (Ratio Analysis) – це використання взаємозалежностей і зіставлення різних статей фінансової звітності з метою оцінки фінансового стану та результатів компанії. На первинних стадіях фінансового аналізу традиційно використовуються фінансові коефіцієнти (відносні показники), обчислені на основі даних фінзвітності підприємства, які прямо вказують на результативність та фінансову стійкість компанії. За економічною сутністю їх можна класифікувати на наступні групи індикаторів: коефіцієнти ліквідності, коефіцієнти платоспроможності, коефіцієнти рентабельності, коефіцієнти ділової активності.

Частка основних засобів в активах підприємства свідчить про те, що підприємство належить до галузі промисловості, має високий рівень постійних витрат у вигляді вартості основних засобів та амортизаційних відрахувань. Питома вага основних засобів на початок 2020 р. становить 40,1%, а на кінець 2022 р. – 30%.

Маневреність власних оборотних засобів за досліджуваний період зросла з 0,091 на початок 2020 р. до 0,366 на кінець 2022 р., що є позитивним чинником впливу на безпеку бізнесу з точки зору забезпечення поточної діяльності.

Коефіцієнт покриття зростає з 1,247 на початок 2020 р. до 1,691 на кінець 2022 р., що свідчить про достатність оборотних активів для покриття поточних зобов’язань.

Таблиця 2.11

Відносні показники оцінки фінансово-економічних аспектів безпеки бізнесу ПАТ «ЗСС»

Основний показник, який характеризує аспект діяльності, одиниця виміру	2020 рік			2021 рік			2022 рік		
	2019/ початок року	2020/ кінець року	відхилення за рік	2020/ початок року	2021/ кінець року	відхилення за рік	2021/ початок року	2022/ кінець року	відхилення за рік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
частка основних засобів в активах підприємства, відсотків	40,1	38,7	-1,4	38,7	29,6	-9,2	29,6	30,0	0,5
маневреність власних оборотних засобів	0,091	0,020	-0,071	0,020	0,370	0,350	0,370	0,366	-0,004
коефіцієнт покриття – Кп	1,247	1,127	-0,120	1,127	1,795	0,668	1,795	1,691	-0,104
коефіцієнт швидкої ліквідності	1,067	0,959	-0,108	0,959	1,507	0,548	1,507	1,520	0,013
коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності) (Кал)	0,008	0,010	0,002	0,010	0,009	-0,001	0,009	0,009	0,000
частка оборотних коштів в активах, відсотків	56,327	57,493	1,2	57,493	67,112	9,619	67,112	66,815	-0,297
частка запасів у оборотних активах, відсотків	13,127	13,442	0,3	13,442	14,950	1,508	14,950	8,962	-5,988
коефіцієнт фінансової автономії	0,488	0,436	-0,052	0,436	0,577	0,141	0,577	0,576	-0,001
коефіцієнт фінансової залежності	2,050	2,292	0,242	2,292	1,733	-0,559	1,733	1,735	0,002
коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,105	0,026	-0,079	0,026	0,430	0,404	0,430	0,424	-0,006
коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,512	0,564	0,052	0,564	0,423	-0,141	0,423	0,424	0,001
коефіцієнт структури довгострокових вкладень	0,139	0,126	-0,013	0,126	0,149	0,023	0,149	0,086	-0,063
показник фінансового левериджу	1,050	1,292	0,242	1,292	0,733	-0,559	0,733	0,735	0,002
продуктивність праці, тис. гривень / особу	4 247,1	4 365,7	118,6	4 365,7	8 480,6	4 114,9	8 480,6	5 042,1	-3 438,6
фондовіддача, гривень / гривень	2,059	1,873	-0,186	1,873	3,718	1,845	3,718	2,148	-1,570
час обороту коштів у розрахунках (ЧОКР), днів	260	232	-29	232	148	-84	148	315	167
час обороту запасів (ЧОЗ), днів	71	38	-33	38	35	-4	35	46	11
час обороту КЗ (ЧОКЗ), днів	254	273	19	273	188	-85	188	239	50
тривалість операційного циклу (ТОЦ), днів	325	312	-14	312	223	-88	223	284	61
тривалість фінансового циклу, днів	71	38	-33	38	35	-4	35	46	11
оборотність власного капіталу, оборотів	1,528	1,598	0,070	1,598	2,436	0,838	2,436	1,109	-1,327
коефіцієнт стійкості економічного росту	-0,145	-0,135	0,010	-0,135	0,380	0,515	0,380	-0,120	-0,500
коефіцієнт Бівера	-0,074	-0,034	0,040	-0,034	0,6	0,6	0,6	-0,08	-0,7
рентабельність активів, відсотків	-6,7	-5,9	0,7	-5,9	24,2	30,1	24,2	-6,6	-30,8
рентабельність власного капіталу, відсотків	-14,2	-12,9	1,4	-12,9	47,1	60,0	47,1	-11,5	-58,6

Коефіцієнт швидкої ліквідності також зростає з 1,067 на початок 2020 р. до 1,52 на кінець 2022 р., що підтверджує наше припущення про достатність оборотних активів для покриття короткострокових зобовязань, що є важелем ліквідності.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності прагне до нуля впродовж всього досліджуваного періоду, тому можемо стверджувати, що підприємство потерпає від дефіциту грошових коштів для забезпечення поточної діяльності.

Частка оборотних коштів в активах зростає з 56,3% на початок 2020 р. до 66,8 % на кінець 2022 р., що свідчить про достатню забезпеченість поточної діяльності оборотними активами, з одного боку, або може свідчити про накопичення оборотних активів у звязку зі зниженням обсягу виробництва та продажу продукції.

Коефіцієнт фінансової автономії на початок 2020 р. становить 0,488, а на кінець 2022 р. – 0,576, що є достатнім рівнем для підтримки фінансової стійфкості підприємства за критерієм структури капіталу.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу зростає з 0,105 на початок 2020 р. до 0,424 на кінець 2022 р., що свідчить про стійкість підприємства до забезпечення його поточної діяльності власними оборотними коштами. Це також є ознакою фінансової стійкості підприємства за критерієм покриття запасів власними джерелами фінансування.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу на початок 2020 р. становить 0,512, а на кінець 2022 р. – 0,424, тобто, попри те, що підприємство використовує всі види запозичення капіталу (короткострокові кредити, довгострокові запозичення, кредиторську заборгованість), воно зберігає баланс залежності від позикових коштів на рівні безпечному для утримання фінансової стійкості.

Також спостерігаємо зростання показника ефективності використання трудового потенціалу, так продуктивність праці зростає з 4247,1 у 2019 р. до 5042,1 у 2022 р. Зростає також показник фондовіддачі, який у 2019 р. становить

2,059, а вже у 2022 р. – 2148, однак таке зростання пояснюється і скороченням персоналу у зв’язку зі зниженням обсягу виробництва продукції.

Тривалість фінансового циклу – циклу повного обороту грошових коштів, у 2020 р. дорівнює38 днів, а у 2022 р. – 46 днів, тобто відсутні підстави вважати, що оборотні актви використовуються неефективно. Рівень оборотності достатньо високий.

Також спостерігаємо зниження оборотності власного капіталу з 1,528 у 2019 р. до 1,109 у 2022 р.

Від’ємне значення має коефіцієнт стійкості економічного росту, що є прямим свідченням збиткової діяльності. Також відємне значення має коефіцієнт Бівера, що свідчить про ознаки банкрутства, зокрема, за критерієм від’ємних фінансових результатів. Також від’ємні значення мають і показики рентабельності тому, що алгоритм їх розрахунку включає показник прибутку, а у більшості досліджуваних періодів прибуток підприємства є від’ємним значенням.

Отже, узагальнюючи аналіз коефіцієнтів, можна підсумувати таке: підприємство має достатній потенціал для безпекової господарської діяльності, однак повномасштабна війна 2022 р. зруйнувала стійкі позиції підприємства на товарному ринку, а також спричинила і фізичні руйнування, тому падіння обсягу продажу продукції – головний важель, який може призвести до фінансової неспроможності стійкого ведення бізнесу.

Висновки до розділу 2

ПАТ МК «Запоріжсталь» – підприємство з повним металургійним циклом, яке займає лідируючі місця по виробництву сталі в Україні, обсягам експорту, постачанням валюти, а також податковим відрахуванням. Діяльність підприємства пов’язана з виробництвом та збутом агломерату, чавуну, сталі та феросплавів, чорних та кольорових металів, металоконструкції, холодного та гарячого листового прокату з вуглецевих та нержавіючих сталей, гнутих профілей, труб, фітингів для труб зі сталі, жерсті, кисню, азоту, інертних газів, іншої виробничої металургійної продукції.

Розрахунок динаміки основних фінансових результатів ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь», виконаний на підставі даних фінансової звітності (Додатки Г, Д, Є), показує, що темп росту собівартості реалізованої продукції в 2022 році склав 72,5%, та випереджує темп росту чистого доходу від реалізованої продукції (53,9%), що свідчить про негативний вплив війни на спроможність ефективного управління витратами, що відносяться до собівартості. Це також свідчить про зниження обсягу власних фінансових ресурсів підприємства. У цьому ж році валовий прибуток знизився майже в 195 разів, порівняно з попереднім роком. В результаті підприємство в значних розмірах понесло збитки від операційної діяльності та чистого збитку.

Активи підприємства – це його економічний потенціал, майно, яким розпоряджається підприємство у процесі здійснення господарської діяльності. Аналіз активів (в динаміці та структурі) дозволяє отримати інформацію про тенденції змін у складі майна, що впливає на такі важливі фінансові індикатори, як платоспроможність, оборотність. Аналіз капіталу надає інформацію про: фінансову стійкість підприємства; оптимальність структури капіталу з точки зору залежності підприємства від позикових коштів; напрям спрямування коштів на формування того чи іншого виду активів. Тому аналіз активів і капіталу надає інформацію про фінансову спроможність підприємства провадити ефективну господарську діяльність. Поряд з аналізом

балансу (активів і капіталу), обов'язковою умовою для отримання повноцінної інформації про безпековість діяльності є аналіз звіту про фінансові результати. Саме звіт про фінансові результати свідчить про спроможність підприємства в результаті використання його майна та формування капіталу отримувати прибуток (збиток).

Детальний аналіз активів показав, що у 2021 – 2022 р. на ПАТ «ЗСС» використовується агресивна політика відволікання значного обсягу грошових коштів із поточного господарського обороту у дебіторську заборгованість, причому мова йде про дебіторську заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, тобто за основним видом діяльності, а також у іншу дебіторську заборгованість – це також заборгованість покупців та інших контрагентів підприємства. На нашу думку, у важкі роки 2021 – 2022 рр. підприємство намагалось утримати своїх покупців та не втратити ринки збуту, тому це була вимушена міра, але така ризикована міра супроводжувалась і значними ризиками втрати капіталу, тобто вона була небезпечною для бізнесу.

Важелями фінансової безпеки ведення бізнесу для ПАТ «ЗСС» є нерозподілений чистий прибуток; оптимальна структура капіталу; раціональна політика залучення та відволікання грошових коштів у кредиторську та дебіторську заборгованості, однак впродовж 2020 – 2022 рр. спостерігається нестабільність фінансової ситуації, що потребує додаткових аналітичних дорсліджень, а саме – ретельний аналіз фінансових результатів та елементів операційних витрат. Також слід відмітити, що підприємство для забезпечення безперервної господарської діяльності залучає у свій господарський оборот власні оборотні кошти, довгострокові позикові кошти, короткострокові кредити та короткострокову кредиторську заборгованість, що потребує постійного моніторингу виконання фінансових зобов'язань задля мінімізації ризиків втрати безпековості бізнесу. Слід звернути увагу на те, що у підприємства є деякі важелі, що впливають на зростання небезпеки при веденні бізнесу:

– суттєвий обсяг дебіторської заборгованості за відвантажену готову продукцію, яка може перетворитись на своєчасне неповернення грошових коштів та обернутись втратою капіталу;

– нестабільність в отриманні чистого прибутку, що спричинено втратою частини покупців, руйнуванням логістичних систем, починаючи з 24.02.2022 р., тобто з початку повномасштабної війни в Україні.

Динаміка фінансових результатів свідчить по нестійкий фінансовий стан підприємства за таким важливим важелем безпеки, як чистий прибуток. Ми розуміємо, що для такого великого підприємства, як ПАТ «ЗСС», майно якого сформовано з високою часткою основних засобів, які не можуть бути швидко трансформовані в інший вид активу, падіння обсягу продажу продукції означає збитки. На жаль, після 2022 р. ми не маємо змоги аналізувати фінансову звітність з причини закритості цієї інформації, але можемо слідкувати за оперативною інформацією підприємства. Узагальнюючи аналіз коефіцієнтів, можна підсумувати таке: підприємство має достатній потенціал для безпекової господарської діяльності, однак повномасштабна війна 2022 р. зруйнувала стійкі позиції підприємства на товарному ринку, а також спричинила і фізичні руйнування, тому падіння обсягу продажу продукції – головний важель, який може призвести до фінансової неспроможності стійкого ведення бізнесу.

РОЗДІЛ 3
УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВИХ ВАЖЕЛІВ БЕЗПЕКОВОСТІ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

3.1. Моніторинг стану підприємств металургійної галузі та шляхи виходу з кризи під час війни

Металургійний комплекс можна визначити як одну з провідних галузей народного господарства України. Металургійна галузь є стратегічною складовою національної економіки, оскільки, від її розвитку залежить: зростання більшості галузей промисловості України; є важливим джерелом валютних надходжень (частка експорту металургії у довоєнний час становить майже 30%); лідер за податкових відрахувань до бюджету к; сприяє розв'язанню проблем працевлаштування населення країни. Дослідження даного напряму є завжди актуальною проблемою, що потребує постійного та всебічного аналізу, внаслідок світових змін що відбулися на тля агресії росії проти України, так і ситуації на внутрішньому ринку країни.

Гірничо-металургійний комплекс (ГМК) є базовою галуззю економіки України, що у довоєнний період (станом на січень 2022 року) забезпечувала понад 25 % промислового виробництва і майже 34 % загального експорту товарів. Наявність в Україні великих металургійних підприємств давало змогу утримувати високі позиції поміж світових виробників чорних металів. Україна посідала 13 місце серед країн-виробників за виплавкою сталі та з виробництва чавуну і 2 місце серед країн СНД [30]. Для України металургійна галузь та виробництво металопрокату зокрема є дуже важливими – це основні підприємства що отримують великі прибутки, й основні експортери продукції які забезпечують надходження іноземної валюти в країну. Аналіз стану ринку металопрокату в Україні уможливить визначити переваги та недоліки розвитку підгалузі металопрокату й зробити потрібні кроки в напрямі зростання

ресурсного розвитку галузевих підприємств. Оскільки металопрокат є основою в інженерії, машинобудування та будівництві. До початку повномасштабного вторгнення росії на територію України, , вітчизняний металопрокат вироблявся на великих комбінатах повного циклу. Найпотужніші з них розташовувалися в Маріуполі, Дніпрі, Кам'янському, Запоріжжі та Кривому Розі. Як бачимо це ті регіони нашої країни, які знаходяться частково в окупації а також близько межують до лінії бойових дій. Український ринок торгівлі металом можна розглядати як індикатор загальної економічної ситуації в Україні.

Однак війна внесла значні зміни в роботу ринку та рівень попиту на даний товар. Основні загрози, які постали перед підприємствами даної галузі, це:

1. Руйнування їхніх активів, що призвело до повної зупинки або часткової роботи підприємств.

2. Нестача оборотних коштів, через зупинку процесу відшкодування ПДВ експортерам через припинення роботи системи адміністрування ПДВ і Єдиного реєстру податкових накладних. Роботу у другій половині 2022 року було поступово відновлено, але деякі підприємства зверталися до міжнародних кредитних установ для отримання коштів для фінансування діяльності.

3. Логістичні обмеження через блокаду портів. Близько 65% експорту продукції підприємств здійснювалась морським шляхом.

4. Дефіцит енергоресурсів. Атаки на об'єкти критичної інфраструктури довели енергосистему України до тотальної ощадності. Після стабілізації енергетичної ситуації підприємства металургії продовжили працювати в межах виділених квот на енергоспоживання, запровадивши режим максимальної економії та знизивши завантаження агрегатів.

5. Підвищення фіскального тиску на ГМК. Прийнятий законопроєкт №5600, який передбачає зміну методики розрахунку рентної плати за користування надрами для видобутку залізної руди, а також підвищення ставки

податку за викиди CO_2. Посилення фіскального тиску, за оцінками GMK Center, коштуватиме вітчизняному ГМК приблизно 650 млн. дол. Це ще більше підніме собівартість продукції та значно знизить конкурентоспроможність українських металургів на зовнішніх ринках.

За оцінками «Метінвест СМЦ», ємність ринку металопрокату в натуральному виразі за підсумками 2022 року знизилася на 55% і становила 2 млн т. У грошовому виразі обсяг ринку впав менше – на 46%. Зниження вдалося згладити за рахунок суттєвої девальвації гривні (офіційного курсу НБУ) у другому півріччі. Середній рівень цін у гривнях зріс у 2022 році на 25% [9].

Водночас металопродукція в доларовому еквіваленті подорожчала на 5%. Причиною підвищення цін у доларах є те, що в першій половині 2022 року, після початку війни на українській території, на міжнародному ринку різко зросли ціни та була порушена логістична мережа поставок металопрокату в Україні. Запровадження санкцій призвело до часткового виходу росії з ринків ЄС і Туреччини. У 2022 році Україна виплавила майже 6,3 млн тонн сталі – лише третина від результату 2021 року. Причому більшу частину цих обсягів (58%) виготовили у I кварталі. Зазнало втрат і виробництво прокату, яке скоротилось на 72% до 5,4 млн тонн [32]. Як наслідок, за підсумками 2022 року у світовому рейтингу Україна вибула із ТОП-15 найбільших сталевиробників, впавши з 14-го на 25-е місце. Від загального обсягу інвестованих коштів в Україну, 10% припадає на гірничо-металургійний комплекс, кожен рік мінімум 1 млрд дол. США, це 30% усіх інвестицій у промисловість. ГМК – це системна індустрія, саме тому в усьому світі підтримують гірничо металургійний комплекс (табл. 3.1).

Металургійна промисловість України експортоорієнтована. У списку товарів зовнішньої торгівлі експорт залізорудної продукції посідає місце у першій трійці як за обсягами, так і за вартістю. У 2021 році експорт залізорудної продукції склав 10% експортних доходів України, а у 2022 році відвантаження руди поступилося першим місцем аграрній продукції

(кукурудза, соняшникова олія) завдяки зерновій угоді. Постачання руди не передбачено угодою, обсяги її експорту у 2022 році впали майже вдвічі до 24 млн тонн, а валютна виручка скоротилася до 2,9 млрд дол. (це складає 7% доходів України). Українські металурги у 2022 році експортували 1,63 млн т плоского металопрокату, що на 73% менше в порівнянні з 2021 роком. Виручка сталевиробників від експорту такої продукції впала на 73,5% р./р. – до 1,35 млрд. дол. Експорт довгого прокату за рік скоротився на 59,7% р./р. – до 748,95 тис. т, а виручка від експорту – на 55% р./р. – до 693,53 млн дол [33].

Таблиця 3.1

Загальне світове виробництво сирої сталі за 2021-2022 роки

Країни (місце в світовому рейтенгі)	Китай (1)	Індія (2)	Японія (3)	США (4)	Південна Корея (6)	Німеччина (7)	Туреччина (8)	Італія (11)	Україна (25)
2021 р. (млн тонн)	1034,7	118,2	96,3	85,8	70,4	40,2	40,2	24,4	21,4
2022 р. (млн тонн)	1013,0	124,7	89,2	80,7	65,9	36,8	35,1	21,6	6,3
Зміна %, 2022/2021	-2,7	5,5	-7,4	-5,9	-6,5	-8,4	-8,4	-11,6	-70,7

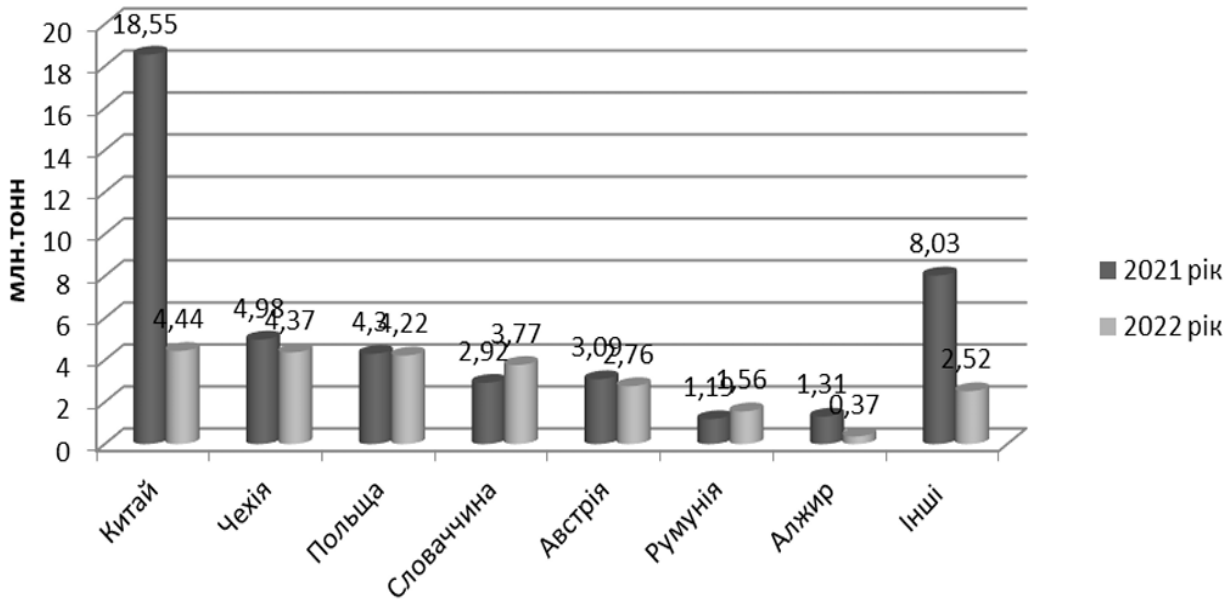

Рис. 3.1. Експорт залізорудної продукції України за 2021-2022 роки

Найбільшими споживачами металовиробів є будівельна галузь, що становить приблизно 68% від загального споживання галузями. За оцінками

«Метінвест НМК», попит у будівельній сфері та виробництві металоконструкцій знизився на 70-75%. Зокрема, за даними РНБО, обсяг завершених будівельних об'єктів у першому півріччі 2022 року зменшилась у 2,1 раза порівняно з відповідним періодом минулого року. По всій галузі попит з боку будівельних компаній, які заморозили багато об'єктів, значно знизився. Фактично зараз вони завершують об'єкти з високим ступенем готовності (понад 80%). Однак на цьому етапі будівництва витрата металу мінімальний, оскільки мова йде про внутрішні роботи [34].

Серед відносно стабільних споживачів металопродукції експерти називають машинобудування (в частині оборонних замовлень і виробництва сільгосптехніки), агропромислові комплекси та підприємства харчової промисловості (з літа до осені, коли почалася відбудова у постраждалих від війни районах), підприємство з виробництва металоконструкцій. Такі галузі, як машинобудування, ГМК і виробництво труб, впали на 52-58%, майже на рівні ринку металопрокату. Зникнення з ринку продукції двох металургійних комбінатів «Азовсталі» та ММК Ілліча призвело до дефіциту на українському ринку продукції, на якій ці підприємства спеціалізувалися до війни. Зокрема, через кілька місяців після початку війни виник дефіцит пластин товщиною понад 10 мм. Став актуальним достатнім імпорт іншої металопродукції, дефіцитної на українському ринку [35].

Однією з найскладніших проблем у діяльності металургійних підприємств це збут товару, який значно погіршився через блокаду портів. Це поставило питання перед керівниками даних підприємств у зміні традиційних ланцюгів постачання та необхідність побудови нових ланцюгів постачання. З початком війни 90% матеріально-технічного забезпечення компанії було перенаправлено на залізничний транспорт. З травня 2022 року почали відновлювати автоперевезення, після звільнення північних територій України від окупаційних військ. Проте транспортування автомобілем стало приблизно на 150% дорожче. Одним із шляхів відродження металургійної галузі України у 2022 році є відкриття портів для експорту продукції. Це стосується сировини,

напівфабрикатів і готової продукції. Поки що єдиним способом експорту є залізничний транспорт. Однак він не забезпечує повною мірою необхідну кількість і коштує набагато дорожче, ніж океанське судноплавство.

У післявоєнний період для відновлення інфраструктури України в майбутньому знадобиться багато металопродукції. Але вже сьогодні зрозуміло, що в рамках західних кредитів чи грантів на відновлення міжнародні партнери наполягатимуть на придбанні продукції своїх компаній або надаватимуть матеріальну допомогу у вигляді готової продукції.

Підтвердженням цього є укладений контракт ДП «Укрзалізниця» з французьким виробником «Saarstahl Rail» на постачання рейок на суму 37,6 млн євро – 20 тис. тонн рейок можуть відремонтувати приблизно 150 км колії. Фінансування буде надано в рамках партнерства з урядом Франції. Також підписано угоду про співпрацю зі Швейцарією щодо субсидії на закупівлю рейкових скріплень. Підписано меморандум між Укравтодором та французькою компанією Matiere щодо постачання мостових конструкцій на суму близько 25 млн євро. У рамках відновлення зруйнованої інфраструктури Україна отримає мостові конструкції від Чехії, Швеції та Норвегії.

Тому українські металурги можуть бути частково виключені з виконання національної програми відновлення. На кінець 2022 року лише металургійні підприємства групи «Метінвест», у тому числі СП «Запоріжсталь», освоїли випуск 24 нових видів металопродукції. Одним із основних напрямків, за якими металургійні заводи групи починають випускати нову продукцію, є відновлення інфраструктури країни та надання прокату автомобілів українським споживачам.

На нашу думку, основними напрямками щодо стійкості підприємств металургії перед щоденними викликами можуть бути:

1. *Швидка адаптація.* Трейдери металів повинні швидко пристосуватись до мінливих умов праці. Шукати та пере облаштовувати свої енергетичні потреби.

2. *Пошук нових можливості.* Виробникам металоконструкцій намагатись отримати європейські сертифікати на свою продукцію, та переорієнтуватися на поставки в Європу.

3. *Зміна основних замовників.* З початку війни деякі замовники частково відкладали плани із закупівлі металопродукції, а потім поверталися до їх реалізації, коли з'явилася така можливість. На попит також вплинуло перенесення виробництва в безпечніші регіони, особливо на захід. Також варто збільшити виробництво плоского і трубного металопрокату, а також катанки, які на даний час дуже популярні серед споживачів.

4. *Для того, щоб подолати проблему нестачі свої продукції,* металопрокат, якого не вистачає, імпортується з Польщі, Чехії, Німеччини, Португалії, Словаччини та Туреччини. 90% української продукції, яка зникла з ринку через війну, замінили імпортною. Серед альтернатив — гарячекатаний сталевий лист, двотавр, швелер і навіть рейкова продукція.

5. *Вирішення логістичних проблеми.* Блокада чорноморських портів України змусила металоторговельні компанії переключитися на Гданськ і Гдиню в Польщі і навіть Роттердам і Гамбург. Також налагоджено перевезення металу з Туреччини через дунайські порти України.

Сприятливою тенденцією є те, що до кінця 2022 року після перших важких місяців ситуація з автомобільною логістикою покращилася, збільшивши поставки автомобільного транспорту до Європи та країн ЄС та стабілізувавши вартість доставки.

Розширення зернової угоди на металургійну продукцію чи не найголовніша умова для відновлення сектору. Разом із тим є великі сумніви, що порти вдасться відкрити до кінця війни, враховуючи труднощі в процесі перемовин навіть щодо постачання зерна.

6. *Не замінювати українську продукцію імпортною*, якщо вітчизняні компанії можуть самостійно задовольнити попит. Українські виробники готові відновити інфраструктуру та поставки різної металопродукції. Найголовніше прийняти рішення на законодавчому рівні про пріоритетність закупівлі і

захисту інтересів вітчизняного виробника на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Щодо проблем з якими стикнулись підприємства групи Метінвест у своїй діяльності, які були спричинені війною, це:

- закриття більшості баз на сході країни;
- труднощі з вантажоперевезеннями (зокрема спочатку обмеженість та подорожчання палива);
- виїзд багатьох співробітників за кордон;
- мобілізація багатьох співробітників на фронт;
- перебої з електроенергією;
- втрата багатьох партнерів.

Це дало поштовх до швидкого прийняття управлінських рішень щодо змін у структурі підприємств для групи компаній Метінвест (зокрема, для ПАТ «ЗСС»), змін планів на майбутнє. Прийняті рішення дали змогу стабілізувати діяльність підприємств, і запровадити наступні заходи [31]:

– релокація деяких роздрібних баз та частини металопрокату в західні регіони України. Після початку повномасштабної війни дуже багато металопрокату довелося перевезти в безпечніші регіони, для збереження хоча б частини продукції зі складів;

– пошук нових працівників з внутрішніми мотиваційними чинниками;

– закупівля генераторів, для безперервного енергопостачання для своїх оптових філій та роздрібних металобаз;

– залучення нових інвесторів та партнерів.

До початку російської агресії проти України металургійні компанії озвучували амбіційні плани розвитку своїх активів, але вже за місяць стало зрозуміло, що головний план – продовжити роботу вцілілих підприємств. В результаті українському гірничо-металургійному комплексу вдалося вистояти, за різними оцінками на рівні 15-30% потужностей, в першу чергу, за рахунок

підтримки західних партнерів, які надали свої порти та знизили торговельні бар'єри. Основним з реалістичних сценаріїв підтримки металургійних підприємств на сьогодні залишається пролонгація дії знижених ставок мит на українську продукцію.

Металургійний комбінат «Запоріжсталь» за два роки повномасштабного вторгнення російських військ на територію України перерахував до бюджетів всіх рівнів 3,5 млрд грн податків та зборів.

«Праця металургів – першооснова виробничих процесів у багатьох галузях. Яких би технологічних висот не сягало виробництво, для нього завжди буде необхідним якісний метал. Як і праця тих, хто несе гарячу вахту біля печей та прокатних станів, хто забезпечує металопрокатом промисловість і робить свій вагомий внесок в економічний потенціал країни», – зазначає підприємство. Зазначимо, що з 2022 року підприємство спрямувало на підтримку власних виробничих потужностей понад 1,2 млрд грн. Протягом 2023 року інвестиції у проєкти підтримки стабільності та надійності роботи основних технологічних потужностей підприємства оцінюються в 750 млн грн. Це вполовину більше за показники 2022 року з обсягом інвестицій 500 млн грн. У 2024 році обсяг інвестицій очікується на рівні в 1 млрд грн. Як повідомляв GMK Center, за підсумками 2023 року «Запоріжсталь» збільшила випуск продукції на 50,6% порівняно з 2022 роком – до 7,24 млн т. Зокрема комбінат виробив: чавуну – 2,72 млн т (+35,3% р./р.); сталі – 2,47 млн т (+65,4%); прокату – 2,05 млн т (+57,2%).

Ворожі обстріли та руйнування, перебої з постачанням сировини та енергоресурсів, порушення логістичних маршрутів через блокування морських портів призвели до скорочення виробничих показників «Запоріжсталі» у порівнянні з довоєнними показниками. Протягом 2023 року комбінат працював у середньому на 70% своєї потужності.

На підставі вищезгаданих факторів та викликів, що постали перед українською економікою за рік війни, можемо виокремити такі важливі та

необхідні вектори розбудови та розвитку металургійної галузі після нашої перемоги та закінчення війни.

1. Відновлення металургійної галузі як провідної сфери національної економіки із метою забезпечення стрімкого зростання попиту на металоконструкції для відбудови зруйнованих міст та сіл.

2. Відновлення стабільного енергопостачання, звільнення від окупації територій із металургійними заводами дасть змогу відновити повну потужність роботи цих підприємств, і, як наслідок – збільшити обсяги експорту металопродукції у країни ЄС та інші. Важливо збільшити потужність роботи на таких активах, як «Запоріжсталь», «АрселорМіттал Кривий Ріг», «Дніпросталь», «Запоріжкокс», «КаметСталь» і «Южкокс».

3. Відкриття морського простору, зокрема Одеського порту, в межах «зернової угоди» [36], сприятиме збільшенню обсягів експорту металопродукції, щоб зменшити логістичне завантаження та вийти на нові ринки збуту. Відповідно до статичних даних [37], Україна недоотримує близько 630 млн дол США валютної виручки щомісяця, оскільки неможливо експортувати продукцію водними шляхами.

4. Залучення інвестицій у відновлення житлової та машинобудівної інфраструктури сприятиме збільшенню попиту на металопродукцію.

5. Полегшення доступу українських товарів до ринків багатьох країн світу позитивно впливатиме на прогрес у розвитку української металургії.

Отже, вітчизняна металургійна галузь повністю залежала від дії зовнішніх чинників. Зокрема, динаміку металургійного виробництва забезпечувала сприятлива цінова кон'юнктура на світовому ринку металопродукції. Водночас девальвація національної валюти станом на зараз має негативний ефект. Металургійна галузь України у короткостроковій перспективі повинна зберегти роль провідної і потужної галузі вітчизняної промисловості, враховуючи необхідність забезпечення металопродукцією суміжних галузей, особливо машинобудування і будівництва. Важливо, щоб Україна отримала повний доступ до ринків країн G7 та Євросоюзу. Необхідні

перемовини за підтримки держави, щоб уряди цих країн скасували квоти та імпортні мита, зокрема захисні та антидемпінгові. В умовах війни підприємства ГМК потребують гострої уваги з боку уряду держави та фінансової підтримки, що дозволять вітчизняним виробникам пройти адаптацію до умов сьогодення з якомога мінімальними втратами обсягів виробництва та зайнятості.

3.2. Державна підтримка ГМК під час війни: стратегічні орієнтири на індустріальні парки та важелі безпековості бізнесу

Для забезпечення роботи промисловості в умовах війни на державному рівні протягом 2022–2023 рр. реалізовано низку заходів, які стосувалися, зокрема, підтримки розроблення та виробництва інноваційних зразків техніки для потреб сектора оборони, забезпечення релокації виробничих потужностей, підтримки створення й розвитку переробних підприємств, індустріальних парків, реалізації дальших кроків у напрямі євроінтеграції.

Серед релокованих підприємств, які вже відновили свою діяльність на новому місці, підприємства переробної промисловості становлять 30,2 %. Найбільше підприємств релокувалися до таких областей: 24 % до Львівської; 14,5 % до Закарпатської; 9,8 % до Чернівецької; 8,3 % до Івано-Франківської; 7,3 % до Хмельницької; 6,3 % до Тернопільської [39].

Основні роботи на рівні регіонів ведуть у напрямах: створення можливостей для надання відповідних складських, виробничих приміщень для роботи підприємств; налагодження механізму забезпечення житлом та офісними приміщеннями працівників; створення безпечних умов праці. Лідерство західних областей у налагодженні релокації бізнесу пояснено безпекою цього регіону, його експортоорієнтованістю (близькістю до західного кордону), зручною логістикою.

Розв’язанням для релокованих виробництв, а також для створення нових переробних підприємств можуть стати індустріальні парки (далі – ІП).

Поштовху для їхньої підтримки й розвитку надасть реалізація таких ініціатив:

– унесення змін до Митного та Податкового Кодексів України [40, 41]: звільнення від імпортного ПДВ та ввізного мита на обладнання за переліком кодів УКТЗЕД; звільнення від податку на прибуток на 10 років; уповноваження органів місцевого самоврядування надавати пільги за місцевими податками;

– затвердження механізму використання вивільнених від оподаткування коштів для учасників індустріальних парків [42]. Вивільнені кошти можна спрямовувати на розвиток діяльності учасника ІП за такими напрямами: створення чи переоснащення матеріально-технічної бази; збільшення обсягу виробництва; упровадження новітніх технологій;

– визначення механізмів фінансування облаштування ІП та компенсації відсоткової ставки за кредитами на облаштування або здійснення господарської діяльності в їхніх межах [43, 44];

– затвердження Порядку компенсації 100 % витрат ініціаторам створення індустріальних (промислових) парків, керівним компаніям та учасникам індустріальних парків на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж [45];

– надання дозволу органам місцевого самоврядування фінансувати проєктування й будівництво інфраструктури ІП [46].

Попри ці преференції, індустріальні парки поки що не працюють належним чином. Реєстр індустріальних парків на кінець жовтня 2023 р. нараховує 70 ІП. У 2022 р. зареєстровано 14 ІП, протягом 2023 р. – 10. Понад третину від усіх ІП (24) розташовано в прикордонних з ЄС областях. Утім, на початок 2023 р. потрібну інженерно-транспортну інфраструктуру створено лише у 8 парках (Соломоново, Мироцьке, Вінницький, Вінницький кластер холодильного машинобудування, Ланнівський, Спарроу Парк Львів, Л-Таун, Біла Церква). Усі інші ІП, особливо на Заході України, мають низьку готовність і перебувають лише на етапах початку робіт зі створення інфраструктури й

облаштування території. Господарську діяльність фактично проваджує лише один учасник в індустріальному парку Вінницький кластер холодильного машинобудування [47].

Розвиток індустріальних парків гальмує насамперед висока вартість заходів з їх облаштування та будівництва об'єктів суміжної інфраструктури (автомобільних шляхів, ліній зв'язку, засобів тепло-, газо-, водо- та електропостачання, інженерних комунікацій тощо). Так, на під'єднання території ІП до водо- та електропостачання потрібно в середньому від 10 до 40 млн грн. Передбаченою компенсацією 100 % витрат на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж ініціатори створення ІП, керівні компанії та учасники ІП у 2023 р. не мали можливості скористатися через відсутність відповідного фінансування в Державному бюджеті на поточний рік. Для розв'язання цього питання в Держбюджеті на 2024 р. передбачено спрямувати видатків розміром 1 млрд грн на облаштування індустріальних парків. Кошти можуть використати керівні компанії ІП згідно з певними лімітами за умов наявності звітності про роботу ІП, актів виконаних робіт з підведення мереж та облаштування ділянок.

Крім того, керівним компаніям ІП треба надати доступ до отримання кредитних коштів на створення нових виробництв у рамах наявних державних програм, зокрема програми «Новий рівень», резидентам ІП – доступ до дешевого фінансування діяльності в межах програми «Доступні кредити 5–7–9 %». Для резидентів ІП, котрі інвестують кошти в основний капітал, треба запровадити податкові пільги – такі, зокрема, як: формування спеціальних інвестиційних резервів; уведення інвестиційних надбавок; пільги на реінвестування; інноваційне інвестування. У створенні сприятливого середовища для розвитку ІП важливу роль відіграє страхування інвестицій від воєнних ризиків. Це питання вирішують у спосіб залучення внутрішніх можливостей, зокрема такого апробованого у світовій практиці інструмента, як Експортно-кредитне агентство (ЕКА), який в Україні вже довів свою ефективність у сфері підтримки експортоорієнтованого бізнесу.

Законопроєктом № 9015 від 14.02.2023 «Про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків» [48] передбачена можливість надання ЕКА послуг щодо страхування інвестицій, які здійснюють на території України, у межах статутного капіталу ЕКА. Таке страхування здійснюватимуть винятково за умови спрямування інвестицій на створення об'єктів та інфраструктури, потрібної для розвитку переробної промисловості та експорту товарів (робіт, послуг) українського походження. На листопад п. р. проєкт Закону очікує на друге читання у ВРУ.

Варіантом розв'язання проблеми страхування воєнних ризиків є також створення цільового міжнародного трастового фонду, що дасть змогу залучити до страхування експортно-кредитні агентства країн G7, багатостороннє агентство з гарантування інвестицій MIGA, американську корпорацію з фінансування міжнародного розвитку DFC. Так, багатостороннє агентство з гарантій інвестицій Групи Світового банку вже почало надавати гарантії для страхування воєнних ризиків в Україні з Трастового фонду підтримки реконструкції та економіки України (SURE). Угоду про збільшення гарантії з 17,1 до 40,85 млн євро між MIGA і німецьким банківським холдингом ProCredit підписано в Лондоні під час проведення Конференції з питань відновлення України-2023 (URC-2023).

У Стратегії розвитку індустріальних парків на період до 2030 року надано рекомендації для їх впровадження. Виконання наступних умов буде позитивно впливати на функціону вання індустріальних парків, а саме:

– створення умов для сталого розвитку індустріальних парків на зразок інвестиційних майданчиків забезпечених необхідною інженерно-транспортною інфраструктурою;

– постійне стимулювання резидентів індустріальних парків;

– розробка планів регіональної стратегії розвитку мережі індустріальних планів з визначенням пріоритетності реалізації відповідних конкретних заходів;

– створення умов для першочергового забезпечення електроенергією майданчиків, на яких планується створення індустріальних парків, а також підключення їх до існуючих електричних мереж;

– з метою запровадження моделі екоіндустріальних парків забезпечити всебічну підтримку з боку державних органів програми розвитку індустріальних парків шляхом фінансування заходів направлених на покращення економічних, енергетичних та екологічних показників їх функціонування [49].

Індустріальні парки є територією, на якій відбувається виважене управління будівництвом, технічним обслуговуванням та іншими процесами щодо компаній-учасників. Ось чому їх створення та просування є одним із найбільш пріоритетних напрямів політики місцевого економічного розвитку у більшості держав світу як відповідь на глобалізацію світової економіки, технологічну революцію та становлення економіки знань [50; 51].

Індустріальні парки спростять релокацію промислових підприємств під час війни і прискорять відновлення економіки після перемоги. Майбутнє відновлення економіки країни, після повномасштабного вторгнення рф, вимагатиме дуже швидкої рело кації виробництв які потребують цього, а також розміщення підприємств інвесторів як іноземних так і вітчизняних. Для успішного втілення у життя намічених планів ми маємо незначний проміжок часу, тому мусимо підготуватися зараз для того, щоб впроваджувати інвестиційні проєкти якомога швидше. Це надасть місцевим громадам певні переваги, а саме створення нових робочих місць, зменшення відтоку працездатного населення, збільшення доходів громадян, сплату податків на нерухомість та землю. Через механізм індустріальних парків Україна має неймовірний потенціал активізації промислового розвитку. Це також унікальна можливість змінити на краще основні макроекономічні показники: зайнятості, ВВП, інвестицій, доходів населення, випуску та експорту продукції тощо. Для цього ми маємо переймати позитивний досвіт більш розвинутих та передових країн Америки, Європи та Азії.

Реалізація євроінтеграційних перетворень у промисловості поряд з реформами в цій сфері за іншими напрямками відкрила шлях до початку офіційних переговорів з Україною про приєднання до ЄС – на основі представленого Єврокомісією щорічного звіту про розширення.

У сфері «Технічні бар'єри у торгівлі» досягнуто прогресу в напрямі реформування системи технічного регулювання паралельно із започаткованим наприкінці 2020 р. процесом попереднього оцінювання української інфраструктури якості європейськими експертами з метою укласти Угоди АСАА. Приймали національні, міжнародні та європейські стандарти, нові редакції технічних регламентів та вносили зміни до чинних на основі європейських директив, підвищували інституційну спроможність та покращували практику діяльності українських органів системи технічного регулювання. Уряд прийняв план заходів, спрямованих на дальше вдосконалення вітчизняної системи технічного регулювання на період до 2025 р. [52].

Завершено інституційну реформу сфери інтелектуальної власності та імплементацію відповідного законодавства, що надзвичайно важливо для пришвидшення інноваційного розвитку та інвестиційної привабливості України. Результатом реформи стало створення Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ, ІР-офіс). Це нова інституція для української системи інтелектуальної власності, подібні функціонують в розвинених країнах світу. Загалом у сфері інтелектуальної власності Україна продемонструвала найвищий рівень виконання Угоди про асоціацію з ЄС, імплементувавши у власне правове поле 98 % передбачених документом нормативних актів. Зокрема, прийнято Закон України «Про авторське право і суміжні права»[53], посилено кримінальну й адміністративну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності.

У сфері «Навколишнє природне середовище» прийнято низку Законів України, спрямованих на: запуск реформи управління відходами [54] (передбачено: створення нової дієвої дозвільної системи в цій сфері;

запровадження децентралізації управління відходами, багаторівневого планування; розбудову інфраструктури; розширення відповідальності виробника за європейським принципом «забруднювач платить»; забезпечення хімічної безпеки та управління хімічною продукцією; удосконалення законодавства у сфері користування надрами (передбачено зменшення надмірного державного впливу на галузь, розвиток конкуренції та легалізацію відносин у сфері користування надрами) [55].

У сфері «Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі» 6.06.2023 набув чинності Регламент Європейського Парламенту та Ради № 2023/1077 від 31.05.2023 про продовження ЄС ще на рік (до червня 2024 р.) заходів з тимчасової лібералізації торгівлі з Україною, які охоплюють скасування всіх мит, квот і торговельних захисних обмежень щодо українського експорту, відповідно до Регламенту Європейського Парламенту та Ради № 2022/870 від 30.05.2022. Це дає змогу орієнтувати більшу частину експорту товарів з України до ЄС, нарощувати й диверсифікувати постачання української продукції на європейські ринки.

Отже, завдяки вжитим державою заходам і реалізованим ініціативам промисловість, зокрема ГМК, функціонує та демонструє стійкість до викликів і ризиків війни, попри безпрецедентні пошкодження, утрати й руйнування. Надалі варто зосередитися на створенні умов для роботи промисловості на зміцнення обороноздатності країни (оборонне замовлення, замовлення обладнання для військових, одягу й взуття, ліків, продовольства тощо), що підтримуватиме українські виробництва, а також на розширенні програм для переробних підприємств, опрацюванні нових експортних маршрутів і побудові транспортно-логістичних зв’язків усередині країни, використанні можливостей, які виникають для України як країни кандидата на вступ до ЄС – щодо нарощування торгівлі згідно з умовами лібералізації, розбудови взаємовигідного співробітництва за перспективними напрямами тощо.

3.3. Перспективи ГМК у 2025 р. та вектор розвитку у повоєнному періоді у напрямку безпековості бізнесу

До повномасштабного вторгнення ГМК був флагманом інвестиційних процесів у країні – на нього припадала третина промислових капіталовкладень. Однак під час війни галузь відстає в цьому питанні. Сьогодні важливість інвестицій як ніколи висока на тлі перспективи впровадження європейського механізму транскордонного вуглецевого коригування (CBAM). Але за гострої необхідності вкладати кошти в зниження вуглецевого сліду українські меткомбінати змушені зосередитися на боротьбі за існування. За розрахунками GMK Center, CBAM призведе до втрати 1,6 млн т українського експорту довгого прокату і напівфабрикатів до ЄС, а також 1,4 млн т чавуну. Вітчизняний бізнес розраховує, що Україна отримає статус країни, виключеної з-під дії CBAM з перехідним періодом. Також важливо, щоб статус асоційованого члена або квазі-членство в Євросоюзі дали змогу Україні мати доступ до європейських фондів фінансування проєктів декарбонізації. Водночас країна має колосальну потребу в оновленні інфраструктури. На цьому тлі в довгостроковій перспективі потенціал зростання споживання сталі становить до 5 млн т. Тому міжнародна фінансова допомога, спрямована на фінансування проєктів відновлення, дуже важлива і для підтримки сталевого сектору, за допомогою замовлень на металопродукцію. ГМК був і залишається базовою галуззю для української економіки. Її відновлення стане значним внеском в обороноздатність та економічні перспективи нашої країни. Виклики, що стоять перед українськими металургами, означають ще один складний для них рік, і в багатьох випадках потребують уваги та підтримки з боку української влади та міжнародних партнерів [56].

Випуск сталі в Україні у 2024 році виявився набагато кращим за очікування. За підсумками року він може скласти 7,5 млн тонн, що на 21% вище, ніж минулого року. Але це все ще на 65% менше, ніж до війни. «Морський коридор», який було запущено наприкінці 2023-го, дозволив розвантажити транспортні шляхи на західних кордонах і спростити логістичні завдання сталевого експорту. Навесні 2024-го в роботу було запущено другу доменну піч на АМКР, унаслідок чого експорт напівфабрикатів зріс на 650 тис. тонн або на 60% за 11 міс. 2024, а прокату – на 500 тис. тонн або на 40%. «Морський коридор» також сприяв відновленню експорту залізної руди в Китай.

Наші прогнози на 2025 рік ґрунтуються на збільшених ризиках і викликах для всього гірничо-металургійного комплексу України. Сума цих викликів та їхніх негативних наслідків безпосередньо вплинуть на зменшення обсягу виробництва та експорту продукції ГМК.

Рис. 3.2. Ключові ризики для сталевої галузі України у 2025 р. [57]

Глобальний ринок сталі та сировини переживає кризовий період. Зростання експорту сталі з Китаю збіглося з періодом слабкого попиту на

ключових ринках. Експорт сталі з Китаю 2025 року може зрости на 25% до 115-118 млн тонн, включно з напівфабрикатами. Водночас активність галузей, що споживають сталь у ЄС, може впасти на 3-4%. Як результат, ціни на плоский прокат у ЄС впали на 11% у 2024 році, а багато виробників опинилися на межі платоспроможності. Близько 80% української сталевої продукції експортується до ЄС, саме тому падіння попиту і цін на сталь у ЄС негативно впливає на обсяг виробництва в Україні. Очікується, що споживання сталі в Китаї знизиться на 1,5% у 2025 р. Ймовірно, що експорт залишиться на високому рівні – близько 100 млн тонн. Це чинитиме тиск на ціни на глобальних ринках. Зниження наступного року становитиме близько 0,7% з деяким відновленням у другій половині року. Тому очікується, що ціни на плоский прокат в ЄС у 2025 році знизяться ще на 4%.

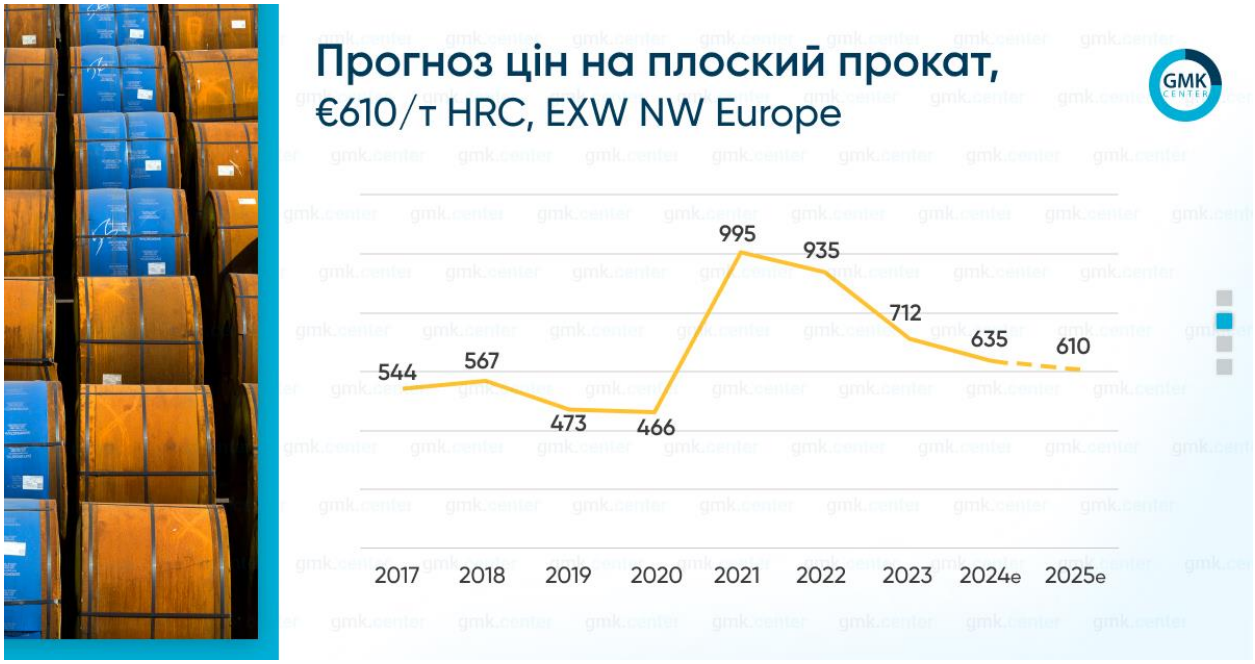

Рис. 3.3. Прогноз цін на плоский прокат [57]

У 2024-му середня ціна на ЗРС впала на 10% до $110 за тонну Fe62% у Китаї. У 2025-му ми песимістично налаштовані щодо цін на залізну руду. На Китай чекає системна боротьба зі скороченням потужностей у найближчі роки. Очевидно, що попит на сталь у Китаї стагнуватиме, а стимули покликані

тільки пом’якшити наслідки. Очікується висока волатильність у цінах на руду наступного року, враховуючи високі запаси, що залишаються, та ймовірний надлишок постачання. За таких умов ціни на ЗРС можуть знову втратити 13-14% до 95 дол. Падіння цін на ЗРС негативно позначається на конкурентоспроможності вертикально інтегрованих виробників сталі України, для яких сегмент залізної руди завжди був важливим фактором прибутковості. Тому, скорочення маржинальності по всьому ланцюжку також може зумовити скорочення сталевого експорту з України.

Експорт сталі та залізної руди впаде в 2025 році. Минулий 2024 рік ознаменувався локальним піком експорту сталі та залізної руди з України. Очікується зниження експорту сталі з України 2025 року. По-перше, очікується погіршення цінової ситуації. По-друге, по всьому світу спостерігається хвиля посилення імпортних обмежень. Експорт напівфабрикатів був ключовим фактором зростання експорту сталі з України у 2024- р. Наступного року цей показник може знизитися на 300-500 тис. тонн, чому сприятимуть суто економічні причини. Диспаритет між залізною рудою, що дешевшає, і відносно дорогим брухтом зробив вигідним експорт квадратної заготовки. У 4 кв. 2024 року ціни на брухт через активний експорт заготовки з Китаю просіли, що, ймовірно, негативно вплине на глобальний експорт заготовки, а з України насамперед. Важка ситуація на внутрішньому ринку призвела до того, що «АрселорМіттал Кривий Ріг» зупинив доменну піч і продовжує роботу з однією.

Експорт чавуну тримається на рівні 1,3 млн тонн уже третій рік поспіль і має всі шанси зберегтися у 2025 р.. Але може змінитися географія експорту в бік США, де ринок пропонує більшу прибутковість, порівняно з ринком Європи.

«Морський коридор» багато в чому розв’язав руки металургам. Але якщо подивитися на статистику експорту, то зріс він за рахунок сусідніх країн ЄС, доступ до яких можливий залізницею. Тому, особливий ризик являє собою

продовження дії режиму виключення України від імпортних мит в ЄС, що закінчується на початку червня 2025 року.

Агресивний експорт аграрної продукції цього року та конфлікти з нашими європейськими сусідами можуть призвести до того, що дія безмитного режиму з ЄС буде під загрозою. Польща під час свого головування в Раді ЄС може обмежувати імпорт української аграрної продукції. У результаті експорт сталевої продукції з України також може потрапити під обмеження захисних заходів у ЄС. Нагадаємо, що механізм захисних заходів на ринку сталі в ЄС буде переглянутий у бік посилення і представлений до квітня 2025 р. На сьогодні оцінити наслідки неможливо, але це буде вкрай негативно для всієї економіки України.

Рис. 3.4. Експортні операції з України

Повернення Трампа призведе до активізації торговельних воєн. Наприклад, продовження угоди про безмитну торгівлю сталлю між США і ЄС вважається малоймовірним. Можна припускати, що таке саме рішення буде застосовано і до України. На сьогодні продукція українських металургів не підлягає сплаті 25% імпортного мита. Це дало можливість у 2024 р.

експортувати близько 60 тис. тонн трубної продукції. Сталевого прокату з України до США не постачають через цілу низку антидемпінгових заходів. Але на наступний рік обсяги експорту труб перебувають під загрозою.

Постачання вугілля є важливим ризиком для українських металургів, що може впливати на обсяги експорту. Внутрішнє постачання вугілля для коксування в Україну є високо концентрованим. Частка шахтоуправління «Покровське» на ринку у 2024 році становила 66%. У результаті бойових дій робота шахтоуправління може бути зупинена. У такому разі вітчизняна галузь може опинитися перед питанням пошуку джерел постачання до 2,5 млн тонн коксівного вугілля або коксу. Фізично замістити місцеві поставки за рахунок імпорту можна, але імпортне вугілля обходитиметься дорожче. Наприклад, якщо ми говоримо про вугілля з Австралії, то це до 50 дол дорожче і збільшить собівартість сталі на 10-12%. Такої маржинальності у вітчизняних металургів немає. Таким чином, може виникнути питання економічної доцільності такого імпорту, а разом з тим обмеження випуску сталі за рахунок зменшення експорту. Насамперед, може постраждати експорт продукції морем, що пов’язано з високими транспортними витратами.

Ціна в 95 дол може зробити поставку залізорудної продукції в Китай нерентабельною. Висока доларова інфляція в Україні значно підвищила витрати залізорудних компаній. Наприклад, в одного з виробників за підсумками півріччя собівартість у доларах зросла на 11%. До того ж важливою проблемою є високі ціни на електроенергію, що займає у витратах на виробництво залізорудного концентрату до 50%. Тому, наступного року, очікується скорочення експорту ЗРС з України на 15% до 27 млн тонн.

Завершення бойових дій дасть змогу дещо стимулювати експорт ЗРС за рахунок зниження вартості транспортування морем, але ефект не буде різким. Сьогодні «морський коридор» передбачає підвищені платежі за фрахт, страховку і премії за ризик для екіпажу. Але на думку гравців логістичного ринку, транспортні витрати швидко не знизяться. По-перше, кількість суден,

готових обслуговувати наш регіон, обмежена. По-друге, ризики в Чорному морі збережуться через велику кількість загроз, наприклад, морських мін.

На нашу думку, якщо негативних сценаріїв вдасться уникнути, експорт сталевої продукції з України у 2025-му може знизитися на 600-700 тис. тонн. Водночас для металургійної галузі та для експорту існує занадто багато факторів ризику, які можуть тотально перевернути картину в гірший бік. Можливість бачиться тільки одна – завершення війни.

Якщо у 2023 році споживання сталі в Україні додало 57%, що було відновленням після шоку початку війни. То вже у 2024, за нашими очікуваннями, споживання залишилося приблизно на тому самому рівні – 3,4 млн тонн, за вирахуванням труб. Незважаючи на зростання економіки на 3,5%-4,0%, у 2024 р. не було зростання споживання сталі. Індикатори галузей споживання були суперечливими. З одного боку, будівництво будівель додало істотні 26% за перше півріччя 2024 р. При цьому площа розпочатих проєктів житлової нерухомості знизилася на 6,6% р/р. Це можна пояснити активізацією завершення вже розпочатих проєктів, але нові розвивати не поспішають. Звідси і менше споживання сталі на завершальних етапах будівельних робіт. За нашими оцінками, до війни на сектор будівництва припадало 78% споживання сталі в Україні [57].

У промисловості також спостерігається різноспрямована динаміка. Наприклад, обсяг випуску будівельних металевих конструкцій зріс на 21,7% за 6 місяців 2024 р., при цьому випуск металевих ємностей (контейнерів, елеваторів) знизився на 0,6%. Випуск машин і устаткування додав 11,9%, тоді як випуск транспортних засобів упав на 2,5%.

Наступного року очікується нейтральна динаміка внутрішнього ринку. Якщо активні бойові дії триватимуть більшу частину року, споживання має шанс знизитися на 5%. Якщо бойові дії будуть зупинені на початку року і програми відновлення почнуться вже до кінця 2025-го, то споживання має шанс зрости на 5%.

Реалізація програм післявоєнного відновлення може бути фактором зростання. Але тут великий простір для сценаріїв і різних варіантів розрахунку. Діапазон оцінок у споживанні сталі для післявоєнного відновлення різниться від 1 млн тонн до 3 млн тонн, за різними джерелами. Крім того, цей додатковий обсяг споживання буде «розмитий» на кілька років. Ми не вважаємо, що в перші місяці після завершення бойових дій попит на сталь буде вибуховим. Крім того, в України відсутній успішний досвід у реалізації масштабних інфраструктурних проєктів. Прогноз розвитку сталевої галузі у 2025 р. представлено на рис.3.5.

Рис. 3.5. Прогноз розвитку сталевої галузі України у 2025 р.

На підтвердження такому неоптимістичному прогнозу наведемо динаміку частки України у світовому виробництві сталі і чавуна (рис. 3.6). Також слід зазначити, що вся європейська металургія перебуває в кризовому стані у 2024 р. і, як мінімум, у першій половині 2025 р. Українська металургія, яка є невід'ємною частиною європейського ринку сталі, не може бути осторонь цих негативних процесів.

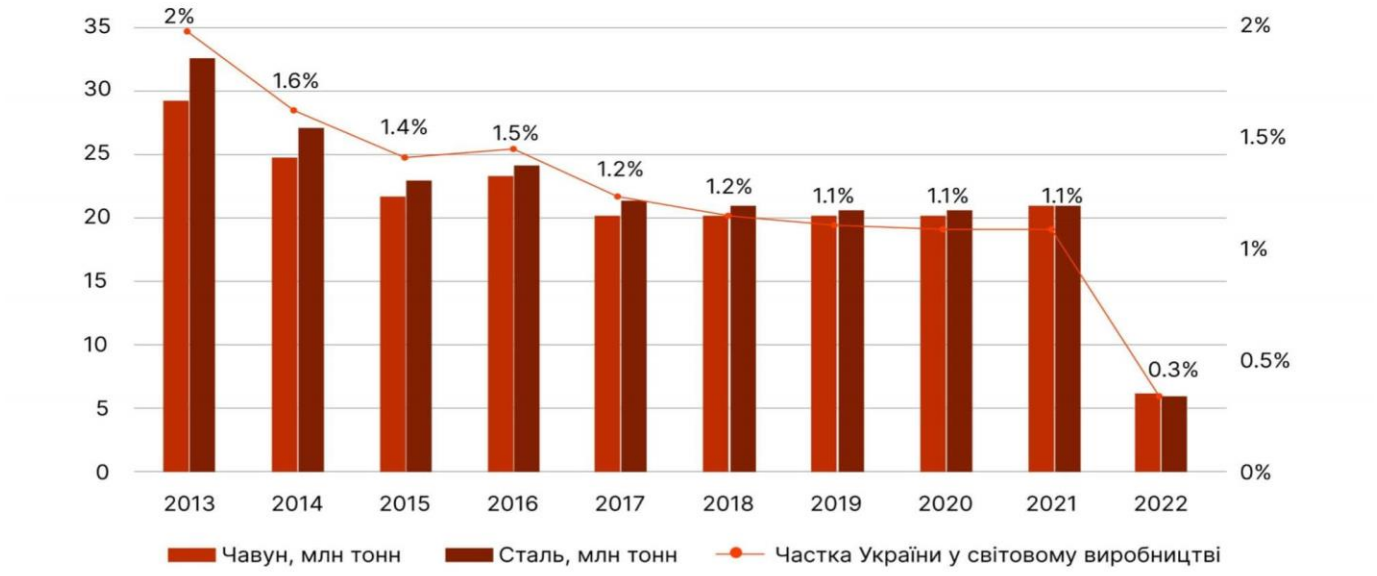

Рис. 3.6. Динаміка частки України у світовому виробництві сталі і чавуна [58]

Перераховані вище фактори ризику і вже вичерпаний запас міцності галузі в Україні зумовили очікування зниження всіх ключових показників. На нашу думку, випуск сталі в Україні у 2025 р. може знизитися на 9,3% до 6,8 млн тонн. Але є і більш песимістичні сценарії з повною зупинкою деяких виробників як ЗРС, так і сталі. Проблеми в ланцюжках поставок, домашній ринок, що стагнує, умови для експорту, що погіршуються, – головні чинники, що обмежують розвиток українського сталевого сектора. У 2025 р. погіршаться не тільки фізичні показники, а й маржинальність компаній, що в результаті знизить можливості інвестицій для підтримки рівня виробництва. Завершення активної фази бойових дій зможе частково позитивно вплинути на ситуацію в галузі, але тільки через рік після цього. Усі фактори вказують на те, що 2025 буде дуже складним для ГМК України.

Отже, подолати ризики небезпеки бізнесу під час війни по повоєнного відновлення ГМК в змозі лише за умов державної підтримки, яка надається галузі впродовж всього небезпечного періоду 2022 – 2024 рр. тому, що гірничодобувна галузь залишається одним із ключових секторів української

економіки, що навіть в умовах повномасштабної війни забезпечує валютні надходження, експорт, зайнятість і капіталовкладення.

Висновки до розділу 3

На підставі вищезгаданих факторів та викликів, що постали перед українською економікою за рік війни, можемо виокремити такі важливі та необхідні вектори розбудови та розвитку металургійної галузі після нашої перемоги та закінчення війни.

1. Відновлення металургійної галузі як провідної сфери національної економіки із метою забезпечення стрімкого зростання попиту на металоконструкції для відбудови зруйнованих міст та сіл.

2. Відновлення стабільного енергопостачання, звільнення від окупації територій із металургійними заводами дасть змогу відновити повну потужність роботи цих підприємств, і, як наслідок – збільшити обсяги експорту металопродукції у країни ЄС та інші. Важливо збільшити потужність роботи на таких активах, як «Запоріжсталь», «АрселорМіттал Кривий Ріг», «Дніпросталь», «Запоріжкокс», «КаметСталь» і «Южкокс».

3. Відкриття морського простору, зокрема Одеського порту, в межах «зернової угоди», сприятиме збільшенню обсягів експорту металопродукції, щоб зменшити логістичне завантаження та вийти на нові ринки збуту. Відповідно до статичних даних, Україна недоотримує близько 630 млн дол США валютної виручки щомісяця, оскільки неможливо експортувати продукцію водними шляхами.

4. Залучення інвестицій у відновлення житлової та машинобудівної інфраструктури сприятиме збільшенню попиту на металопродукцію.

5. Полегшення доступу українських товарів до ринків багатьох країн світу позитивно впливатиме на прогрес у розвитку української металургії.

Вітчизняна металургійна галузь повністю залежала від дії зовнішніх чинників. Зокрема, динаміку металургійного виробництва забезпечувала сприятлива цінова кон'юнктура на світовому ринку металопродукції. Водночас девальвація національної валюти станом на зараз має негативний ефект. Металургійна галузь України у короткостроковій перспективі повинна

зберегти роль провідної і потужної галузі вітчизняної промисловості, враховуючи необхідність забезпечення металопродукцією суміжних галузей, особливо машинобудування і будівництва. Важливо, щоб Україна отримала повний доступ до ринків країн G7 та Євросоюзу. Необхідні перемовини за підтримки держави, щоб уряди цих країн скасували квоти та імпортні мита, зокрема захисні та антидемпінгові. В умовах війни підприємства ГМК потребують гострої уваги з боку уряду держави та фінансової підтримки, що дозволять вітчизняним виробникам пройти адаптацію до умов сьогодення з якомога мінімальними втратами обсягів виробництва та зайнятості.

Завдяки вжитим державою заходам і реалізованим ініціативам промисловість, зокрема ГМК, функціонує та демонструє стійкість до викликів і ризиків війни, попри безпрецедентні пошкодження, утрати й руйнування. Надалі варто зосередитися на створенні умов для роботи промисловості на зміцнення обороноздатності країни (оборонне замовлення, замовлення обладнання для військових, одягу й взуття, ліків, продовольства тощо), що підтримуватиме українські виробництва, а також на розширенні програм для переробних підприємств, опрацюванні нових експортних маршрутів і побудові транспортно-логістичних зв’язків усередині країни, використанні можливостей, які виникають для України як країни кандидата на вступ до ЄС – щодо нарощування торгівлі згідно з умовами лібералізації, розбудови взаємовигідного співробітництва за перспективними напрямами тощо.

До повномасштабного вторгнення ГМК був флагманом інвестиційних процесів у країні – на нього припадала третина промислових капіталовкладень. Однак під час війни галузь відстає в цьому питанні. Сьогодні важливість інвестицій як ніколи висока на тлі перспективи впровадження європейського механізму транскордонного вуглецевого коригування (CBAM). Але за гострої необхідності вкладати кошти в зниження вуглецевого сліду українські меткомбінати змушені зосередитися на боротьбі за існування. За розрахунками GMK Center, CBAM призведе до втрати 1,6 млн т українського експорту довгого прокату і напівфабрикатів до ЄС, а також 1,4

млн т чавуну. Вітчизняний бізнес розраховує, що Україна отримає статус країни, виключеної з-під дії CBAM з перехідним періодом. Також важливо, щоб статус асоційованого члена або квазі-членство в Євросоюзі дали змогу Україні мати доступ до європейських фондів фінансування проєктів декарбонізації. Водночас країна має колосальну потребу в оновленні інфраструктури. На цьому тлі в довгостроковій перспективі потенціал зростання споживання сталі становить до 5 млн т. Тому міжнародна фінансова допомога, спрямована на фінансування проєктів відновлення, дуже важлива і для підтримки сталевого сектору, за допомогою замовлень на металопродукцію.

Отже, подолати ризики небезпеки бізнесу під час війни та повоєнного відновлення ГМК в змозі лише за умов державної підтримки, яка надається галузі впродовж всього небезпечного періоду 2022 – 2024 рр. тому, що гірничодобувна галузь залишається одним із ключових секторів української економіки, що навіть в умовах повномасштабної війни забезпечує валютні надходження, експорт, зайнятість і капіталовкладення.

ВИСНОВКИ

Початок повномасштабної війни на території України, а також ведення активних бойових дій негативно вплинули на функціонування усіх суб'єктів підприємницької діяльності та економіки вцілому. Саме тому державна підтримка суб'єктів підприємництва в умовах фінансової кризи є важливим завданням задля забезпечення економічної спроможності нашої країни протистояти викликам війни.

Станом на листопад 2024 р. продовжувалася робота над проєктом Державного бюджету України на 2025 рік та його доопрацюванням: документ було прийнято в першому читанні; схвалено Бюджетні висновки Верховної Ради України до проєкту; Кабінет Міністрів України подав доопрацьований до другого читання проєкт Закону до Верховної Ради України. Одночасно реалізовувалися заходи щодо виконання Державного бюджету України на 2024 рік та вдосконалення відповідної законодавчої бази. Протягом жовтня – листопада підтримка фінансової стійкості в цих сферах забезпечувалася, зокрема, завдяки низці важливих чинників та інструментів. Так, Єврокомісія у своєму Звіті високо оцінила роботу обох сфер і надала рекомендації щодо їх подальшого розвитку. Також було затверджено Порядок формування та оприлюднення переліку доброчесних платників податків, презентовано сайт «Територія високого рівня податкової довіри»; розпочалося і триває (до 1 грудня включно) щорічне дослідження стосовно оцінювання задоволеності бізнесу рівнем обслуговування податковими органами; надано роз'яснення новацій митного законодавства для підготовки бізнесу до поступового переходу на митне законодавство європейського зразка; виконувалися заходи з підготовки до вдосконалення програмних реєстраторів розрахункових операцій. Протягом періоду, що розглядається, оголошено про фіналізацію домовленостей, досягнутих на політичному рівні за підсумками засідання G7 в Апулії (Італія) весною 2024 р. щодо надання Україні макрофінансової допомоги обсягом 50 млрд дол. за рахунок майбутніх прибутків

від заморожених суверенних активів РФ у ЄС. Ефективними можна вважати практику укладення двосторонніх домовленостей щодо отримання зовнішньої бюджетної підтримки, збільшення обсягів залучення фінансів від продажу військових облігацій і домовленості України з міжнародними партнерами та МФО стосовно майбутнього бюджетного фінансування в наступному році. Грошово-кредитна сфера характеризувалася прискоренням темпів інфляції та подальшим поступовим скороченням обсягу міжнародних резервів, що наразі не становлять критичної загрози. Антикризові заходи регулятора були спрямовані, зокрема, на консервацію помірно жорсткої монетарної політики у спосіб утримання облікової ставки на поточному високому рівні з метою збереження привабливості гривневих активів та забезпечення курсової стабільності гривні.

Головною умовою забезпечення неперервності функціонування підприємства є організоване, своєчасне, якісне та ефективне управління, що становить сукупність взаємопов'язаних послідовно здійснюваних функцій. Виникнення кризових явищ на підприємстві значною мірою пов'язано з недостатньою увагою керівників підприємств до аналітичної роботи, яка є опосередкованим захистом підприємства від виникнення кризи платоспроможності. З метою отримання кваліфікованої оцінки господарської діяльності власники та керівники підприємств дедалі частіше звертаються до аналітичних розрахунків, зокрема до фінансового аналізу, проведення якого дозволяє одержати висновок про достатність платіжних засобів, співвідношення власних та залучених коштів, швидкість обороту капіталу й причини його зміни, обсяг фінансування певного виду діяльності тощо. Особливої актуальності аналітична робота набуває у періоди фінансової кризи, тому важливою систематичність цієї роботи є під час війни, коли підприємства потерпають від відтоку людського капіталу; браку оборотних коштів; руйнування інфраструктури; руйнування логістичних зв'язків між виробниками та споживачами; відмовою партнерів від подальшої взаємодії з підприємством з причини високих ризиків господарської діяльності тощо.

Сьогодні контроль ризиків – це глобальний тренд, що дозволяє компаніям не просто втриматись «на плаву», а й перетворити несприятливі умови на свою користь. Адаптивність бізнесу до ризиків і змін відкриває перспективи за багатьма напрямами: для пошуку інвесторів, побудови довіри клієнтів, виходу на міжнародні ринки, позитивного іміджу та репутації. Це створює стратегічну й конкурентну перевагу, дає можливість бізнесам вийти в лідери ринку.

На підставі досліджених факторів та викликів, що постали перед українською економікою за рік війни, можемо виокремити такі важливі та необхідні вектори розбудови та розвитку металургійної галузі після нашої перемоги та закінчення війни: відновлення металургійної галузі як провідної сфери національної економіки із метою забезпечення стрімкого зростання попиту на металоконструкції для відбудови зруйнованих міст та сіл; відновлення стабільного енергопостачання, звільнення від окупації територій із металургійними заводами дасть змогу відновити повну потужність роботи цих підприємств, і, як наслідок – збільшити обсяги експорту металопродукції у країни ЄС та інші; важливо збільшити потужність роботи на таких активах, як «Запоріжсталь», «АрселорМіттал Кривий Ріг», «Дніпросталь», «Запоріжкокс», «КаметСталь» і «Южкокс»; збереження відкритості морського простору, зокрема Одеського порту, в межах «зернової угоди», сприятиме збільшенню обсягів експорту металопродукції, щоб зменшити логістичне завантаження та вийти на нові ринки збуту. Залучення інвестицій у відновлення житлової та машинобудівної інфраструктури сприятиме збільшенню попиту на металопродукцію; полегшення доступу українських товарів до ринків багатьох країн світу позитивно впливатиме на прогрес у розвитку української металургії.

ПАТ МК «Запоріжсталь» – підприємство з повним металургійним циклом, яке займає лідируючі місця по виробництву сталі в Україні, обсягам експорту, постачанням валюти, а також податковим відрахуванням. Діяльність підприємства пов’язана з виробництвом та збутом агломерату, чавуну, сталі та феросплавів, чорних та кольорових металів, металоконструкції, холодного та гарячого листового прокату з вуглецевих та нержавіючих сталей, гнутих

профілей, труб, фітингів для труб зі сталі, жерсті, кисню, азоту, інертних газів, іншої виробничої металургійної продукції.

Розрахунок динаміки основних фінансових результатів ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь», виконаний на підставі даних фінансової звітності (Додатки Г, Д, Є), показує, що темп росту собівартості реалізованої продукції в 2022 році склав 72,5%, та випереджує темп росту чистого доходу від реалізованої продукції (53,9%), що свідчить про негативний вплив війни на спроможність ефективного управління витратами, що відносяться до собівартості. Це також свідчить про зниження обсягу власних фінансових ресурсів підприємства. У цьому ж році валовий прибуток знизився майже в 195 разів, порівняно з попереднім роком. В результаті підприємство в значних розмірах понесло збитки від операційної діяльності та чистого збитку.

Активи підприємства – це його економічний потенціал, майно, яким розпоряджається підприємство у процесі здійснення господарської діяльності. Аналіз активів (в динаміці та структурі) дозволяє отримати інформацію про тенденції змін у складі майна, що впливає на такі важливі фінансові індикатори, як платоспроможність, оборотність. Аналіз капіталу надає інформацію про: фінансову стійкість підприємства; оптимальність структури капіталу з точки зору залежності підприємства від позикових коштів; напрям спрямування коштів на формування того чи іншого виду активів. Тому аналіз активів і капіталу надає інформацію про фінансову спроможність підприємства провадити ефективну господарську діяльність. Поряд з аналізом балансу (активів і капіталу), обов'язковою умовою для отримання повноцінної інформації про безпековість діяльності є аналіз звіту про фінансові результати. Саме звіт про фінансові результати свідчить про спроможність підприємства в результаті використання його майна та формування капіталу отримувати прибуток (збиток).

Детальний аналіз активів показав, що у 2021 – 2022 р. на ПАТ «ЗСС» використовується агресивна політика відволікання значного обсягу грошових коштів із поточного господарського обороту у дебіторську заборгованість, причому мова йде про дебіторську заборгованість за продукцію, товари, роботи,

послуги, тобто за основним видом діяльності, а також у іншу дебіторську заборгованість – це також заборгованість покупців та інших контрагентів підприємства. На нашу думку, у важкі роки 2021 – 2022 рр. підприємство намагалось утримати своїх покупців та не втратити ринки збуту, тому це була вимушена міра, але така ризикована міра супроводжувалась і значними ризиками втрати капіталу, тобто вона була небезпечною для бізнесу.

Важелями фінансової безпеки ведення бізнесу для ПАТ «ЗСС» є нерозподілений чистий прибуток; оптимальна структура капіталу; раціональна політика залучення та відволікання грошових коштів у кредиторську та дебіторську заборгованості, однак впродовж 2020 – 2022 рр. спостерігається нестабільність фінансової ситуації, що потребує додаткових аналітичних дорсліджень, а саме – ретельний аналіз фінансових результатів та елементів операційних витрат. Також слід відмітити, що підприємство для забезпечення безперервної господарської діяльності залучає у свій господарський оборот власні оборотні кошти, довгострокові позикові кошти, короткострокові кредити та короткострокову кредиторську заборгованість, що потребує постійного моніторингу виконання фінансових зобов'язань задля мінімізації ризиків втрати безпековості бізнесу. Слід звернути увагу на те, що у підприємства є деякі важелі, що впливають на зростання небезпеки при веденні бізнесу:

– суттєвий обсяг дебіторської заборгованості за відвантажену готову продукцію, яка може перетворитись на своєчасне неповернення грошових коштів та обернутись втратою капіталу;

– нестабільність в отриманні чистого прибутку, що спричинено втратою частини покупців, руйнуванням логістичних систем, починаючи з 24.02.2022 р., тобто з початку повномасштабної війни в Україні.

Динаміка фінансових результатів свідчить по нестійкий фінансовий стан підприємства за таким важливим важелем безпеки, як чистий прибуток. Ми розуміємо, що для такого великого підприємства, як ПАТ «ЗСС», майно якого сформовано з високою часткою основних засобів, які не можуть бути швидко трансформовані в інший вид активу, падіння обсягу продажу продукції означає

збитки. На жаль, після 2022 р. ми не маємо змоги аналізувати фінансову звітність з причини закритості цієї інформації, але можемо слідкувати за оперативною інформацією підприємства. Узагальнюючи аналіз коефіцієнтів, можна підсумувати таке: підприємство має достатній потенціал для безпекової господарської діяльності, однак повномасштабна війна 2022 р. зруйнувала стійкі позиції підприємства на товарному ринку, а також спричинила і фізичні руйнування, тому падіння обсягу продажу продукції – головний важель, який може призвести до фінансової неспроможності стійкого ведення бізнесу.

На підставі вищезгаданих факторів та викликів, що постали перед українською економікою за рік війни, можемо виокремити такі важливі та необхідні вектори розбудови та розвитку металургійної галузі після нашої перемоги та закінчення війни.

1. Відновлення металургійної галузі як провідної сфери національної економіки із метою забезпечення стрімкого зростання попиту на металоконструкції для відбудови зруйнованих міст та сіл.

2. Відновлення стабільного енергопостачання, звільнення від окупації територій із металургійними заводами дасть змогу відновити повну потужність роботи цих підприємств, і, як наслідок – збільшити обсяги експорту металопродукції у країни ЄС та інші. Важливо збільшити потужність роботи на таких активах, як «Запоріжсталь», «АрселорМіттал Кривий Ріг», «Дніпросталь», «Запоріжкокс», «КаметСталь» і «Южкокс».

3. Відкриття морського простору, зокрема Одеського порту, в межах «зернової угоди», сприятиме збільшенню обсягів експорту металопродукції, щоб зменшити логістичне завантаження та вийти на нові ринки збуту. Відповідно до статичних даних, Україна недоотримує близько 630 млн дол США валютної виручки щомісяця, оскільки неможливо експортувати продукцію водними шляхами.

4. Залучення інвестицій у відновлення житлової та машинобудівної інфраструктури сприятиме збільшенню попиту на металопродукцію.

5. Полегшення доступу українських товарів до ринків багатьох країн світу позитивно впливатиме на прогрес у розвитку української металургії.

Вітчизняна металургійна галузь повністю залежала від дії зовнішніх чинників. Зокрема, динаміку металургійного виробництва забезпечувала сприятлива цінова кон'юнктура на світовому ринку металопродукції. Водночас девальвація національної валюти станом на зараз має негативний ефект. Металургійна галузь України у короткостроковій перспективі повинна зберегти роль провідної і потужної галузі вітчизняної промисловості, враховуючи необхідність забезпечення металопродукцією суміжних галузей, особливо машинобудування і будівництва. Важливо, щоб Україна отримала повний доступ до ринків країн G7 та Євросоюзу. Необхідні перемовини за підтримки держави, щоб уряди цих країн скасували квоти та імпортні мита, зокрема захисні та антидемпінгові. В умовах війни підприємства ГМК потребують гострої уваги з боку уряду держави та фінансової підтримки, що дозволять вітчизняним виробникам пройти адаптацію до умов сьогодення з якомога мінімальними втратами обсягів виробництва та зайнятості.

Завдяки вжитим державою заходам і реалізованим ініціативам промисловість, зокрема ГМК, функціонує та демонструє стійкість до викликів і ризиків війни, попри безпрецедентні пошкодження, утрати й руйнування. Надалі варто зосередитися на створенні умов для роботи промисловості на зміцнення обороноздатності країни (оборонне замовлення, замовлення обладнання для військових, одягу й взуття, ліків, продовольства тощо), що підтримуватиме українські виробництва, а також на розширенні програм для переробних підприємств, опрацюванні нових експортних маршрутів і побудові транспортно-логістичних зв’язків усередині країни, використанні можливостей, які виникають для України як країни кандидата на вступ до ЄС – щодо нарощування торгівлі згідно з умовами лібералізації, розбудови взаємовигідного співробітництва за перспективними напрямами тощо.

До повномасштабного вторгнення ГМК був флагманом інвестиційних процесів у країні – на нього припадала третина промислових капіталовкладень.

Однак під час війни галузь відстає в цьому питанні. Сьогодні важливість інвестицій як ніколи висока на тлі перспективи впровадження європейського механізму транскордонного вуглецевого коригування (CBAM). Але за гострої необхідності вкладати кошти в зниження вуглецевого сліду українські меткомбінати змушені зосередитися на боротьбі за існування. За розрахунками GMK Center, CBAM призведе до втрати 1,6 млн т українського експорту довгого прокату і напівфабрикатів до ЄС, а також 1,4 млн т чавуну. Вітчизняний бізнес розраховує, що Україна отримає статус країни, виключеної з-під дії CBAM з перехідним періодом. Також важливо, щоб статус асоційованого члена або квазі-членство в Євросоюзі дали змогу Україні мати доступ до європейських фондів фінансування проєктів декарбонізації. Водночас країна має колосальну потребу в оновленні інфраструктури. На цьому тлі в довгостроковій перспективі потенціал зростання споживання сталі становить до 5 млн т. Тому міжнародна фінансова допомога, спрямована на фінансування проєктів відновлення, дуже важлива і для підтримки сталевого сектору, за допомогою замовлень на металопродукцію.

Отже, подолати ризики небезпеки бізнесу під час війни та повоєнного відновлення ГМК в змозі лише за умов державної підтримки, яка надається галузі впродовж всього небезпечного періоду 2022 – 2024 рр. тому, що гірничодобувна галузь залишається одним із ключових секторів української економіки, що навіть в умовах повномасштабної війни забезпечує валютні надходження, експорт, зайнятість і капіталовкладення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інструменти підтримки бізнесу у воєнний час. URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/instrumenty-pidtrymky-biznesu-u-voyennyy-chas-veresen-2024-roku (дата звернення: 21.10.2024).

2. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості у період воєнного стану в Україні (жовтень-листопад 2024 р.). URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-u-period-voyennoho-11 (дата звернення: 25.11.2024).

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення умов провадження господарської діяльності в період дії воєнного стану в Україні» від 17 липня 2024 року № 3869-IX. URL: https://biz.ligazakon.net/news/230286_nabuv-chinnost-zakon-yakiy-sproshchu-umovi-vedennya-bznesu-pd-chas-vonnogo-stanu (дата звернення: 21.10.2024).

4. Міністерство фінансів: у січні-жовтні 2024 року до загального фонду держбюджету надійшло 1,67 трлн грн. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_u_sichni-zhovtni_2024_roku_do_zagalnogo_fondu_derzhbiudzhetu_nadiishlo_167_trln_grn-4873 (дата звернення: 11.11.2024).

5. Проект Закону про Державний бюджет України на 2025 рік. https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44888 (дата звернення: 12.12.2024).

6. Розширення та Східне сусідство. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024_en (дата звернення: 12.12.2024).

7. Державна митна служба України. Єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі». URL: https://cabinet.customs.gov.ua/ (дата звернення: 10.11.2024).

8. Про затвердження Порядку формування та оприлюднення Переліку платників податків з високим рівнем добровільного дотримання

податкового законодавства. Наказ МФУ № 495 від 07.10.2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1539-24#Text (дата звернення: 15.11.2024).

9. Проскуріна Н. Аналіз фінансового стану та фінансових результатів як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1761/1697 (дата звернення: 12.12.2024).

10. Аверіна М. Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 9. С. 92–100.

11. Безбородова Т. В. Сутність та необхідність аналізу фінансового стану. Економіка. Управління. Інновації.2014. № 1 (11). С. 1–7.

12. Загородна О. М., Серединська В. М. Формування механізму діагностики фінансового стану підприємства. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. С. 233–235.

13. Косарєва І. П., Хохлов М. П., Бірюкова В. В. Дослідження теоретичних основ фінансового стану підприємства. Інфраструктура ринку. 2018. № 19. С.101–106.

14. Лук'янова В. В., Лабунець О. О. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його поліпшення. Приазовський економічний вісник. 2018. № 2 (07). С.66–69.

15. Юрій Е.О., Руснак Т.В. Шляхи покращення фінансового стану підприємства в сучасних умовах. Економіка і суспільство. 2018. № 16. С.560–565.

16. Наказ Міністерства економіки України «Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства» № 1361 від 26.10.2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1361665-10#Text (дата звернення 10.10.2024).

17. 5 найважливіших ризиків для бізнесу під час війни. URL: https://biz.ligazakon.net/news/225615_5-nayvazhlivshikh-rizikv-dlya-bznesu-pd-chas-vyni (дата звернення: 19.10.2024).

18. Профспілка металургів і гірників України. Стратегічні гравці бачать інвестиційний потенціал в українській металургії (2023). URL: http://pmguinfo.dp.ua/ukraina/6404-strategichni-gravtsi-bachat-investitsijnijpotentsial-v-ukrajinskij-metalurgiji (дата звернення: 26.12.2024).

19. Бабенко М. (2023). Без "Азовсталі". Як металургія України втрачає потужності під час війни. URL: https://focus.ua/uk/economics/547509-ne-tolko-azovstal-skolko-metallurgicheskich-zavodov-poteryala-ukraina-vovremya-voyny (дата звернення: 26.12.2024).

20. Мельник О. В. Тенденції та перспективи розвитку металургійних підприємств України. Ефективна економіка. 2017. № 8. http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7629 (дата звернення: 15.12.2024).

21. Кравчук Н. М, Матросова І. Д. Тенденції розвитку металургійної промисловості України: глобальна конкурентоспроможність та інноваційний аспект. Приазовський економічний вісник. 2020. № 1(18) С. 32–37. DOI: 10.32840/2522-4263/2020-1-6.

22. Кушакова Н. О. Металургійний комплекс України: загальна характеристика та сучасний стан розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. № 23. С. 162–166. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/23_1_2019ua/36.pdf (дата звернення: 12.12.2024).

23. Офіційний вебсайт АрселлорМіттал Кривий Ріг. URL: https://ukraine.arcelormittal.com/ (дата звернення: 31.12.2024).

24. Офіційний веб-сайт Міністерства економіки України. URL: https://dzi.gov.ua/presscentre/news/ukrayina-v-grudni-2022-roku-zbilshyla-eksport-chavunu-na-24-4-m-m/(дата звернення: 28.12.2024).

25. Сучасні тенденції в українській промисловості. URL: https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/suchasni-tendentsiyi-v-ukrayinskiy-promyslovosti (дата звернення: 15.12.2024).

26. Офіційний сайт ПАТ ЗМК «Запоріжсталь». URL: http://www.zaporizhstal.com/ (дата звернення 20.12.2024).

27. ПАТ «Запоріжсталь». URL: https://gmk.center/ua/manufacturer/zaporizhstal/ (дата звернення 20.12.2024).

28. Публічне акціонерне товариство «Запоріжсталь». URL: http://rada.com.ua/ukr/catalog/8161/ (дата звернення 20.12.2024).

29. Річна звітність ПАТ «Запоріжсталь». URL: https://smida.gov.ua/db/feed/showform/bus_text/32820 (дата звернення 20.12.2024).

30. Лизунова О. Н. Управління енергетичною складовою металургійного підприємства. Молодий вчений, 2017, № 3 (43), С. 784–787.

31. Інтернет-портал компанії АВ метал груп. URL: https://avmg.ua/metallobaza/lvov-obl/lvov/lvov metallobaza-4/ (дата звернення: 24.12.2024).

32. World Steel Association AISBL. URL: https://worldsteel.org/media-centre/pressreleases/2023/december-2022-crude-steel-production-and-2022-global-totals/ (дата звернення: 12.01.2025).

33. Ангел Є. На скільки глибока прірва, в яку падає металургійна галузь. URL: https://zn.ua/ukr/macrolevel/naskilki-hliboka-prirva-v-jaku-padaje-metalurhijna-haluz.html (дата звернення: 12.01.2025).

34. Українські металурги у 2022 році. URL: https://gmk.center/ua/posts/obsyag-metalospozhivannya-v-ukraini-znizivsya-na-55-oglyad-rinku-za-pidsumkami-2022-roku/ (дата звернення: 12.01.2025).

35. Агапова В. Що лишилось від української металургії. URL: https://www.epravda.com.ua/publications/2023/03/29/698540/ (дата звернення: 12.01.2025).

36. Григоренко Ю. (2022). Що в рамках «зернової» угоди отримають українські металурги. URL: https://gmk.center/ua/posts/shho-v-ramkah-zernovoi-ugodi-otrimajut-ukrainski-metalurgi/ (дата звернення: 11.01.2025).

37. Бабенко М. (2022). Не лише «Азовсталь». Скільки металургійних заводів втратила Україна під час війни. URL: https://focus.ua/uk/economics/547509-ne-tolko-azovstal-skolko-metallurgicheskich-zavodov-poteryalaukraina-vo-vremya-voyny (дата звернення: 11.01.2025).

38. Виклики для українського ГМК у 2024 році. URL: https://gmk.center/ua/posts/vyklyky-dlia-ukrainskoho-hmk-u-2024-rotsi/ (дата звернення: 11.01.2025).

39. Завдяки урядовій програмі релокації збережено понад 35 тисяч робочих місць. URL: https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=a54c8281-02fa-4ced-8b14-3a7ca772a826&title=Zavdiaki (дата звернення: 12.12.2024).

40. Закон України «Про внесення зміни до статті 287 Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» від 21.06.2022 р. № 2331-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2331-20#Text (дата звернення: 12.12.2024).

41. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» від 21.06.2022 № 2330-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2330-20#Text (дата звернення: 12.12.2024).

42. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку використання учасником індустріального (промислового) парку вивільнених від оподаткування коштів на розвиток його діяльності в межах індустріального (промислового) парку» від 30.09.2022 № 1095. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-poriadku-vykorystannia-uchasnykom-industrialnoho-promyslovoho-s1095-300922 (дата звернення: 12.12.2024).

43. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку надання повної або часткової компенсації відсоткової ставки за кредитами (позиками) на

облаштування та/або здійснення господарської діяльності у межах індустріальних (промислових) парків» від 28.10.2022 № 1208. URL: http://surl.li/ebeku (дата звернення: 12.12.2024).

44. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку надання коштів на безповоротній основі для облаштування індустріальних (промислових) парків та/або забезпечення будівництва об'єктів суміжної інфраструктури, необхідних для створення та функціонування індустріальних (промислових) парків» від 28.10.2022 № 1207. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-nadannya-koshtiv-na-bezpovorotnij-osnovi-dlya-oblashtuvannya-industrialnih-promislovih-parkiv-taabo-zabezpechennya-i281022-1207 (дата звернення: 12.12.2024).

45. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку надання компенсації витрат ініціаторам створення індустріальних (промислових) парків – суб'єктам господарювання, керуючим компаніям та учасникам індустріальних (промислових) парків на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж» від 03.01.2023 № 10. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/10-2023-%D0%BF#Text (дата звернення: 12.12.2024).

46. Постанова КМУ «Про внесення змін до пункту 19 Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» від 12.09.2023 № 972. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/972-2023-%D0%BF#n2 (дата звернення: 12.12.2024).

47. Індустріальні парки в україні – 2022 рік. URL: https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=47454ed4-b60a-4f37-bb77-b7f3127742f8&title=IndustrialniParkiVUkraini20 (дата звернення: 12.12.2024).

48. Проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків» від 14.02.2023 № 9015.

URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41349 (дата звернення: 05.01.2025).

49. Стратегія розвитку індустріальних парків на період до 2030 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176-2023-%D1%80#Text (дата звернення: 12.12.2024).

50. Boiko V. International business as a form of international economic relations. Scientific environment of modern human. 2021. Sua19-02.

51. Aleshchenko, L., Averchev, O. V., Boiko, V. O., Bolila, S. Y., Borovik, L. V., Cheremisin, O. V., ... & Zhosan, H. V. (2021). Global aspects of national economy development in the conditions of transformational changes.

52. Україна та Угода про асоціацію, 2014–2022, моніторинг виконання. URL: https://ucep.org.ua/doslidzhennya/ukrayina-ta-ugoda-pro-asocziacziyu-monitoryng-vykonannya-2014-2022.html (дата звернення: 12.12.2024).

53. Закон України «Про управління відходами» від 20.06.2022 № 2320-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text (дата звернення: 12.12.2024).

54. Закон України «Про забезпечення хімічної безпеки та управління хімічною продукцією» від 01.12.2022 № 2804-IX (вводиться в дію 29.06.2024). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2804-20#Text (дата звернення: 12.12.2024).

55. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства у сфері користування надрами» від 01.12.2022 №2805-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2805-20#Text (дата звернення: 12.12.2024).

56. Виклики для українського ГМК у 2024 році. URL: https://gmk.center/ua/posts/vyklyky-dlia-ukrainskoho-hmk-u-2024-rotsi/ (дата звернення: 24.12.2024).

57. Перспективи металургії України у 2025 році. URL: https://gmk.center/ua/posts/perspektyvy-metalurhii-ukrainy-u-2025-rotsi/ (дата звернення: 12.01.2025).

58. Українська металургія після 24 лютого: хто підставить плече атлантові? URL: https://voxukraine.org/ukrayinska-metalurgiya-pislya-24-lyutogo-hto-pidstavyt-pleche-atlantovi (дата звернення: 24.12.2024).

59. Важкі часи для металургії. URL: https://epravda.com.ua/columns/2024/02/16/710004/ (дата звернення: 12.12.2024).

ДОДАТКИ

	КОДИ
Дата (рік, місяць, число)	2021.01.01
Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ" за ЄДРПОУ	00191230
Територія ЗАВОДСЬКИЙ за КОАТУУ	2310136600
Організаційно-правова форма господарювання Акціонерне товариство за КОПФГ	230
Вид економічної діяльності Виробництво чавуну, сталі та феросплавів за КВЕД	24.10

Середня кількість працівників 10452

Адреса, телефон Південне шосе, 72, м. Запоріжжя, Заводський, Запорізька область, 69008, УКРАЇНА, (061) 218-33-01

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку	
за міжнародними стандартами фінансової звітності	v

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31.12.2020 р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	39438	42508
первісна вартість	1001	39438	42508
накопичена амортизація	1002	0	0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1118934	1262847
Основні засоби	1010	24605308	24129630
первісна вартість	1011	24605308	24129630
знос	1012	0	0
Інвестиційна нерухомість	1015	6741	6741
первісна вартість інвестиційної нерухомості	*1016*	6741	6741
знос інвестиційної нерухомості	*1017*	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість довгострокових біологічних активів	*1021*	0	0
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	*1022*	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	1038362	1038382
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	*1050*	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	*1060*	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	*1065*	0	0
Інші необоротні активи	1090	1804	1870
Усього за розділом I	**1095**	**26810587**	**26481978**

1	2	3	4
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	4539175	4814500
Виробничі запаси	*1101*	1788302	1955916
Незавершене виробництво	*1102*	851962	792343
Готова продукція	*1103*	1897584	2066003
Товари	*1104*	1327	238
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	*1115*	0	0
Векселі одержані	*1120*	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	8536090	8603858
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	1291376	982826
з бюджетом	1135	1018390	1164853
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	*1140*	872	42680
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунк	*1145*	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	18375974	18757533
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	110580	157594
Готівка	*1166*	0	0
Рахунки в банках	*1167*	110566	157591
Витрати майбутніх періодів	1170	452495	526780
Частка перестраховика у страхових резервах	*1180*	0	0
у тому числі в: *резервах довгострокових зобов'язань*	*1181*	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	*1182*	0	0
резервах незароблених премій	*1183*	0	0
інших страхових резервах	*1184*	0	0
Інші оборотні активи	1190	253509	767542
Усього за розділом II	**1195**	**34578461**	**35818166**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**	**265**	**265**
Баланс	**1300**	**61389313**	**62300409**

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	660920	660920
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	12993190	12941174
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	*1411*	0	0
Накопичені курсові різниці	*1412*	0	0
Резервний капітал	1415	506200	506200
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	15784394	13073182
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	*1435*	0	0
Усього за розділом I	**1495**	**29944704**	**27181476**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов`язання	1500	1053644	432875
Пенсійні зобов'язання	*1505*	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	473235	363470
Інші довгострокові зобов'язання	1515	4505	28328
Довгострокові забезпечення	1520	2189785	2504142
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	*1521*	0	0
Цільове фінансування	1525	343	309
Благодійна допомога	*1526*	0	0
Страхові резерви	*1530*	0	0
у тому числі: *резерв довгострокових зобов'язань*	*1531*	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	*1532*	0	0
резерв незароблених премій	*1533*	0	0
інші страхові резерви	*1534*	0	0
Інвестиційні контракти	*1535*	0	0
Призовий фонд	*1540*	0	0
Резерв на виплату джек-поту	*1545*	0	0
Усього за розділом II	**1595**	**3721512**	**3329124**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	2632465	3482251
Векселі видані	*1605*	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	13516	4505
товари, роботи, послуги	1615	24014755	27106196
розрахунками з бюджетом	1620	86666	90038
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0
розрахунками зі страхування	1625	18552	19136
розрахунками з оплати праці	1630	103862	89340
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	*1635*	28448	9264
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	*1640*	13974	13974
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	*1645*	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	*1650*	0	0
Поточні забезпечення	1660	199365	269189
Доходи майбутніх періодів	1665	432	410
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	*1670*	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	611062	705506
Усього за розділом III	**1695**	**27723097**	**31789809**

1	2	3	4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	***1800***	0	0
Баланс	**1900**	**61389313**	**62300409**

Примітки: (1)Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.
(2)Рядок 1190 Інші оборотні активи, в основному, представлений податковим кредитом з ПДВ, що підлягає декларуванню в наступних звітних періодах в сумі 720,208 тисяч гривень на 31 грудня 2020 р. (31 грудня 2019 р.: 207,607 тисяч гривень).
(3)Усього поточних активів слід розраховувати як суму рядків 1195 та 1200, що разом складають 35,818,431 тисяча гривень на 31 грудня 2020 р. (31 грудня 2019 р.: 34,578,726 тисяч гривень).
(4)Рядок 1405 Капітал у дооцінках представлений резервом дооцінки основних засобів та незавершених капітальних інвестицій.
(5)Усього зобов'язання слід розраховувати як суму рядків 1595, 1695 та 1700, що разом складають 35,118,933 тисячі гривень на 31 грудня 2020 р. (31 грудня 2019 р.: 31,444,609 тисяч гривень).

Керівник Наталя Вікторівна Михайська

Головний бухгалтер Світлана Олегівна Ампілогова

	КОДИ
Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ" Дата (рік, місяць, число)	2021.01.01
за ЄДРПОУ	00191230

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

за 2020 рік

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	45630637	46493395
Чисті зароблені страхові премії	*2010*	0	0
Премії підписані, валова сума	*2011*	0	0
Премії, передані у перестрахування	*2012*	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	*2013*	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	*2014*	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(43852136)	(48834211)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	*2070*	(0)	(0)
Валовий: прибуток	2090	1778501	0
збиток	2095	(0)	(2340816)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	*2105*	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	*2110*	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	*2111*	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	*2112*	0	0
Інші операційні доходи	2120	175239	1684511
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	*2121*	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	*2122*	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	*2123*	0	0
Адміністративні витрати	2130	(539729)	(790656)
Витрати на збут	2150	(2536941)	(2590652)
Інші операційні витрати	2180	(2341241)	(397398)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	*2181*	(0)	(0)
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	*2182*	(0)	(0)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	0	0
збиток	2195	(3464171)	(4435011)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	23633	802670
Інші доходи	2240	253618	30
Дохід від благодійної допомоги	*2241*	0	0
Фінансові витрати	2250	(1312700)	(597550)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(46)	(716186)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	*2275*	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	0	0
збиток	2295	(4499666)	(4946047)

Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	821590	613245
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	**2350**	**0**	**0**
збиток	**2355**	**(3678076)**	**(4332802)**

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	1249410	4445899
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	(133741)	(318513)
Інший сукупний дохід до оподаткування	**2450**	1115669	4127386
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(200821)	(742930)
Інший сукупний дохід після оподаткування	**2460**	914848	3384456
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	**2465**	**(2763228)**	**(948346)**

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	37837325	42859987
Витрати на оплату праці	2505	2919914	2924753
Відрахування на соціальні заходи	2510	619249	608862
Амортизація	2515	2494572	2015890
Інші операційні витрати	2520	5398987	4203425
Разом	**2550**	**49270047**	**52612917**

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2643681779	2643681779
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2643681779	2643681779
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	(1,39)	(1,64)
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	(1,39)	(1,64)
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Примітки:

(1)Фінансовий результат від операційної діяльності слід розраховувати як суму рядків 2190, 2195, 2240 та 2270, що складає збиток в сумі 3,210,599 тисяч гривень у 2020 році (2019 р.: збиток в сумі 5,151,167 тисяч гривень).

(2)Інші витрати у 2019 році, в основному, включають в себе зменшення корисності необоротних активів в сумі 507,027 тисяч гривень (примітка 5).

(3)Інші фінансові доходи у 2019 році, в основному, включають в себе прибуток від курсових різниць в сумі 777,907 тисяч гривень.

(4)Інший сукупний дохід за 2020 і 2019 роки представлений статтями, які ніколи не будуть перенесені до прибутку

або збитку.

(5)Збиток на акцію за 2020 рік, розрахований на основі консолідованого збитку, становить 1.19 гривень на акцію (2019 р.: збиток у розмірі 1.47 гривень на одну акцію) (примітка 10).

Керівник	Наталя Вікторівна Михайська
Головний бухгалтер	Світлана Олегівна Ампілогова

			КОДИ
		Дата	31.12.2021
Підприємство	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"	**за ЄДРПОУ**	00191230
Територія	Запорізька обл.	**за КАТОТТГ**	UA2306007001 0385728
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	**за КОПФГ**	230
Вид економічної діяльності	Виробництво чавуну, сталі та феросплавів	**за КВЕД**	24.10

Середня кількість працівників: 10255
Адреса, телефон: 69008 м. Запоріжжя, Південне шосе, 72, (061) 218-33-01
Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку	
за міжнародними стандартами фінансової звітності	v

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2021 р.
Форма №1

Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	42 508	28 761
первісна вартість	1001	42 508	75 144
накопичена амортизація	1002	(0)	(46 383)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1 262 847	1 475 494
Основні засоби	1010	24 129 630	22 649 742
первісна вартість	1011	24 129 630	25 242 586
знос	1012	(0)	(2 592 844)
Інвестиційна нерухомість	1015	6 741	6 741
первісна вартість	1016	6 741	6 741
знос	1017	(0)	(0)
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	1 038 382	1 038 362
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0

Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	1 870	2 178
Усього за розділом I	1095	26 481 978	25 201 278
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	4 814 500	7 688 087
Виробничі запаси	1101	1 955 916	2 545 985
Незавершене виробництво	1102	792 343	1 184 287
Готова продукція	1103	2 066 003	3 957 815
Товари	1104	238	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	8 603 858	19 508 885
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	982 826	957 321
з бюджетом	1135	1 164 853	1 728 573
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	42 680	2 301 851
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	18 757 533	17 476 930
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	157 594	129 290
Готівка	1166	0	0
Рахунки в банках	1167	157 591	129 290
Витрати майбутніх періодів	1170	526 780	576 521
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов`язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	767 542	1 058 233
Усього за розділом II	1195	35 818 166	51 425 691
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	265	265
Баланс	1300	62 300 409	76 627 234

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	660 920	660 920
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	12 941 174	11 776 656
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0

Резервний капітал	1415	506 200	506 200
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	13 073 182	31 271 239
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	27 181 476	44 215 015
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	432 875	1 383 298
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	363 470	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	28 328	16 101
Довгострокові забезпечення	1520	2 504 142	2 362 859
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	309	275
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	3 329 124	3 762 533
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	3 482 251	2 673 291
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	4 505	0
товари, роботи, послуги	1615	27 106 196	24 525 234
розрахунками з бюджетом	1620	90 038	422 935
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	335 159
розрахунками зі страхування	1625	19 136	18 232
розрахунками з оплати праці	1630	89 340	91 958
одержаними авансами	1635	9 264	6 317
розрахунками з учасниками	1640	13 974	13 974
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	269 189	215 732
Доходи майбутніх періодів	1665	410	454
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	705 506	681 559
Усього за розділом III	1695	31 789 809	28 649 686
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	62 300 409	76 627 234

Керівник Наталя Вікторівна Михайська

Головний бухгалтер Світлана Олегівна Ампілогова

		КОДИ
	Дата	31.12.2021
Підприємство	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"	**за ЄДРПОУ** 00191230

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2021 рік
Форма №2
І. Фінансові результати

Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	86 968 733	45 630 637
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестрахування	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(64 536 759)	(43 852 136)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий: прибуток	2090	22 431 974	1 778 501
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов`язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	2 977 967	175 239
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(563 713)	(539 729)
Витрати на збут	2150	(2 804 593)	(2 536 941)
Інші операційні витрати	2180	(269 447)	(2 341 241)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:	2190	21 772 188	0

прибуток			
збиток	2195	(0)	(3 464 171)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	154 120	23 633
Інші доходи	2240	14 510	253 618
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(558 953)	(1 312 700)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(1 190 423)	(46)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	20 191 442	0
збиток	2295	(0)	(4 499 666)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-3 382 284	821 590
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	16 809 158	0
збиток	2355	(0)	(3 678 076)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-52 660	1 249 410
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	326 295	-133 741
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	273 635	1 115 669
Податок на прибуток, пов`язаний з іншим сукупним доходом	2455	(49 254)	(200 821)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	224 381	914 848
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	17 033 539	-2 763 228

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	58 245 951	37 837 325
Витрати на оплату праці	2505	2 933 056	2 919 914
Відрахування на соціальні заходи	2510	629 506	619 249
Амортизація	2515	2 624 404	2 494 572
Інші операційні витрати	2520	3 741 595	5 398 987
Разом	2550	68 174 512	49 270 047

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код	За звітний	За аналогічний

	рядка	період	період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2 643 681 779	2 643 681 779
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2 643 681 779	2 643 681 779
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	6,358240	-1,391270
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	6,358240	-1,391270
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	0,00

Керівник Наталя Вікторівна Михайська

Головний бухгалтер Світлана Олегівна Ампілогова

			КОДИ
		Дата	31.12.2022
Підприємство	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"	**за ЄДРПОУ**	00191230
Територія	Запорізька обл.	**за КАТОТТГ**	UA2306007001 0385728
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	**за КОПФГ**	230
Вид економічної діяльності	Виробництво чавуну, сталі та феросплавів	**за КВЕД**	24.10

Середня кількість працівників: 9305
Адреса, телефон: 69008 м. Запоріжжя, Південне шосе, 72, (061) 218-33-01
Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку	
за міжнародними стандартами фінансової звітності	v

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2022 р.
Форма №1

Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	28 761	3 671
первісна вартість	1001	75 144	76 086
накопичена амортизація	1002	(46 383)	(72 415)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1 475 494	1 196 159
Основні засоби	1010	22 649 742	21 042 229
первісна вартість	1011	25 242 586	25 713 975
знос	1012	(2 592 844)	(4 671 746)
Інвестиційна нерухомість	1015	6 741	6 741
первісна вартість	1016	6 741	6 741
знос	1017	(0)	(0)
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	1 038 362	992 357
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0

Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	2 178	755
Усього за розділом I	1095	25 201 278	23 241 912
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	7 688 087	4 193 781
Виробничі запаси	1101	2 545 985	2 139 287
Незавершене виробництво	1102	1 184 287	605 348
Готова продукція	1103	3 957 815	1 421 387
Товари	1104	0	27 759
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	19 508 885	19 642 455
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	957 321	59 696
з бюджетом	1135	1 728 573	1 397 199
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	212 699
з нарахованих доходів	1140	2 301 851	1 725 044
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	17 476 930	17 258 933
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	129 290	121 209
Готівка	1166	0	0
Рахунки в банках	1167	129 290	121 209
Витрати майбутніх періодів	1170	576 521	531 324
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов`язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	1 058 233	1 867 102
Усього за розділом II	1195	51 425 691	46 796 743
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	265	267
Баланс	1300	76 627 234	70 038 922

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	660 920	660 920
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	11 776 656	10 732 785
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0

Резервний капітал	1415	506 200	506 200
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	31 271 239	28 471 882
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	44 215 015	40 371 787
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	1 383 298	695 449
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	16 101	0
Довгострокові забезпечення	1520	2 362 859	1 294 887
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	275	242
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	3 762 533	1 990 578
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	2 673 291	1 959 213
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	24 525 234	24 627 846
розрахунками з бюджетом	1620	422 935	123 799
у тому числі з податку на прибуток	1621	335 159	0
розрахунками зі страхування	1625	18 232	10 002
розрахунками з оплати праці	1630	91 958	58 755
одержаними авансами	1635	6 317	5 955
розрахунками з учасниками	1640	13 974	13 974
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	215 732	239 392
Доходи майбутніх періодів	1665	454	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	681 559	637 611
Усього за розділом III	1695	28 649 686	27 676 547
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	10
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	76 627 234	70 038 922

Керівник Наталя Вікторівна Михайська

Головний бухгалтер Світлана Олегівна Ампілогова

		КОДИ
	Дата	31.12.2022
Підприємство	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"	**за ЄДРПОУ** 00191230

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2022 рік
Форма №2
І. Фінансові результати

Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	46 916 321	86 968 733
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестрахування	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(46 801 073)	(64 536 759)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий: прибуток	2090	115 248	22 431 974
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов`язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	1 351 564	2 977 967
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(489 567)	(563 713)
Витрати на збут	2150	(2 160 225)	(2 804 593)
Інші операційні витрати	2180	(3 014 968)	(269 447)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:	2190	0	21 772 188

прибуток			
збиток	2195	(4 197 948)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	16 681	154 120
Інші доходи	2240	2 914	14 510
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(1 526 205)	(558 953)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(72 198)	(1 190 423)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	0	20 191 442
збиток	2295	(5 776 756)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	912 071	-3 382 284
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	0	16 809 158
збиток	2355	(4 864 685)	(0)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-7 353	-52 660
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	1 253 032	326 295
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	1 245 679	273 635
Податок на прибуток, пов`язаний з іншим сукупним доходом	2455	(224 222)	(49 254)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	1 021 457	224 381
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-3 843 228	17 033 539

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	39 290 187	58 245 951
Витрати на оплату праці	2505	2 272 345	2 933 056
Відрахування на соціальні заходи	2510	487 912	629 506
Амортизація	2515	2 493 559	2 624 404
Інші операційні витрати	2520	5 256 462	3 741 595
Разом	2550	49 800 465	68 174 512

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код	За звітний	За аналогічний

	рядка	період	період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2 643 681 779	2 643 681 779
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2 643 681 779	2 643 681 779
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-1,840120	6,358240
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-1,840120	6,358240
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	0,00

Керівник Наталя Вікторівна Михайська

Головний бухгалтер Світлана Олегівна Ампілогова